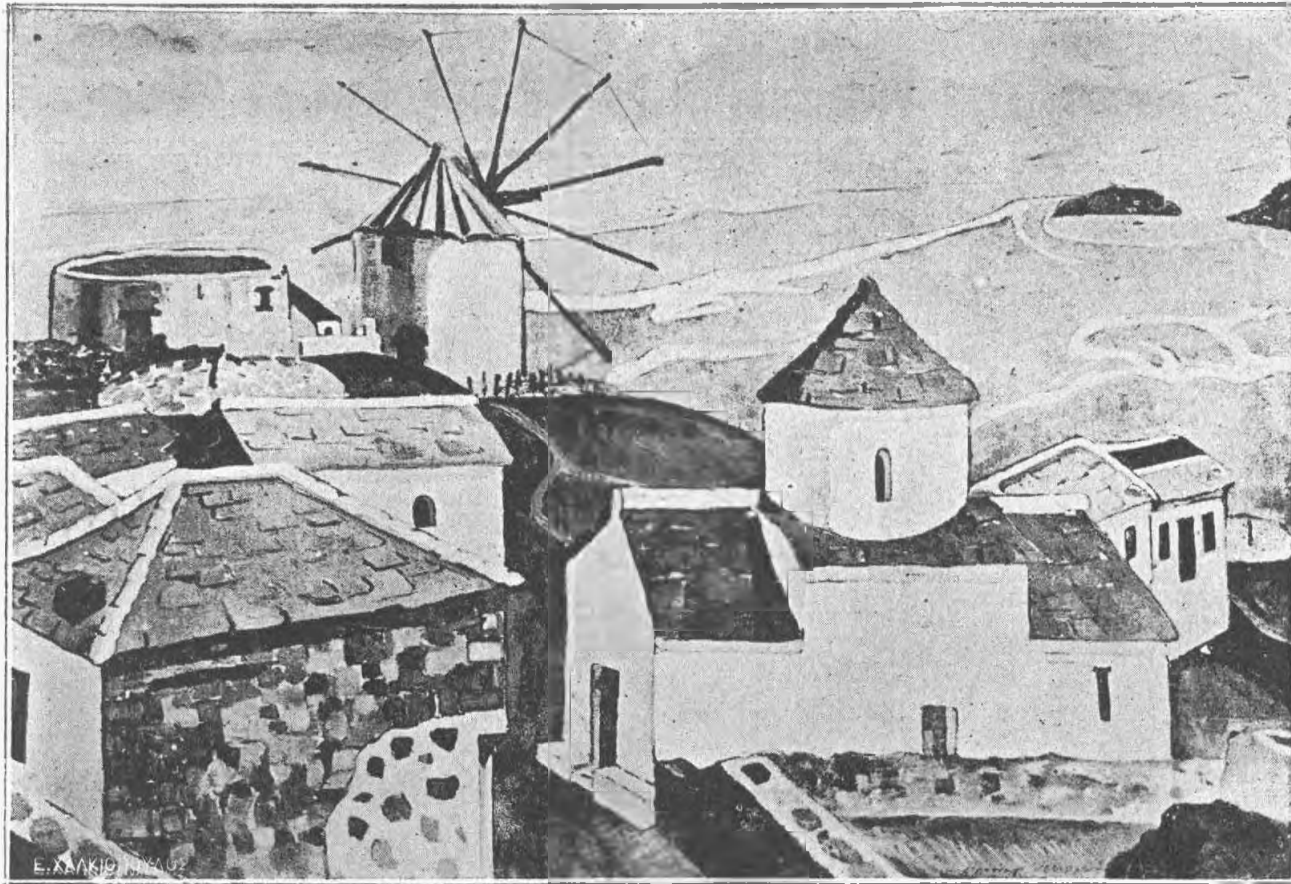

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 2.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1927

“ΑΛΟΝΝΗΣΟΣ.”

ΑΓ. ΑΣΤΕΡΙΑΔΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ Ζ'
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1927

ΛΥΡΙΚΑ ΧΡΩΜΑΤΑ

ΣΤΗΣ ΠΟΡΤΗΣ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

Στῆς μορτῆς τὸ τραπέζι
θεῖο κρασί.
Πλάϊ μου εσύ.
Φῶς στὰ μάτια σου παίζει.

Φῶς ξανθὸ στὸ λειβάδι.
Ὁ οὐρανὸς
λάμπει ἀγνὸς
μέσα στοῦ ἡλίου τὸ χάδι.

Ἀναδεύει τ' ἀγέρι
τὰ κλαδιά.
Στὴν καρδιά
καὶ στὴ γῆ καλοκαίρι.

Μοῦ γελᾷς. Νέος ἀγῶνας
στὴ ζωή.
ὦ θεοί,
ἄς μὴ μ' εὔρει χειμῶνας!

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Τῆς ἀπολύτρωσής μου, ὅταν σημάνει,
νάρθει νὰ μέβρει μεθυσμένον ἡ ὥρα!

Λεπτὸ δὲ δίνω τὴν καιρὸν θὰ κάνει,
Ἄνοιξη ἂν θάναε ἢ Χειμωνιά
ἂν λουλουδίζον τὰ κλωνιά
ἢ ἂν τὰ σοκάκια δέρον' ἢ μπόρα.

Τὸ ἔρμιο κουφάρι μου ἢ ψυχὴ ἄς ἀφήσει
τύφλα ὅταν θάμαι στὸ μεθύσι!

Σκόρπια χρυσάνθεμα καὶ ρόδα
στὸ ἐπιθανάτιο μαξηλάρι
δὲ θέλω, ἐκεῖ πὸν ἐγὼ θὰ ξεψυχήσω.
Σ' ἓνα χαντάκι νὰ ψοφήσω
πὸν τῶσκαπε τοῦ κάρου ἢ ρόδα
μέσ' στὸ βουρκαρί.

Φίλους δὲ θέλω δλόγγυρά μου,
μανουάλια, εἰκόνες, θυμιατά, παπάδες
κι' οὔτε τοῦ λείψανου λαμπάδες.
Φίλοι γλωμοὶ θὰ παρασιτέκουν τὰ ὄνειρά μου
κι' ὁ Πόνος μου, πού ἀθάνατος θὰ ζήσει.

Τύφλα ἐγὼ θάμαι στὸ μεθύσι!

Σχώρεση δὲ θὸ πάρω οὔτε θὰ δώσω!
Μόνη τοῦ χείλου μου λαχτάρα
τοῦ Λήρ θὰ βγάλω τὴν κατάρρα!
Γιὰ τὸ ἔλεος τρομαγμένο δὲ θ' ἀπλώσω
δειλὰ τὸ χέρι!

Σ' ἓνα στερνὸ σπασμὸ μου θὰ φουχτώσω
τοῦ Μάκμπεθ τὸ αἱματοβρεχτο μαχαίρι!

Φρίκη τριγύρω ὁ ρόγγος μου ἄς σκορπίσει.
Τύφλα ἐγὼ θάμαι στὸ μεθύσι!

Τόπο ἱερὸν δὲ θέλω νὰ μὲ θάψουν
οὔτε νὰ ἠχήσουν οἱ καμπάνες
κι' οὔτε στὸ ξόδι μου νὰ κλάψουν
οἱ καλομάνες.

Σὲ μιὰ πλαγιὰ βουνοῦ καὶ σ' ἄγριο λόγγο
τοῦ Ὁρέστη ὁ θρηῆνος νὰ μὲ νανουρίζει,
τοῦ Οἰδίπου νὰ γροικῶ τὸν ἄγριο βόγγο.
Καὶ τ' ἄγριοβόρι ὅταν στριγγά σφουρίζει,
στῶν νεκρικῶν μου ὄνειρων τὸ μεθύσι,
τοῦ Μεφιστὸ τὸ γέλιο ἄς ἀντηχήσει!

ΕΝΑ ΦΛΥΤΖΑΝΙ ΤΙΛΙΟ

Τὸ χιόνι τοῦ χρόνου εἶχε πιά πασπαλίσει τὴ πλούσια κόμη τῆς Εἰρήνης Θεοδότη. Μοναχοκόρη ἔχασε νωρὶς τὶς μητρικὲς θαυπεῖες καὶ τὴ νεότη της περιέζωσε μιὰ παράξενη πατρικὴ στοργή. Ὁ κύρ Θεοδότης, χήρος, τρομαγμένος ἀπ' τὸν αἰφνίδιο θάνατο τῆς γυναίκας του νόμιζε πῶς ἢ γῆ θάνοιγε νὰ τὸν καταπιῇ ἂν δὲν στηριζόντανε κάθε στιγμὴ στὸν ὄμοιο τῆς κόρης του. Μὲ φοβισμένη ζήλεια τὴν κρατοῦσε μακριὰ ἀπὸ κάθε συντροφιά ὅπου ἄνθιζε ἢ νεότη καὶ τὸ γέλοιό της. Τὴ μόνη εἰκόνα πὸν φρόντιζε ν' ἀντικρύζουν τὰ περιεργὰ μάτια της πὸν γυρεύανε τὸ μυστικὸ τῆς ζωῆς ἦσαν πάντα μούτρα σοβαρὰ, σκυθρωπὰ πὸν μόνον ἀπὸ τοὺς γεροντικούς πόνους ἀλλάζανε ἐκφράσεις.

Ὁ αἰώνιος ἐφιάλης, ὁ καθημερινὸς του τρόμος ἦταν ἡ ἀνάγκη πὸν θὰ βρισκότανε ν' ἀρνηθῆ κάθε πρόταση γιὰ γάμο τῆς Εἰρήνης.

— Ὅχι.. ὄχι.. δὲν θέλομε πιντρεῖς.. ναί.. καλὸς καὶ ἄξιος ὁ γαμπρὸς.. μὰ ἡ κόρη μου δὲ παντρεύεται.. ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον.. ὄχι ἀκόμα.

Μὲ ἀνακούφιση θυμότανε αὐτὲς τὶς φοβερὲς στιγμὲς γιατί τώρα ἦταν ἡσυχος. Δὲν εἶχε πιά τέτοιου εἴδους ἀνησυχίες. Πατέρας καὶ κόρη ἡσυχὰ μὲ γαλήνη περιφέρανε τὶς σκιὲς των.

Μιὰ—δυὸ φρεζέτην ἑβδομάδα, τ' ἀπογέματα, μερικοὶ παλαιοὶ φίλοι μαζεύνοντανε στὸ σπίτι τοῦ κύρ Θεοδότη. Ὁ συνταξιούχος συνταγματάρχης Περδίκας ἦτιν ὁ βενιαμὶν τῆς παρέας. Βενιαμὶν ἐξηντάρης μὰ βαστοῦσε καλὰ καὶ καμμιά φορὰ, γι' ἄστεϊο, ἀνάμεσα σ' ἐκεῖνα τ' ἀνθρώπινα ἐρεῖλια, κοκορευόντανε.. Ἐ!.. σ' αὐτὲς τὶς περιστάσεις ὁ κύρ Θεοδότης τὸν ἀντιπαθοῦσε γι' αὐτὲς τὶς ἄτοπες ζωηρότητες μὰ ἀναγνώριζε τὴ φροντίδα πὸν εἶχε νὰ ξεφουρνίξῃ τ' ἄστεϊα του ὅταν ἡ Εἰρήνη ἀπουσίαζε τὴν κουζίνα ἐπιβλέποντας τὴν καλύτερη προετοιμασία τοῦ τσαγιοῦ.

Ἡ παρέα, κατὰ κανόνα, σκορπιζόντανε προτοῦ ὁ ἥλιος μαζέψῃ τὶς τελευταῖες ἀχτίδες του καὶ προτοῦ φυσήξῃ τὸ βραδυνὸ ἀεράκι.

Ὁ συνταγματάρχης, μιὰ φορὰ στόδρόμο, ξέσπαζε καὶ σ' ὅποιον συντρόφευε ὡς τὸ σπίτι του ἔλεγε :

— Ὅλοι μας, ἀπὸ πολὺ, εἴμαστε ἄχρηστα κουφάρια μὰ ὁ κύρ Θεοδότης πρέπει νάλλῃ ἐπὶ πλέον τὴ συνείδηση βαρειά.. Βρίσκω πῶς ὁ εὐλογημένος ἔχει κἀνὴ στὴ ζωὴ του ἀσυγχώρητο ἔγκλημα.. Ἄπὸ ἐγωῖσμο ἀφῆσε τὴ κόρη του ἀνύπαντρον. Καὶ ὅμως καὶ τὰ μέσα εἶχε καὶ ἡ Εἰρήνη στὸ καιρὸ της, θάτανε ὡμορφὴ κοπέλλα..

— Ἔτσι ἦταν τὸ τυχερὸ της.. Νὰ καὶ σὺ συνταγματάρχῃ μου ἔμεινες ἀνύμφευτος!

— Τὶ σχέση τώρα ἔχει αὐτὸ πὸν λές.. Γιὰ ἓναν ἄντρα δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα.. Ἐπειτα ἐγὼ στρατιωτικός.. σήμερα ἐδῶ κι' αὐριο ἐκεῖ. Πῆς ὅτι θέλεις μὰ γιὰ μένα ὁ κύρ Θεοδότης ἔκανε σωστὸ ἔγκλημα.. Αὐριο αὐτὸς πεθαίνει.. τί θὰ ἀπογίνη αὐτὴ, κατάμονη στὸ κόσμῳ ;.. Ὅμοιο γὰρ πῶς κάθε φορὰ πὸν μπαίνω σ' αὐτὸ τὸ σπίτι πιάνεται ἡ ψυχὴ μου ν' ἀντικρύζω δυὸ ζωὲς τὴ μιὰ θῦμα τῆς ἄλλης. Μιὰ ζωὴ χωρὶς κανένα σκοπὸ καὶ μιὰ ἄλλη νὰ τὴν ὑποβασιάξῃ!

Μὴ ὁ συνταγματάρχης δὲν εἶχε ἴσως τόσο δίκαιο γιὰ τὴ σημερινὴ τοῦλάχιστο Εἰρήνη. Τὴν ἐγωῖστικὴ στοργὴ τοῦ πατέρα της ἀνταπέδιδε αὐτὴ τώρα μὲ θαυμάσια βέβαια νύκλι ἀφοσίωση πὸν κι' αὐτὴ ὅμως ἔκρυβε κάποιον ἐγωῖσμό.

Οἱ καθημερινὲς φροντίδες, οἱ μητρικὲς περιποιήσεις πὸν εἶχε γιὰ τὸν πατέρα της ἦταν γιὰ τὴν Εἰρήνη ὁ σκοπὸς τῆς μαρμαμένης ζωῆς της καὶ τὸ ξερὸ «εὐχαριστῶ» του, οἱ ἀνακουφιστικοὶ στεναγμοὶ του ἀποτελοῦσαν γι' αὐτὴ ἓνα γενναῖο καὶ καλὸ μισθό. Ἐτρεμε μὲ τὴ σκέψη πῶς μιὰ μέρα ὁ θάνατος μπορούσε νὰ τοὺς χωρίσῃ.

Μιὰ φθινοπωρινὴ ἡμέρα οἱ φίλοι τῆς συνηθισμένης παρέας, μερικοὶ γειτόνοι καὶ λίγοι μακρῶν συγγενεῖς συνοδεύσανε στὸ κοιμητήριον τὸ λείψανον τοῦ κύρ Θεοδότη.

Ἀπογνωσμένη τώρα ἡ Εἰρήνη ἔμεινε κατάκλιση στὸ μεγάλο σπίτι. Ὁ χάρος εἶχε ξαπλώσει ἐκεῖ μέσα βαρειά τὰ φτερά τῆς νεκρικῆς σιωπῆς καὶ κρυάδας.

Στόν προῶτον καιρὸ οἱ φίλοι τοῦ μακαρίτη πατέρα της τῆς κίνανε συχνές παρηγορητικὲς ἐπισκέψεις μὰ γρήγορα ἀραιωθῆκανε. Ὁ χειμῶνας εἶχε μῆ με τὰ κρύα καὶ τὴς βροχές του. Μόνος ταχτικός ἐπισκέπτης εἶχε μείνει ὁ συνταγματάρχης Περόδικας. Δυὸ καὶ κάποτε τρεῖς φορές τὴν εβδομάδα πῆγαινε καὶ κρατοῦσε συντροφιά τ' ἀπόγιομα τῆς Εἰρήνης. Ἐνωρὶς σύμφωνα μὲ τὴ συνθήθεια τῆς παλαιᾶς παρῆρας ἀποσυρότανε.

Ἐνα ἀπόγιομα πὸν ἡ ὥρα εἶχε παρῆρασι καὶ εἶχε πιά νιχτώση, ὁ συνταγματάρχης πετόχηκε ἀπότομα.

— Διάβολε... μὲ τίς κουβέντες ξεχάσθηκαί καὶ εἰς δεσποινὶς Εἰρήνη, δὲ μὲ διώχνετε;

— Δὲν πειράζει... μὴ βιάζεστε... Ἄν ξερίτε πόσο καλὸ μοῦ κίνετε μένοντα... γιατί... γιατί αὐτὴ τὴν ὥρα πάντα ἀρχίζει τὸ πραγματικὸ μου μαρτύριο... ὅταν ὅλα σιωποῦν ἐδῶ μέσα. Τὴν ἡμέρα... τὸ φῶς της μὲ διασκεδάζει λίγο... ἡ κίνηση τοῦ δρόμου, οἱ διαβάτες, τ' ἀμάξια μ' ἀπιοχολοῦν... Μὰ τίς νύχτες... τί φριχτές, καὶ ἀτέλειωτες πὸν εἶνε! Μὲς τὴν ἀπελπισία μου νὰ τί κάνω πολλές φορές, νὰ πῶς προσπαθῶ νὰ ξεγελάσω τὸν ἑαυτὸ μου... Δὲ θὰ μὲ πάρτε γιὰ τρελλή; νὰ!...

Ἡ Εἰρήνη γύρισε τὸ κομπὶ καὶ τὸ ηλεκτρικὸ φῶς τῆς κάμαρας ἔσβυσε.

— Ἐλάτεμαζύ μου ἐδῶ κοντὰ στὸ παράθυρο.

Ὁ συνταγματάρχης πλησίασε τὴν Εἰρήνη ἔμπρὸς στὸ κλειστὸ παράθυρο. Τὰ πρόσωπά τους ἀκουμπούσανε σχεδὸν στὸ τζάμι. Ἐξῶ ψιχάλιζε.

Ἡ Εἰρήνη ξακολούθησε.

— Ἐρχομαι ἐδῶ καὶ στέκομαι πὸν κοντὰ στὸ δρόμο, στὴ ζωὴ. Βλέπω τοὺς ἀραιοὺς καὶ βιαστικοὺς διαβάτες... Τοὺς παρακολουθῶ μὲ μιὰ παράξενη λαχτάρα. Ἡ φαντασία μου, ἡ σκέψη μου μπαίνει μαζύ τους στὰ σπύτια τους, στὰ φωτισμένα, στὰ θορυβώδη σπύτια τους... καὶ ἐγὼ στὴ μέση τῆς οἰκογενειακῆς ζεστασιάς. Κι' ὅταν ἡ ὥρα προχωρήσῃ... καὶ ὅταν ὁ δρόμος ἐρημώσῃ... κολῶ τὰ μάτια μου σ' ἐκεῖνο τὸ θαμπὸ φανάρι πὸν μόλις φωτίζει τὴ γωνιά τοῦ δρόμου μὲ τὸ τρεμουλιαστὸ του φῶς... Μοῦ φαίνεται ὅταν ἕνας μακρυνὸς φάρος πὸν δὲ μοῦ δείχνει ὅμως κανένα λιμάνι

Συχνὰ λησμονιέμαι καὶ στέκομαι ἐδῶ ὄρες ὀλόκληρες.

Ἀκολούθησε μιὰ σιωπὴ ἀρχαίων στιγμῶν. Ἡ Εἰρήνη πρόσθεσε ἀκόμη μὲ χαμηλὴ φωνὴ πὸν μόλις ἀκούστηκε ὅταν μακρυνὴ ἤχῳ.

— Πολλές ὄρες... ὡς ὅτου κοιροσταῖν τὰ πόδια μου...

Στὰ λόγια αὐτὰ πὸν ἀντηχήσανε στὸ σκοτεινὸ δωμάτιο ὅταν θοῆνος μαύρης ἀπελπισίας μιὰ δυνατὴ συγκίνηση συγκλόνισε τὸ σῶμα τοῦ συνταγματάρχου. Βυθιστήκανε σὲ βίαια σιωπὴ.

Αὐτόματα χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, ἔπιασε καὶ ἔσφιξε μὲ συμπόνια τὸ χέρι τῆς Εἰρήνης καὶ εἶπε μὲ φωνὴ πὸν ἔτρεψε.

— Πόσο σὰς λυποῦμαι... πόσο σὰς νοιώθω... Ἄν θέλατε... μπορούσαμε...

Ὁ Περόδικας δὲ μπόρεσε τίποτα νὰ προσθέσῃ μόνον ἔσφιξε δυνατώτερα τὸ χέρι της.

Ἡ Εἰρήνη ἀκούμπησε ἀτσιλὰ τὸ κεφάλι της στὸ στήθος του. Τὸ σκοτεινὸ δωμάτιο πλημμύρισε ἀπὸ τὸν ἥλιο τῆς χειρᾶς πὸν οἱ δυὸ ἐκείνες καρδιές σκορπίσανε.

Σὲ λίγο καιρὸ, σ' ἕνα φτωχικὸ ἐρημοκλήσι, κάμανε τοὺς γάμους του. Τ' ἄσπρα μαλιά τους εἶχαν πάρη τὴ θέση τῶν λευκῶν λουλουδιῶν τῆς λεμονιάς.

Τὸ βράδυ στὸ νυφικὸ δωμάτιο πὸν ἔνα καινούργιο διπλὸ κρεββάτι τοὺς περιμενε μὲ τὰ λευκὰ ἀτσιλάκωτα σεντόνια, ἡ Εἰρήνη θυμήθηκε τὸν πατέρα της πὸν ζήτησε, προτοῦ ἀποκοιμηθῆ, ἕνα φλυτζάνι τίλιο καὶ ρώτησε μηχανικὰ τὸν ἄνδρα της:

— Θέλεις νὰ σοῦ φέρω ἕνα φλυτζάνι τίλιο;

— Τίλιο... Δὲν ἦλια ποτὲ στὴ ζωὴ μου.

Μὰ τί γεύση ἔχει;

— Ἄ!... εἶνε ὄρμιο. Ἐπειτα βοηθεῖ στὴ χώνευση... καταπραΐνει τὰ νεῦρα. Θέλεις; — Ἐστὼ... ἄς τὸ δοκιμάσω.

Μὲ πόση χαρὰ ἡ Εἰρήνη ἑτοίμασε καὶ πρόσφερε τὸ φλυτζάνι μὲ τὸ τίλιο πὸν ἀγνίζοντας σκόρπιζε τὸ ἄρωμά του.

Κι' ὅταν ὁ συνταγματάρχης τὸ ἤπια:

— Μὰ εἶνε θαυμάσιο... μ... ὄρμιο. Νὰ τὸ πρῶτο καλὸ τῆς παντρείας!

Σβύσανε τὸ φῶς. Ἐνα φιλι καὶ ἔπειτα ἕνα δεύτερο φιλι. Καὶ τὰ δυὸ πολὺ σύντομα.

Σὲ λίγο δυὸ βαρεῖες ἀναπνοές ταράζανε τὴν ἡσυχὴ ἀτμόσφαιρα τῆς νυφικῆς κάμαρας.

Ἀλεξάνδρεια

ΠΑΥΛΟΣ ΜΥΡΤΗΣ

ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ!

Παιδί μου, ὅταν σὲ κοιμίζω
μὲ γλυκομανουρίσματα
μωρὸ στὴν ἀγκαλιά μου,
σ' ἀπύθωνα στὴν κοῖνια σου
καὶ δίπλα της, βυθίζομαι
καὶ γὼ στὰ ὄνειρά σου

Τότε ἤμουν πρόσχαρη, γερὴ,
μέσ' στὸν ἀνθὸ τῆς νιότης μου
καὶ ἤμουνε μικρομύνη,
τὴν πᾶσα ἀγῆ μὲ ξέπιασε
γλυκὰ ἡ ζωὴ, σὰ μακρυνὴ
γιορτινὴ καμπύλα!

Πιοτενα στὴ χαρὰ, στὸ φῶς,
στὰ χρόνια τὰ μελλοντικά,
καὶ πάλι ἀπάνω ἀπ' ὅλα
σὲ σένα πὸν μοῦ κάρφωνες
— καὶ ἄς ἤσουν τόσο δὰ μωρὸ —
ματάκια φεγγοβόλα.

Κ' ἔλεα: σὲ λίγο θὰ γενεῖ
παιδάκι τοῦ σκολαιοῦ καὶ αὐτό
μὲ σάκκα, μὲ βιβλία,
τὰ πρῶτα του κελαϊδιστὰ
διαβάσματα, γιὰ μένανε
ποῦ θεία μελωδία!

Κι' ἀγάλια ἀγάλια θ' ἀντρονθεῖ
καὶ θὰ γενεῖ περῆφανο
παντάξιο παλληκάρι,
λαμπρολονομένο τὴν ἀγῆ
στὸ πάλμα θὰ παραβγεῖ
στὸ δίσκο, στὸ λιθάρι.

Σὰν ἑλληνόπουλο σωστό
στὴν Ἐπιστήμη θὰ δοθεῖ
μὰ καὶ στὴ Φύση ἀντάμα,
καὶ ἀπ' τίς βοννίσες κορυφές
θὰ πρωτονοιώσει, θὰ χαρεῖ
τῆς Ἀπτικῆς τὸ θάμμα!

Κάποτες θὰ κινῶ καὶ γὼ
στὸ χέρι του τὸ τρυφερὸ
μ' ἀγάπη ἀκκουμπισμένη,
νὰ ἴδῳ τὴ γέννια τοῦ Ἰμμητοῦ
ἀπ' τ' ἄνλο φέγγος τ' οὐρανοῦ
ροδοστεφανωμένη

Κ' ἐνῶ τὰ φριδατὰ μαλλιά
θὰ τ' ἀνεμίζει χαϊδευτὰ
τὸ πρῶτο τ' ἀγέρι,
ὅτι κατέχει στὴν ψυχῆ
σεμνὸ καὶ ὄραιο σὰν προσευχὴ
στὰ χεῖλιά του θὰ φέρι.

Καὶ θὰ μοῦ λέει: Σὲ μὴ κορηγὴ
μὲ ζαχαδιῶν νεφρώδη ὄρμι
θέλω νὰ δράμω ἐπάνω,
ν' ἀκοῖω τὰ κροῖσταλλά νερά
καὶ τὰ κοτσόφια τὰ τρελλά
καὶ ἀκόμα ἀφοῦ πεθάνω!

Καὶ θὰ τοῦ εἰπῶ: Ἐλκεῖέ μου γυνεῖ,
νὰ σὲ κρατήσω δὲν μπορῶ
τὸ νοιώθω στὸ πλευρό μου,
τ' ἀφιλῶν ὁ πόθος σου πετᾷ,
καὶ γὼ βαστῶ σὰν καλαμὴ
γυρτὸ τὸ μέτωπό μου.

Σῆρε ὅπου θές. Σὰν τὸ κισσὸ
τὸ μητρικὸ μου στοχασμὸ
τιλίγω στὸ κορμὶ σου,
καὶ στὸ λαιμὸ σου φυλαχτὸ
τὴν ἴδια μου καρδιὰ κρεμῶ
νὰ σκέπει τὴ ζωὴ σου...

Μὰ σὰ μὲ βρῶν τὰ γεοταεῖ
θὰ σὲ καλέσω, τ' ἄχαρα
νὰ μοῦ στολίσεις χρόνια
ὡς ὅτου μὲ στερῶν ἐγῆ
νύθῃ ἡ ψυχὴ μου νὰ σμυχεῖ
μὲ τὴ δικὴ σου αἰώνια!

Ἄντὸ ὄνειρέομαι, — ἄλλοι! —
μὲ μιὰν ἀπέραντη στοργὴ
καὶ πίστη ἀπάνω ἀπ' ὅλα,
γιὰ σένα πὸν μοῦ κάρφωνες
σὰν ἤσουν τόσο δὰ μωρὸ
ματάκια φεγγοβόλα!

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ

ΤΟ ΣΥΝΤΡΙΒΑΝΙ

— Μὰ ἀφήστε με, λοιπόν! Μὴ μὲ σφίγγετε ἔτσι... Ὡ, μὲν κάνετε τόσο κακό... Βλέπετε καλά πὼς δὲν εἶμαι κλέφτης. Δὲν ἔχω ὄπλα, κοιτάχτε τὰ χέρια μου. Μπορεῖτε νὰ μὲ ψάξετε, μὰ δὲ θὰ βρῆτε τίποτα, οὔτε ἓνα σουργιά πάνω μου. Κι' ἔπειτα ἀκοῦστε καὶ κάτι ἄλλο: δὲ θὰ ζητήσω νὰ φύγω, θ' ἀπαντήσω σ' ὅλες τις ἐρωτήσεις σας. Ἐμπρός, ἄς καθήσωμε σ' αὐτὸν τὸν μπάγκο. Θὰ σᾶς τὰ πῶ ὅλα. Εἶμαι πολὺ ἥσιγος· καθὼς βλέπετε, πολὺ λογικός. Ὅ,τι ἔκανα τόκανα γιατί ὑπέφερα πολὺ... Ἐπειτα, σᾶς ἐρκίζουμαι ὅτι δὲν εἶχα καθόλου τὴν πρόθεση νὰ πηδήσω αὐτὸ τὸ κιγκλίδωμα καὶ νὰ τρυπώσω στὸ περιβόλι σας. Ἐφθασα χθὲς καὶ μένω στὸ ξενοδοχεῖο. Μπορεῖτε νὰ ζητήσετε πληροφορίες ἐκεῖ καὶ θὰ σᾶς ποῦν τὸνομά μου, θὰ σᾶς ποῦν ποιὸς εἶμαι. Βέβαια θὰ προτιμοῦσα νὰ μὴν ξαναγύριζα ἐδῶ σ' αὐτὸν τὸν τόπο. Ὑπάρχουν προτροπὲς στίς ὁποῖες δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ὑπακούη, ὑπάρχουν ἀναμνήσεις τις ὁποῖες πρέπει νὰ πνίγη, ὑπάρχουν τόποι τοὺς ὁποίους δὲν πρέπει νὰ ξαναβλέπη! Ναί, ἔκανα ἄσχημα, τὸ ξέρω, πὺ ἦρθα, μὰ μιὰ δύναμη ἀκαταμάχητη μ' ἐσπρωχνε. Εἴταν ἡ ἴδια δύναμη, ἀπόψε, πὺ μ' ἔκανε νὰ βγῶ ἀπὸ τὸ δωμάτιό μου καὶ νὰ ρθῶ ἐδῶ, μπροστὰ σ' αὐτὸ τὸ κιγκλίδωμα. Σᾶς ξαναλέω πὼς εἶμαι ἓνας ἄνθρωπος μὲ καλὴ ἰσχυροφίη, πὺ δὲ συνηθίζει νὰ κάνη γιὰ κακὸ σκοπὸ αὐτὲς τις ἀδιάκριτες νυχτερινὲς ἐπισκέψεις στίς ὁποῖες κινδυνεύει κανεὶς νὰ βρεθῆ μέσα στὸ νερὸ καμμιανῆς δεξαμενῆς τοῦ κήπου!...

Ἄ, τώρα νιώθω ὅτι μὲ καταλαβαίνετε κι' ὅτι δὲν μὲ πέρνετε πιά γιὰ λωποδότη. Ὁραῖα!... Ἐκεῖνο πὺ ἤθελα λοιπὸν νὰ μ' ἀφήνατε νὰ ἔκανα — καὶ θὰ σᾶς τὸ ζητοῦσα γιὰ χάρη — εἶναι νὰ ἰδῶ γιὰ λίγες στιγμὲς, περνώνας ἀπ' αὐτὸ τὸ κιγκλίδωμα, τὴν δεινροστοχία σας καὶ τὴν πρόσοψη τοῦ σπιτιοῦ σας, μπροστὰ σὲ τὴν ὁποία ρίχνει τις ἀργυρὲς σταλαματιές του τὸ συντριβάνι... θὰ ξανάβλεπα ἔτσι αὐτοὺς τοὺς μαγευτικοὺς τόπους, λουομένους μέσα στὸ φεγγαρόφως καὶ θὰ προ-

σπαθοῦσα νὰ ξεχωρίσω ἄν φυλᾶνε ἀκόμη τὰ σημάδια τῆς χαμένης μου εὐτυχίας. Γιατὶ αὐτὸ τὸ σπίτι, στὸ ὁποῖο μένετε τώρα, εἶναι τὸ σπίτι τῆς εὐτυχίας μου, τῆς ἀγάπης μου, τὸ σπίτι πὺ μ' ἔκανε νὰ πιστεύω σὲ τὴν αἰωνιότητα τῶν ὄρκων καὶ στὸ ἀμοιβαῖο αἰτήθημα δυὸ καρδιῶν, πὺ δὲν ἐνιωθᾶν τότε παρὰ ἓνα χτύπημα! Ἄλλοίμονο! Κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα αὐτά, πραγματοποιήθηκε τὸ πιὸ ὠραῖο ὄνειρο τῆς ζωῆς μου... Κοντὰ στὸ συντριβάνι αὐτὸ, ἄκουσα τὰ πιὸ θερμὰ λόγια... Ναί, εἶναι τὸ σπίτι αὐτὸ πὺ ἔζησα πανευτυχισμένες ἡμέρες, μιᾶς εὐτυχίας ὅμως τὴν ὁποία πληρώσα μὲ βαρεῖς θυσίες. Ἄχ, πόσα πράγματα ξαναζοῦν μπροστὰ μου τώρα...

... Εἶχε δεχθεῖ ν' ἀφήση ὅλα καὶ νὰ μ' ἀκολουθήση. Εἶχε δεχθεῖ νὰ ζήση κοντὰ μου, ὅπου κι' ἄν τὴν ὀδηγοῦσα, ἔστω καὶ σὲ τὴν ἐρημιά, μακρὰ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ τὰ θέλητρα του! Ἐτσι λοιπὸν ἦρθα ἐδῶ, μέσα σ' αὐτὲς τις ἀπέραντες κοιλάδες, πὺ συνορεύονται ἀπὸ ἄγρια βουνά, ἔτσι λοιπὸν ἦρθα καὶ κρυφτήκαμε μέσα σ' αὐτὸ τὸ χαμένο χωριουδάκι, σ' αὐτὸ τὸ σπίτι τὸ τριγυρισμένο ἀπὸ ἄσπρα δένδρα, πὺ τὸ ἐξευγενίζει τὸ ἀργυρὸ νερὸ τοῦ συντριβανιοῦ!

Ὑπάρχουν ἀγάπες πὺ ὁμορφαίνουν, ἐξαυλῶνουν τὴ ζωή... Μὰ ὑπάρχουν κι' ἄλλες πὺ τὴν κυλᾶνε σὲ τὴν ἀγωνία, στὸ ἄσθημα, στὸ ἄγχος, σὲ τὴν ἀπελπισία. Κι' ὅταν τύχη κανεὶς καὶ πέσει σ' αὐτὴ τὴν δευτέρη κατηγορία, τοῦ ἀπόλυτου, τοῦ ἀποκλειστικοῦ ἔρωτα, τότε πρέπει νὰ ξεχίση ὅλον τὸν ἄλλο κόσμον, ὅλες τις ὑποχρεώσεις τους σ' αὐτὸν, καὶ νὰ μὴν ὑπακούση παρὰ μόνον στοὺς τυραννικοὺς νόμους τῆς παράφορης ἀγάπης του! Αὐτὸ λοιπὸν κάναμε ἡ Φιλίτσα κι' ἐγώ. Φεύγοντας τὸ θόρυβον τῆς πόλης, ἀγοράσαμε αὐτὸ τὸ σπίτι πὺ τώρα εἶναι δικό σας, κι' ἀπ' τραβηχθήκαμε ἐδῶ, γιὰ νὰ ζήσωμε τις θεῖες στιγμὲς τοῦ ἔρωτά μας. Ἦρθαμε ἓνα βράδυ τοῦ Ἰουνίου. Τὰ τριαντάφυλλα μύριζαν δυνατὰ καὶ τὸ νερὸ τοῦ συντρι-

βανιοῦ ἀσημόφεγγε στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ. Τὰ ἄστρα σπιθίριζαν στὸν οὐρανὸ κι' ἄν καμμιά φορὰ ἔλεφτε κανένα παρακολουθούσαμε τὴ γαλάζια οὐρὰ πὺ ἄφηνε πίσω του. Θυμᾶμαι, εἶχαμε περάσει τὰ κάγκελα αὐτά. Κρατοῦσα τὸ χέρι τῆς Φελίτσας μέσα στὸ δικό μου. Μιὰ βαθεῖα σιωπὴ ἀπλωνόταν γύρω μας πὺ τὴν ἔκοβε μόνον ὁ θόρυβος τοῦ νεροῦ τοῦ συντριβανιοῦ. Ἄ, αὐτὴ ἡ ἀδιάκοπη φωνὴ τοῦ συντριβανιοῦ, πὺ ἀκοῦμε καὶ τώρα μὲζύ, τὴν ἀρμονία πὺ ἔχει, πόσες ἐπιθυμίες ξυπνάει, τὴν ἡδονικὸς πὺ εἶναι ὁ τόνος τῆς, ὁ μαλακὸς καὶ ἡμερὸς, πὺ σπρώχνει τὸ νερὸ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς. Πόσο εἶχαμε ἀγαπήσει τὴ φωνὴν αὐτὴ. Καὶ πόσες ὥρες τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νύχτας εἶχαμε περάσει πλάι σ' αὐτὸ τὸ συντριβάνι! Πόσο δροσερὰ πρωῖνὰ καὶ πόσα τρεστὰ ἀπογεύματα κι' ἔπειτα πόσες νύχτες! Καὶ πόσες φορὲς εἶχαμε καθίσει σ' αὐτὸν τὸν μπάγκο ἡ Φελίτσα κι' ἐγώ, γιὰ νὰ θωροῦμε τὸν πίδακα! Οἱ ὄρες περνοῦσαν, τὰ φύλλα τρομοῦλιαζαν στὸ θρόισμα τῆς βραδυνῆς αὔρας καὶ τὰ λουλουδία σκόρπιζαν δυνατωτέρω τὸ ἀρωμά τους· κι' ὅμως τὸ μυστηριώδες τραγοῦδι τοῦ νεροῦ πὺ ἐρχόταν ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς ἐξακολουθοῦσε... Ἄλλοίμονο! Πὺς χάθηκαν ὅλα αὐτά. Μιὰ ἡμέρα γυρίζοντας ἀπέξω δὲ βρῆκα τὴ Φελίτσα στὸ δωμάτιό της, πὺ τὴν εἶχα ἀφήσει!...

Μοῦ εἶπαν ὅτι ἀφοῦ σέλωσε ἓνα ἄλογο, χάθηκε μέσα στὰ μονοπάτια τῶν ἀπέραντων κοιλάδων! Ἡ ἡμέρα πέρασε, ἦρθε ἡ νύχτα, καὶ ἡ Φελίτσα δὲν εἶχε γυρίσει... Ἄρχισα ν' ἀνησυχῶ... Ἡ ἀγωνία μὲ κυρίεψε τώρα. Καὶ δὲν ξαναγύρισε πιά, δὲν τὴν ξαναεἶδα ποτέ. Ἄπὸ τότε εἶναι θαῦμα πὺς ἔζησα. Γιὰ ἀρκετὸ καιρὸ εἶχα χάσει κάθε συναίσθηση, σὰ νὰ εἶχα πέσει σὲ μιὰ βαθεῖα νάρκη...

...Γι' αὐτὸ κίριε, ἦρθα νὰ ξαναδῶ αὐτὸ τὸ σπίτι, αὐτὸ τὸ περιβόλι. Γι' αὐτὸ ἀπόψε ἔφθασα ὡς τοῦτα τὰ κάγκελα. Εἶμαι ἐντελῶς ἡσυχὸς ὅμως. Ὅλα μοῦ φαίνονται πολὺ μακρινά, ὅλα ἀνήκουν στὸ παρελθόν καὶ δὲν ἔχω παρὰ μιὰ συγχισμένη, θολὴ ἀνάμνησή τους. Ἐλευθερώθηκα κύριέ μου, νὰ αὐτὸ μπορῶ νὰ σᾶς τὸ διαβεβαιώσω. Μὰ θὰ σᾶς παρακαλέσω κατὶ: ἀφήστε με νὰ σπάσω αὐτὸ τὸ συντριβάνι, ὦ, ἀφήστε με, νὰ μὴν ἀκούω πιά τὴ φωνή του, νὰ μὴ βλέπω τὸ νερὸ του ν' ἀργυροφέγγη στὸ φεγγαρόφως... Μοῦ φαίνεται σὰ νὰ μὲ κοροῖδεῖ τὴν τώρα ἀκοῦτε; Ἡ ἥσιχη, ἡ ἀδιάκοπη φωνὴ του, μοιάζει σὰν περιγελαστική. Ἐ, δὲ σᾶς φαίνεται; Μὰ ἀφήστε με, μὴ μὲ σφίγγετε ἔτσι, ἀφήστε μου τὰ χέρια, ἀφήστε με λοιπόν!

(Ἄπὸ τῆς "Χαμένες Εὐτυχίες",)

Μεταφραστὴς Α. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗ

Ἀγάπη, χρόνια σὲ γυρεύω! Σὰ ζητιάνος
τοῦ κάκου τὸ ἔλεος πὺν ζητεῖ, ἔχω ἀποστάσει!
Στὰ σωθικά μου ὁ πόνος πλάνος πελεκάνος
βοσκὰ καὶ τὴν καρδιά μου τρώει γιὰ νὰ χορτάση!

Ἀγάπη! Ἰδὲ στὰ μάτια μου τὰ διπασμένα
ποιοὶ πόθοι κλαῖν καὶ μάντεψε τὰ βάσανά μου!
Εἶμαι ἡ βαρεῖα ψυχὴ, πὺν ζεῖ στὰ περασμένα,
λυγμὸς καὶ λήθη ὑφαίνουν τ' ἄγια σάβανά μου!

Ἀγάπη! Ἀπόψε ἀνέλεη μοῦ ὀρίζει ἡ Μοῖρα,
τὸ πιὸ μικρὸ τραγοῦδι μου νὰ τραγουδήσω
καὶ σπώντας τὸ Σταυρόξυλο, πὺν ἔχω γιὰ λύρα,
ζητιάνος μπρὸς σὲ τὴν πόρτα σου νὰ ξεψυχίσω!

ΔΙΧΩΣ ΤΙΤΛΟ

Σκοτάδι στην έρμιά
 κι' όλα δσα ζούν,
 οι άνθροι πιθαίνουν
 θαρρείς, δέν άνασαινούν
 Όλα κοιμοῦνται!
 Εγώ μόνος γυρίζω!
 Με βόγγους και λυγμούς
 τὰ γανουρίζω!

FIKONES

I

Τρία δελτίνια απ' άνοιχτά περνούν δορομαῖα τρεπώντας
 με τὸ ραχαῖο φτερό
 τὴν ὄψη· κι' ἔτσι ὡς νησιτὰ τὸ πέλαο ταράζουν
 κι' ἄγρια φουσομανοῦν,

Κάποιους βραχνούς αντίλαλους ξεπτοῦν στοὺς ἔρμους βροχούς,
 πού στοιχειωμένοι ἀγοῦν,
 μὴν ἀγριάδα σὴν ἔρμια σκορπώντας κι' ἕνα θῆγος
 πού ἀγγίζει τὴ ψυχὴ!

II

Κι' ὁ γλάρος με τ' ἀδιάβροχα φτεροῦ σὲ μιὰ ἄσπρη πέτρα
 στὸ ἕνα τὸν πόδι ὀρθός,
 σὴν μάζωη ἀτάραχος βροσκῆ μονάχα με τὸ μάτι
 κι' ἔτοιμος γὰ ριχτῆ
 σὲ ὅ,τι ξεσήκωσε ὁ καιρὸς και ξέβρασε τὸ ῥέμα
 στὸν ἔρημο γιολό!

ΜΕΣΟΝΥΧΤΙΑ ΜΠΟΡΑ

Αιστράφτει ἀλάργα! Οἱ κερανοὶ σὴν οὐράνια μάζωη ἔχουνε!
 Σκοποί, τὰ χ' ἴη ταράζοντας, ἴσχοι γυγῆντιοι ὀρμιοῦνε,
 τοὺς μὴν ῥοὺς διώχοντας κι' ἄγροὺς καπνοὺς, πού ἀγοποροῦνε!

Περνᾷ ὁ Θεός! Δίχμιῦλωτη σέρεται ἡ Πλάση ἀκέρια
 στὸ ἄρμα Του! Δοῖλεντα κρατοῦν τῆς Ἀμαρτίας τὰ χέρια
 οἱ Τρόμοι! Ἡ γύχτα ἀγγομαχᾷ! στὸ ἄπειρο σρόουν τ' ἀστέρια!

“ Απ' τὴν ανέκδοτη συλλογὴ. ”

ΑΠ. ΜΑΜΜΕΛΗΣ

ΟΙ ΝΕΟΙ ΜΑΣ

[Ὁ «Φιλότεχνος» θέλοντας νὰ δώσῃ στοὺς Νέους πού νοιώθουν κάποιαν πνοὴ τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκδηλώσουν τὴν σκέψῃ τους, ἔβαλε στὸ πρόγραμμά του ἀπ' τὴν ἀρχὴ σχετικὴ διάταξη (Πρόγραμμα § 5 καὶ τῆχος β' σελ. 63). Σήμερα ἀρχίζουμε τὴ δημοσίευση ἀπὸ τὰ συγκεντρωθέντα ἔργα πού θ' ἀκολουθήσῃ Κριτικὸ σημεῖωμα τοῦ εἰδικοῦ συνεργάτη μας.

Ευχόμαστε νὰ δώσῃ καρποὺς ἡ ἐνέργειά μας αὐτὴ και νὰ γίνῃ τὸ περιοδικὸ μας τὸ κίνητρο μιᾶς εὐγενικοῦς ἀμιλλᾶς μεταξὺ τῶν νέων, πού πολλοί, ὅπως οἱ σημερινοὶ πού παρουσιάζουμε, ἔχουν τὴ στοιχία ἐξ ἑνα πού ζητᾷ ἡ ἀληθινὴ τέχνη ἀπὸ τοὺς πιστοὺς τῆς.

Και θυμούμαστε τώρα και τοὺς στίχους τοῦ Λασκάλου:

“Ὁ λιγοςτοὶ και ὁ διαλεχτοὶ κι' ἀρίφνητοι αὔριο ἴσως
 εἶναι μιὰ Ἀλήθεια κάτου ἐδῶ πού τὴ χτυπάει τὸ μῖσος
 Ὁ νέοι, ὁ πρωτοξυπνητοὶ στὸ φῶς, χαρὲς τοῦ Ἀπρίλη
 Ἀπὸ τοὺς πράσινους κορμιοὺς γίνοντ' οἱ ἄσπροι στῦλοι!
 Δέν φτάνει ἐμπρός! γιὰ τοὺς Θεοὺς ὁ νέοι και πολεμήστε!”

Ο ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ.

ΤΟ ΚΑΚΟΜΟΙΡΙΚΟ

Εἶχαν πιά μαζευτεῖ ὄλοι.

Τὰ τριγύρω τραπέζια εἶταν κι' αὐτὰ γιομαῖτα. Ἡ ταβέρνα με τὸ θαμπὸ φῶς τῆς λήμπας και με τὴς ἱσκιωμένες μορφές, φόνταζε σάν κάτι τὸ παράξενο, κάτι τὸ ξωτικό. Μ' ἀκόμα, τὸ παράξενο εἶταν πῶς ἀπόψε ἔπινε κι' ὁ ταβερνιάσης, πρωτοφανερώτω αὐτό.

— Καλὸς ἄνθρωπος. Κι' ὁ Νώτης, πλατάγισε τὴ γλῶσσα του.

— Ναι, τὰ καταφέρνει και μᾶς δίνει βαφτισμένο τὸ κρασί....

Γελάσαν με τ' ἄστειο τοῦ Βαγγου.

Ὁ Πισσιρῆκος, ἔτρεχε μες τὴ ταβέρνα, ξαναμμένος, με τὴς μισές. Και κάθε λίγο ἀκούγονταν ἕνα ἀμέσως, μικρόσυρτο, με μιὰ ἀδύναμη φωνή.

— Ρε Καπετάνιο, μ' αὐτὲς τὴς μαρίδες μᾶς ξεθέωσες. Δέν ἔχεις κανένα σκοτάκι; Τὶ διάολο! Οὔτε μιὰ θηλιὰ λουκάνικο; Ζύγωσε τὸ Νώτη.

— Ἐσὺ ξαίρεις πῶς τὸ μαγαζὶ δίνει μαρίδα, μὰ σάν θέτε και κάτι ἄλλο, ἔχω, μὰ χάγια ὁ λογαριασμός τότε. Κι' ἔτριψε τὰ δυὸ του δάχτυλα.

— Μωρὲ φέρε σὺ και μεῖς πλερώνουμε σὰ λόρδοι. Γάχα δὲ με ξαίρεις. Δέν ἀρνῆσθηκα κεῖνον τὸν καιρὸ και τώρα; Ἄντε

Καπετάνιο νὰ σὲ δῶ. Ξαίρεις ἀπόψε ἔχουμε γλέντι, θὰ πᾶμε και σὰ ἐγκαίνια. Γι' αὐτὸ και μαζευτήκαμε ὄλοι οἱ ἀνύπαντροι. Νά, ἐγώ, ὕστερα ὁ Βάγγος, ὁ Κεσμετζῆς, ὁ Ρούσης και ἀκόμα θάρθει κι' ὁ Σταμάτης, θὰ πεις παντρεμμένος, μὰ σήμερα χωρίσε με τὴν κυρά, κ' ἔτσι, ζήτω ἡ ἐλευθερία. Και χιῦπησε τὴς παλάμες του.

Ὁ Καπετάνιος τράβηξε σὶδ μαγέρικο.

— Μάγερα, κάνε σκοτάκια, ἔξτρα. Και σούτυσε τὰ χέρια του.

— Γιατὶ τὸν λὲς Καπετάνιο, ρὲ Νώτη. Εἶνε καιρὸς τώρα πού τὸν φωνάζεις ἔτσι. Ρώτησε ἡ παρέα.

Κι' ἐκεῖνος στρίβοντας τὸ μουστάκι του...

— Μιὰ παλιὰ ἱστορία. Βαστάει ἀκόμα ἀπ' τὸν ἀποκλεισμό τὸν καιρὸ πού εἶμουνα ναύτης. Στὸ λιμενικὸ ἦμος κι' ἔτσι πάντα σὴν στεριά.

— Δηλαδή, ναύτης σὰ κάρα; Εἶπε ὁ Κεσμετζῆς και γέλασε. Κανένας ὦμος δέν τὸν πρόσεξε.

— ...Καθὼς λέγαμε τὸ λοιπόν. Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο μιὰ νύχτα κρατοῦσα βάρδια στὸ λιμάνι. Νοέμβρη μῆνα. Εἶμουνα σφιχτὰ τυλιγμένος στὸ κοντόσακκο. Τὸ σπαθὶ μου, πέφτοντας ἀνάμεσα σὰ πόδια μου,

κόντεβε πολλές φορές να με πετάξει χάμου. Και να μην πίνεις και τσιγάρο. Φυσοῦσε ένα βοριαδάκι, σφυριχτό, περουνιαστό. Ὁ μῶλος εἶταν παγωμένος. Οἱ ἀρβύλες μου χτυποῦσαν γερά και γλυστιροῦσαν στο παγωμένο χῶμα...

...Λιγοστοὶ διαβάτες περνοῦσαν, βιαστικά, τρέχοντας, σὰν πέρασε ἡ ὥρα ὅμως ἔμεινα ὀλότελα μονάχος μου. Περπατοῦσα κι ἐγὼ πάνω κάτω, μὴν ἔχοντας να κάνω τίποτα ἄλλο... Κεῖ, μέσ' τὴν ἡσυχία, ἀκούω κάτι φωνές ἀπ' τὴ θάλασσα. Ἀφουγκράστηκα...

— Ἀβάρια Νικόλα, βαροῦμε τὸ μουράγιο. Στάθηκα. Ἀκουσα τὸν κρότο μιᾶς ἀγκυρας πούπεφτε στὴ θάλασσα. Τότε εἶδα δυὸ σκιές πού βγήκαν ἀπόνα καίτι. Ἀκουσῆκαν πάλε οἱ φωνές, μὰ πιὸ σιγώτερα.

— Νικόλα, ἐμεῖς πᾶμε, ἔχε τὸ νοῦ σου. Στὰ τελευταῖα, ἄμα κι ἀργήσουμε, ρίξτο στὸν ὕπνο.

Κι' ἀκουσῆκαν να φεύγουν.

— Σὰν τοὺς κατάλαβα πού εἶταν μακρυνά. Ζύγωσα. Ἐβήξα δυνατά. Πῆρα και βαριά φωνή.

— Ἐ! Νικόλα, Νικόλα! Φάνηκε μιὰ μορφὴ στὴν κουπαστή. Μὲς στὸ σκοτάδι δὲ διακρίνονταν κανένας μας. Χτύπησα τὸ σπαθί μου.

— Ἐλα ἀπάνου! Πήδησε. Εἶταν ἕνας ψηλός, ξερακιανός ἄντρας. Εἶχε ἀνασηκωμένα τὰ μανίκια του. Γὸν κύταξα. Σὰ μὲ κατάλαβε, φάνηκε μουδιασμένος.

— Τὶ θὲς παληκάρι μου, κατάφερε και μοῦ μίλησε, μὰ ἡ φωνή του δὲν εἶχε πάρει ἀκόμα τὸν ἀέρα της.

— Να μην τὰ πολυλογῶ ὅμως, σὰν ἄνθρωπος πού εἶμουνα, λύγισα μπρὸς στὴ κακομοιριά του, πῆρα και γὼ κάμποσο τσιγαρόχαρτο. Καὶ τὸκλεισα. Ἀπὸ τότε ὁ Νικόλας, ὅπου κι' ἂν με βρῆκε, ἔκανε θυσιές για μένα. Νά, τέτοιοι πρέπει νάμαστε. Αὐτὸς βλέπεις ἀναγνώρισε τὸ τί τοῦ ἔκανα και γι' αὐτὸ τὸν βλέπετε ὅταν μοῦ μιλάει, πέρνει ξανά τὸν ἰσόλο τοῦ λαθρέμπορα, σὰ νάμαι ἀκόμα ναύτης. Ἀπὸ τότε τὸν φωνάζω Καπετάνιο.

Κι' ὁ Νώτης, μιὰ και τελείωσε, πῆρε τὸ ποτήρι, κοίταξε τὸ πιάτο και γύρισε κατὰ τὸν πάγκο.

Ὁ Καπετάνιος μιλοῦσε κείνη τὴν ὥρα

μὲ μιὰ παρέα, ἀκουμπώντας τὰ δυὸ του χέρια στὸ τραπέζι.

— Ρε Καπετάνιο, πούναι ὁ μεξές;

Ἐκεῖνος τινάχτηκε, τράβηξε τὰ ἴσια στὸ μαγέρικο και βγήκε κρατώντας ἕνα ἀχνιστὸ πιάτο. Σὰ ζύγωσε, τῶβαλε πάνω στὸ τραπέζι και γυρνώντας κατὰ τὸν Νώτη:

— Τὸ ξαίρεις δὰ πὼς ἔχω μερακλῆ μίστορη, τᾶχει και μὲ ρίγανη. Θάναι μεγαλειό. Κι' ἀγλείψε τὰ δάχτυλά του πούχαν πασαλιφτεῖ.

— Ἄντε, στὴν ὑγεία τοῦ καινούργιου. Στερεωμένο.

Κι' ὁ Βάγγος ἀνασηκωνοντας τὸ ποτήρι του, τὸ κατέβασε ὡς κάτω.

Γύρα τους, σὰν εἶδαν τὸ μεξέ ὅλοι τους τὸν κοιτάζαν. Μιὰ παρέα φώναζε δυνατά:

— Ρε Καπετάνιο, για μᾶς δὲν ἔχει κἀνα σκότι; Τᾶχα δὲν πλερώνουμε ἢ μᾶς και δὲν περνᾶνε τὰ δικὰ μας τὰ λεφτὰ; Ξαίρω γὼ, τί καταλαβαίνεις ἐσύ. Καὶ κοιτάζαν τὴν παρέα τοῦ Νώτη. Ὁ Βάγγος ἀγορεύτηκε, μὰ τὸν ἠσίχασαν.

Τοὺς πῆγε κι' αὐτοὺς μεξέ. Ξαναγύρισε κοντὰ στὸν πάγκο, τράβηξε κι' αὐτὸς ἕνα ποτήρι κι' ἀπὸ κει τραβήχτηκε στὸ συρτάρι του. Φώναξε τὸν Πιτσιρίκο.

— Ρε Πιτσιρίκο, στὸ τρία, βάλε κ' ἕνα τριάρι για τὸ μεξέ. Στὸ πέντε, στοῦ Νώτη, εἶναι τοῦ μαγαζιού, τὸ κερνάω γὼ. Τ' ἀκούς;

— Ἄντε ρε παιδιὰ πᾶμε και πέρασε ἡ ὥρα, τὰ δόλια τὰ κορίτσια θὰ μᾶς περιμένουν. Καὶ σηκωθήκανε.

Σὰ βγαίνανε, ὁ Νώτης τράβηξε τὸν πάγκο. Ὁ Πιτσιρίκος μῆκε μπρὸς του.

— Ἐξη μισές, ἀπὸ τρεῖς, μᾶς κάνουν δεκαοχτώ, βάλε και τὰ δικὰ μου, τέσσερα τᾶλληρα κύρ Νώτη. Τὸ μεξέ τὸν κερνάει τὸ μαγαζί.

Σὰν τᾶκουσε ὁ Νώτης, χαμογέλασε, κοίταξε μιὰ τὸν Καπετάνιο, μιὰ τὸν Πιτσιρίκο. Πλήρωσε και καλονυχίζοντας τράβηξε για τὴν πόρτα. Στὸ δρόμο ἀκούστηκε ἕνα λαϊκὸ τραγοῦδι.

Οἱ ἄλλοι μέσα ξακολουθοῦσαν να πίνουν...

— Ρε Βάγγο, και πού να ξαίρεις πὼς στὸ μαγαζί πῆραν και τὸ κακομοίρικο, πούταν κάτω στὴς Φλωροῦς. Τὸ θυμάσαι ρε, παλὴθὸ βᾶσανο κι' αὐτό. Σὰν τὸ θυμᾶ-

μαι τότες, στὴς Φλωροῦς. Πὼς καθότανε βουβὸ κι' ἀμίλητο στὸ σαλόνι, κατάχαμα στὸ πάτωμα κουλουριαστό. Καὶ τσιμουδιά. Μὰ ξύλο ἔρωγε, μὰ βρυσιά, τὸ στόμα του δὲν ε' ἄνοιγε. Μὰ τὴν ἀλήθεια τὶ παράξενο κορίτσι. Να τὸ κοιτᾶς και νὰ τὸ σπλαχνίζεσαι. Κ' εἶναι και νόστιμο. Ὁταν σοῦ μιλάει, σὲ κοιτᾶει στὰ μάτια και χώνει τὴ μούρη του μὲς τὰ χνῶτα σου, μᾶς και χᾶσει καμμιὰ κουβέντα.

— Τὶ λὲς μωρὲ Νώτη, ἔχουν και τὸ κακομοίρικο:

— Ἐ! γλέντι πού θάχουμε ἀπόφα. Σὰ δοῦνε τὰ κορίτσια τὴ μορταδέλα και τὸ κρασί, θὰ τρελλαθοῦνε. Κι' ἀρχισε ὁ Κεσμετζῆς να τραγουδάει:

... Ἄντε τὰ μαλλιὰ σου τὰ κομμένα
τρέλλαναν πολλοὺς και μένα...

Ὁ Βάγγος τὸν ἔκοψε.

— Ρε παιδιὰ, τοῦ κακομοίρικο τὶ λέτε να τοῦ κάνουμε; Πρέπει κάτι να γίν' ἀλόφα. Μὴν πάει χαμὲν' ἢ βραδυά.

— Μωρὲ Βάγγο, κοῖμα ρε, τὸ δύστυχο ἀγωνίζεται για τὴ μοῦσκα του και δὲν τὰ βγαίνει, αὐτὸ θέλει λύπη ρε, κι' ὄχι να τὸ πειράζουμε. Δὲ λέω, και τὸ γούστο-γούστο μὰ και λιγάκι συμπόνοια γι' αὐτὰ τὸ πλασματάκι. Ἴδιο προβατάκι εἶνε τὸ ἔρημο.

— Πάβε, ρε Νώτη, τὸν παπᾶ ἢ τὸν ξερολόγο παρασταίνεις. Μιὰ κ' ἔχουμε τὸ γούστο μας, σάλτσες θὰ κοιτάζουμε. Ἐ! ρε γλέντι πῶχουμε οἱ κανακ ἰρηδες να κάνουμε. Ἄστε με τώρα και θὰ σκεφτῶ τὴ φέστα. Καὶ μὴ φοβᾶσαι κύρ-Νώτη και δὲ θὰ τὸ πειράξουμε και πολὺ τὸ ἔτερό σου ἡμῖς, κατὰ πὼς λένε! Καὶ γέλασε.

Τότες ὅλοι τους ἀντάμα ἀρχίσαν τὸ τραγοῦδι.

...Καμμιὰ κατοστὴ βήματα ἀκόμα και φτάναν. Ὁ Βάγγος τοὺς σταμάτησε και εἶπε:

— Ρε παιδιὰ, τὶ θὰ γίνει τὸ λοιπὸν; Τὶ να τοῦ σκορῶσουμε;

Ὁλοι τους φανῆκαν να σκέφτουνται.

— Ἐγὼ λέω, πετάχτηκε ὁ Ρούσης, να τοῦ ρίξουμε κινῖνο στὴ μορταδέλα του. Θάναι μεγαλειό τὰ μούτρα του. Σὰν τὴν Παναγία στὸ χωριό μου. Ὅταν τὴν κοιτᾶς, λὲς πὼς ἔχει πιεῖ μιὰ ὀκᾶ κινῖνο.

— Ὅχι μωρὲ, κάτι ἄλλο.

— Να τῆς κλέψουμε τὰ γοβάκια, εἶπε ὁ Κεσμετζῆς και γέλασε.

— Πάβε ρε σάχλα. Κι' ὁ Βάγγος στεκότανε σκεφτικός. Σὲ λιγάκι.

— Να ρε ποῖος κατεβάσει ἰδέες, ὄχι κινῖνο και γοβάκια και κλοκῦθια. Τὶ ρε τὸ δικὸ σου τὸ κεφαλοτύρι θὰ κατεβάσει. Νιώθετε και σεῖς ἀπὸ φέστες. Λοιπὸν ρε παιδιὰ τὸ βρῆκα.

Ὁλοι τους μαζετῆκαν γύρα του.

— Μιὰ πού θὰ φᾶμε και θὰ πιοῦμε, ὁ καθένας μας θὰ κάνει τὸ γούστο του ἀπόφα με τὸ κακομοίρικο και σὰν τελειώνει, θὰ μπαίνει ὁ ἄλλος, μὰ κανένας μας δὲν θὰ πλερώνει. ὅλοι θὰ λέτε πὼς θὰ κάνετε ψιλὰ στὸ σαλόνι, μὰ στὰ ὕστερα, σὰν τελειώσουμε ὅλοι μας, θὰ τῆς τὸ σκάσουμε. Νιώθετε; Ἐνα μονάχα, τῆς μαμᾶς θὰ τῆς δώσουμε τὸ δωδεκάμισο. Ἄ! ὅλα κι' ὅλα, με τὸ σπίτι και σὰν καινούργιο πού εἶναι πρέπει να τᾶχουμε καλά. Στὰ τελευταῖα δὲ μᾶς φταίει και τίποτα ἢ Ἐγγλέζα ἢ κακομοῖρα. Παλέβει κι' αὐτὴ για τὸ ψωμί.

Σὰν τελείωσε, ὅλοι ἀρχίσαν να γελοῦνε.

— Τὶ να σοῦ πῶ ρε βλάμη, εἶπ' ὁ Σταμάτης ὁ παντρεμένος. Ἐσὺ μωρὲ παιδί μου ἔκανες για Δημοτικὸς Σύμβουλος, τὸ κεφάλι πού ἔχεις. Θὰ θυμηθῶ και γὼ τὰ παληά. Ζήτω λοιπὸν ἢ λευτεριά.

Ὁ Νώτης μονάχα στεκότανε σὰ σκεφτικός. Σὰν τὸν ζύγωσε ὁ Βάγγος.

— Ρε παιδιὰ, τὶ να πῶ, κακὸ αὐτὸ πού θὰ γίνει, δὲ λέω και τὸ γούστο, μὰ κοῖμα μωρὲ τὸ δόλιο. Τὸ δέρον' ἢ φτώχεια πανωκέφαλα. Ἐγὼ τὰ λέω ξάστερα. Μὰ μιὰ και βρίσκονται στὴν παρέα, δὲ θὰ χαλάσω γὼ τὸ κέφι. Ἄντε πᾶμε.

Και κινήσαν ὅλοι τους.

Σὰ μῆχαν τραγοιδιστὰ μέσα, τὸ σπίτι σηκώθηκε στὸ ποδάρι. Στὴν πόρτα της φάνηκε ἢ Ἐγγλέζα. Μιὰ πενηντάρρα γρηὰ με ξεθωριασμένα ἀπ' τὴ βαφή τὰ μαλλιὰ της.

— Βρὲ καλῶς τὰ παιδιὰ. Να μοῦ ζήσετε λεβέντες μου. Κ' ἔσφιξε τὸ χέρι τοῦ Βάγγου. Τραβῆξαν ἴσα στὸ σαλόνι. Εἶταν μαζωμένες ὅλες οἱ γυναῖκες και λιγοσιὸ ἄντρες, καθόνταν γύρα. Σὲ μιὰ γωνιά, στὸ πλάι τοῦ καναπέ, εἶταν στρωμένη κ' ἢ Στέλλα, τὸ κακομοίρικο. Θάταν στὰ εἰκοσιπέντε, μὰ συμαζετὸ και κουλουρια-

σμένο τὸ ἀδύναμο καὶ μικρὸ κορμί του, ἔδειχνε γιὰ λιγότερο. Δὲ σηκώθηκε. Ἄνοιξε μονάχα τὸ στόμα του, καλησπέρισε μειδίασε λίγο τοῦ Νώτη καὶ πάλι τὸ πρόσωπό του πῆρε τὸ θλιμένο ἕφος.

Καθίσαν ὅλοι τους. Σὲ μιὰ καρέκλα ἀπλώσαν τὸ ψωμί καὶ τὴ μορταδέλα. Στὰ ὕστερα στεῖλαν γιὰ κρασί. Καὶ τὸ γλέντι ἄρχισε. Ὁ καθένας ζευγαρωμένος. Κι' ὅλοι γελοῦσαν μὲ τὸ Σταμάτη τὸν παντρεμμένο.

— Ἀκοῦς ἐκεῖ, νὰ θέλει τὴ μάνα της ἡ γυναῖκα του. Κι' αὐτὸς νὰ δουλεύει μυστοὶ καὶ σφυρί. Μὲ ἰδρώτα τὸ ψωμί. Καλὰ ἔκανε κι' αὐτὸς καὶ τὴν ἔστειλε στὸ διάολο. Σουσουράδα.

Ἡ Στέλλα μονάχα, στὴν ἴδια γωνιά, συμμαζωχτή, τοὺς ἀκουγε. Λίγο σηκώθηκε, πῆρε ἓνα μεζέ, κρασί ὄχι. Καὶ πάλι στὴ γωνιά της.

Ὁ Βάγγος σηκώθηκε. Τράβηξε δίπλα της. Κάτι τῆς εἶπε. Καὶ πῆγε κατόπι της στὴν κάμαρά της.

Ὑστερα ἀπὸ ὦρα σὰ βγῆκε, ἀπὸ κοντὰ ὁ Σταμάτης χώθηκε μὲ τὸ γελαστό του πρόσωπο. Κι' ἔτσι κοντὰ ὁ ἓνας στὸν ἄλλον, μπῆκαν-βγῆκαν κι' οἱ ἄλλοι δυό, ὁ Ρούσης κι' ὁ Κεσμετζῆς.

Στὸ μεταξὺ ὁ Νώτης τραβήχτηκε μὲ τὴν Ἐγγλέζα στὴ γωνιά καὶ ψιλοκουβεντιάζαν γιὰ τὸ μαγαζί.

— Τὶ σὲ νιάζει, βοὲ Ἐγγλέζα, μεῖς θὰ τὸ σηκώσουμε τὸ μαγαζί. Καὶ κατοπινὰ τῆς εἶπε τὴν ἰστορία. Κεῖνη σὰν τὴν ἔκουσε βάλθηκε νὰ γελάει κι' ἡ κομματιαστὴ φωνή της κράτησε γιὰ κάμποσην ὦρα.

Ὁ Νώτης, καθὼς τᾶλεγε φαινόταν σκεφτικὸς. Ὡς πὺν τέλειωσε κι' ὁ Κεσμετζῆς. Σὰ βγῆκε κι' αὐτὸς ἀπὸ κοντὰ του φάνηκε στὴν πόρτα κ' ἡ Στέλλα. Φαινόταν κουρασμένη κι' ἔτσι τὸ πρόσωπό της ἔπερνε πλιότερη θλίψη. Κοίταξε τὸ Νώτη. Κεῖνος τῆς ἔκανε μὲ τὸ κεφάλι ἓνα ὄχι. Πῆγε καὶ κάθησε στὴ θέση της. Κάπνιζε.

... Θᾶταν δώδεκα. Σὰν τοὺς εἶδε νὰ τοιμάζονται γιὰ νὰ φύγουν, ἡ Στέλλα σηκώθηκε καὶ τράβηξε τὸν Κεσμετζῆ. Τὸν κοίταξε θλιμένα καὶ τοῦ εἶπε μὲ μιὰ ψιθυριστὴ φωνή.

— Ἐκανες λιανὰ γιὰ τὴ βιζιτα ;

Ἐκεῖνος τὴν κοίταξε. Τὸ πρόσωπό του πῆρε μιὰ μορφὴ θυμοῦ.

— Βοὲ κορίτσι μου, ἐγὼ μπῆκα τελειταῖος καὶ πρώτη ἔρχεσαι σὲ μένα ; Ἄντε στὸ Βίγγο. Πιάστ' ἀπ' αὐτὸν καὶ δὲ χαθήκαμε. Καὶ γύρισε τὶς πλάτες του.

Ὁ Βάγγος σ' ὄλο αὐτὸ τὸ διάστημα φαινόταν σοβαρὰ ἀπασχολημένος μὲ τὴν Ἐγγλέζα. Εἶχαν πιάσει συζήτηση. Πρόλαβε κ' ἔριξε μιὰ ματιὰ στὸ κακομοίριζο. Οἱ ἄλλοι δυό, σὰν ἀκοῦσαν τὸν Κεσμετζῆ βαλλήθηκαν νὰ γελοῦνε.

Σὰν καὶ κῆρε τὴν ἀπάντητη ἀπ' τὸν Κεσμετζῆ τὸ κακομοίριζο, ἔκλεισε τὸ στόμα του σφιχτὰ κι' ἔτσι τὸ πρόσωπό του παραμορφώθηκε μὲ τὶς ρυτίδες. Μιὰ πονεμένη ὄψη, μιὰ σφραγίδα ἀνείπωτης θλίψης λέξ καὶ τυπώθηκε στὸ πρόσωπό της.

Ζύγωσε τὸ Βίγγο. Κεῖνος σὰν τὴν ἔνιωσε πίσω του ἄρχισε πάλι τὴ συζήτηση μὲ τὴν Ἐγγλέζα. Ἐκεῖνη ἔσκιψε πλαῖι του καὶ τοῦτε ψιθυριστὸ σ' αὐτί του :

— Βίγγο, ἔκαες ψιλὰ γιὰ τὴ βιζιτα ; Θέλω νὰ πλερώσω τὴ μαμά.

Ἐκεῖνος, τίχι σὰν ἀπορημένος, σὰ θυμωμένος. Γύρισε καὶ τὴν κοίταξε.

— Ἀκουσε δὴ σοπέλλα μου. Ἐμένα, ὅταν μιλάω στὰ σοβαρά, δὲ θέλω νὰ μὲ κόβει κανένας, τ' ἀκοῦς ; Χαθήκαμε ρε καὶ μᾶς προσβάνεις ἔτσι γιὰ τὰ ψιλὰ σου ἢ θέλεις νὰ σηκώσω τὸ χέρι μου. "Ε! Τὶ λές ;

Κι' ἀνασήκωσε τοὺς ὄμους του.

Ἐκεῖνος, σὰν εἶδε τὸ Βίγγο μ' αὐτὸ τὸ μοῦτρο, τραβήχτηκε λιγάκι κατὰ πίσω, στάθηκε καὶ μὲ τὰ μάτια στυλωμένα τὸν παρακολουθοῦσε. Φάνηκε φοβισμένο. Σὰν ἔπαψε κεῖνος, ψιθύρισε :

— Συχώρα με Βίγγο, δὲ θὰ ματαγίνει.

Καὶ γυρνώντας, κοίταξε μὲ τὸ ἴδιο θλιμένο καὶ παρακλητικὸ ἕφος τὸ Ρούση πὺν κείνη τὴ στιγμή ἔδειαζε κάτι βιδάνια. Σὰν τὴν κατάλιβε νὰ τὸν κοιτάει, ἔνιωσε καὶ προλαβαίνοντας :

— Ψιλὰ ἔ ; "Α ! ἐγὼ πλερώσα τὴ μορταδέλα. Γιὰ μένα τὸ λοιπὸν θὰ σὲ πλερώσουν οἱ ἄλλοι ρεφενίζοντας. Γιὰ κοροῖδο μὲ πῆρες ; Ἀψιλίες κακομοίριζο. Κι' ἔσκασε τὰ γέλοια....

Κεῖνη πιά, σὰ νὰ ὑποψιάσθηκε, σὰ νὰ κατάλαβε, τραβήχτηκε στὴ γωνιά της καὶ ξάπλωσε. Κοίταξε τὸ Νώτη πὺν εἶχε ἀκουμπήσει στὸ ντιβάνι. Τὰ μάτια της θο-

λώσαν. Ὁ Νώτης τὴν κοιτοῦσε μ' ἓνα θλιμένο ἕφος. Οἱ ἄλλες γυναῖκες ἄρχισαν νὰ γελοῦν μεταξύ τους. Μάλιστα μιὰ ἀπ' αὐτές, κουνούσε καὶ τὸ κεφάλι της.

Σηκώθηκαν νὰ φύγουν. Ὅλοι τοὺς γελοῦσαν.

Ἐνα σιγανό, ψιθυριστὸ κλάμμα ἀπλώ-

θηκε στὸ σαλόνι κ' ὕστερα ἀπὸ λίγο δυνάμωσε. Τὸ κακομοίριζο, ἀκουμπισμένο ἀκόμα στὸν καναπέ, εἶχε γόρσι λιγάκι τὸ κεφάλι του ἐνῶ λιγοστὰ δάκρυα κλυοῦσαν στὰ βυμμένα μάγουλά του.

Βόλος, Γενάρης 1927

ΒΑΣ. ΜΠΟΡΑΝΤΑΣ

ΤΟ ΣΑΛΟΝΙ

Κλειστὴ καὶ διπλοκλείδωτη εἶναι ἡ πόρτα στὸ σαλόνι τὸ σκότος μὲ τὴ σιωπὴ συντροφιαστὰ ἔκαθισαν ἐπάνω στὰ βαρύτερα τὰ ἐπιπλα τοῦ ἡ σκόνῃ θαμπώνει τὴ γυαλίδα τους κι' οἱ σκόροι τὰ τροπῆ αν.

Κυττιοῦνται ἐρωτηματικὰ οἱ καθῆρτες κι' ὁ ἀγέρας γεμίζει ἀπὸ τὴ μυρωδιὰ μιᾶς νέκρας τοῦ σὲ πνίγει κι' ὁ πολυέλαιος φαίνεται σὰν κοιμισμένο τέρας τοῦ κούρασεν ἡ ἀνέλπιδη προσπάθεια γιὰ νὰ φύγει.

Κανεῖς δὲν φτάνει θόρυβος κι' ἀνάιτια μὴ φτάσουν φοβᾶσαι καὶ τὸν νεκρωμένο ἀγέρα τὸν ταράζουν κι' ἀπὸ τὸ τρέμσι οἱ παληροὶ βαρνοὶ καθῆρτες σπύσων καὶ σωριαστοῦν παρᾶξενα καὶ τὴ σιγὴ τρομάζουν.

Θαμπὰ τὰ τζάμια κι' οἱ κλειστὲς οἱ γυλίλλες ἐγεμίσαν ἀραχοπίνια τοῦ μιὰ ὄχρη ἀνταύγεια ἀνάμεσὸ τους περῶ μὲ δίχως νὰ μπορεῖ εἰκόνων πιά τοῦ ἔτβύσαν νὰ ζωντανέψει τὸν παληὸ γλυκὸ χοροματισμὸ τους.

Μόνο ἀπὸ μιὰ χαρμαδιὰ λεπτή, περῶ μιὰ ἀχτίνα καὶ πέφτει πάνω σ' ἓνα ὄχρὸ πρόσωπο μιᾶς κυρίας μιὰν ὀμορφιὰ θριαμβικὴ στὰ μαραμένα κρῖνα χαρίζοντας κι' ἔτσι θαρρεῖς πῶς τῆς φωτογραφίας

Ζηλεύουν τᾶλλα πρόσωπα κι' οἱ κύριοι κι' οἱ νέες τὸ φῶς τοῦ πέφτει ἐπάνω της καὶ τὴν ἐξαυλῶνει καὶ πάει σ' αὐτοὺς μιὰ ἀνάλαμψη θαμπὴ ὅπως στὶς ὄραῖες μέρες τοῦ ἔζησαν ἄλλοτες κι' ὁ χαμὸς τώρα ἰσκιῶνει.

ΒΡΑΔΥΝΗ ΑΓΑΠΗ

Γιατί να ξοθεις τόσο άργα, τώρα που δεν μου μένει
μιὰ στάλα πίστης και καρποί είναι σάπιοι τὰ ὄνειρά μου,
μιὰ νέα ἢ ψυχὴ μου καλογορηά, σ' ἄδειο κελὶ κλεισιμένη
καὶ πνίγει μὲς τὶς προσευχῆς τὰ λόγια τοῦ ἔρωτά μου.

Ὡ ναῖ μοροῦσες μιὰ χαρὰ μέσα μου ν' ἀναστήσεις
να μὴ τὴν πνίξει ἢ ἐπίβουλη πιζοῆ μου ἀμφιβολία,
τὴν ἄδεια ὑδρία τῆς καρδιάς με ἀγάπη να γεμίσεις,
Ἐσὸν, που εἶσαι ὡς θλιβερὴ τοῦ πόνου μου ἀρμονία

Μὴ μίτε εἶσνα ἢ Ἄνοιξη στὸ μέτωπό σου ἀνθίζει
καὶ σένα ὁ αὐνός—μέλισσα—σοῦ φίλησε τὰ χεῖλη
σβυστή ἢ φωτιά τῆς νεότητος σου που ὡς μυγδαλιὰ λυγίζει
τοῦ καιροῦ ὁ ἀγέρας στὸ βουβὸ σκοτεινιασμένο δειλί.

Κι' ἢ ἀγάπη μου δεν εἶναι πιά ἢ γεμάτη περηφάνεια
κόρη που ἐλόθει τὸ ἄπειρον στὰ χέρια να κρατήσει
Βαστὰ τοῦ πόνου αἱμάτινα τὰ θλιβερὰ στεγάνια
καὶ με τὰ ρόδα τῆς πιζοῆς καρδιάς τὰ ἔχει στολίσει.

Πίσω μᾶς ἄρισε ἢ Ζωὴ σὰ μιὰ κακιὰ μητέρα
ὅλα μᾶς κούρασαν γι' αὐτὸ κι' ἢ ἀγάπη μας ἄς γίνει
σὰ μιὰ γεμάτη θαλπωρὴ τοῦ φθινοπύθου ἡμέρα
με ἥλιον θερμὸ τὴν ἄρωστη ψυχὴ μας να πραινει.

ΠΑΡΑΓΝΩΡΙΣΜΕΝΟΙ

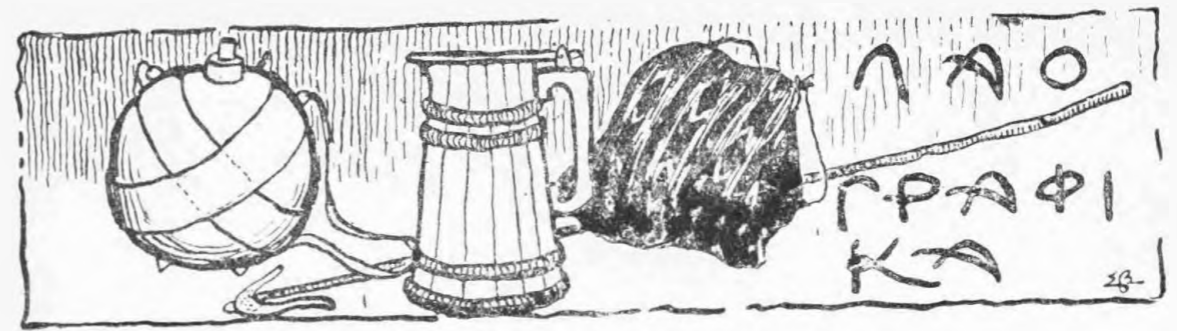
Ἄποδιωγμένοι καὶ φτωχοὶ κι' ἀπὸ τὸν κόσμον ξένοι
πῶς λαχταροῦμε ἀκούγοντας τὸνομα τὸ γλυκὸ
ἀγάπη, που τὴ γεύονται τῆς γῆς οἱ εὐτυχημένοι
κι' ἦταν γιὰ μᾶς μιὰ χίμαιρα κι' ὄνειρο ἰδανικό.

Μιὰ ἔρημο ἦταν ἢ Ζωὴ γιὰ μᾶς που δεν μᾶς νοῦσαν
κι' ἀπ' τὰγαθὰ τῆς ὅλα τῆς δεν θέλαμε ἄλλο τί:
μιὰ μικρὴ ἀγάπη μοναχά· κι' αὐτὴ δεν μᾶς τὴ δώσαν
κι' ἔτσι ἢ ζωὴ μας στάθηκεν πάντα ἀνοιχτὴ πληγὴ.

Και μιὰ γυναίκα τρυφερὴ δεν ἔγινε ἐρομένη
που μέσα ἀπὸ τὰ μάτια τῆς ἢ ἀγάπη με κορυφὸ
βάλισαμο να ραντίσει μας καὶ τὴν τρομοδαρμένη
καρδιά μας να πραινει τὴν με λόγο ἕνα γλυκὸ.

Ἐνάντια ὅλα σταθήκανε κι' εἴμαστε τώρα μόνοι
καὶ με ἀηδία τοὺς ἴδιους μας κυττάζουμε ἑαυτοὺς,
πονοῦμε τόσο που κι' αὐτὴ πιά ἢ λέξη μᾶς πληγόνει
μισοῦμε καὶ τοὺς ὅμοιους μας τῆς Μοίρας ἀδερφοὺς.

Γ. ΑΝΘΟΥΣΗΣ

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ Α-Ν

[ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΠΕΡΙΛΑΒΕΙ Ο ΠΟΛΙΤΗΣ]

(Ἀπὸ τὴ Συλλογὴ κ. Γεωργ. Φ. Σαμσαρέλλου, Ἄγυιὰ-Βόλος).

Λαγός.

1. Ἄντι να παν' τὰ σκάγια στὸ λαγὸ πηγ' ὁ λαγὸς στὰ σκάγια.
2. Σήκωσε τὸ λαγὸ καὶ πάρε τὴν κάπα του.

Λαίμαργος.

1. Μάτια λαίμαργα ψυχὴ χαμένη.

Λέγω.

1. Ἐγὼ τὸ λέω τοῦ σκύλου μου κι' ὁ σκύλος τῆς οὐρᾶς του.
2. Εἶπαμε πολλὰ καὶ σῶναι
Ἄς λαλήση κι' ἄλλο ἀγδόνι.
3. Να σὲ λέν' κερὰ Μπεύρα
κι' ἄς φοφᾶς ἀπὸ τὴν πείνα.

175

Λίρα.

1. Εἶνε λίρες στὸ πουγκι εἶνε ψάρια στὸ βουλί.

Λογαριασμός.

1. Λογαριασμοὺς ἀγριασμοὺς.

Λόγος.

1. Ἄπ' ἀχέλι· ἐγαίνει καὶ σὲ χίλοι κατανταίνει.
Χίλοι = χίλιοι : γιὰ τὴν παρήχηση.
2. Μὴν τὰ πετὰς τὰ λόγια σου σὰν τ' ἄγυρο στ' αλώνι
γιατὶ τὰ παίρνει ὁ δάκιμονας καὶ ποῖος τὰ συμμαζώνει.
3. Τὰ λόγια σου πρὶν να τὰ πῆς μέτρατα ἕνα ἕνα
καὶ τῆς καρδιάς σου τὰ κλειδιὰ μὴ δίνεις στὸν καθένα.
Πολλὲς φορὲς στὰ δίστιχα, ὁ β' στίχος μπαίνει μόνο γιὰ τὴ οἶμα,
χωρὶς καὶ νᾶχει σχέση σημασίας με τὸν α'.

180

Λύκος.

1. Ἐβόλταν τὸ λύκο να φυλάη τὰ πρόβατα καὶ τὴ γάτα τὰ ψάρια.
Τὸ πρῶτο μισὸ τῆς προουίης κοινότητα. Πολλὲς κοινὲς παροιμίες
συμπληρώνονται με προσθήκες ὁμοίου νοήματος.

2. Κάνει ὁ λύκος παστρουμά :

Γι' αὐτοὺς ποὺ κυττάζουν μόνο τις ἀνάγκες τῆς στιγμῆς ὅπως κι' ὁ λύκος, λαίμαργος, δὲν σκέπτεται γι' ἀποτελέσματα.

3. Ὁ λύκος ἔχει τὸ σβέρκο του χοντρὸ γιατί κάνει τὴ δουλειά τ' μονάχος.
4. Παίξει ὁ λύκος μὲ τ' ἀρνί, γυρίζει ὁ λύκος τρώει τ' ἀρνί. 185
5. Τὸν λύκο τὸν κούρευαν κι' αὐτὸς τὰ πρόβατα.

Λωλὸς

1. Μὴν τάξει τὸν ἅγιο κερὶ καὶ τὸ λωλὸ κουλούρα.

Μαθαίνω

1. Κανείς μάστοργς ἀπ' τὸν οὐρανὸ δὲν κατέβηκε μαθηγμένος.
2. Ὅσο ζῶ καὶ δὲν πεθαίνω ἄλλα τόσα ἐγὼ μαθαίνω.

Μαμὴ

1. Πῆ(γ)ε γιὰ μαμὴ καὶ γύρισε στὰ εαφτίσια. 190
2. Πῆ(γ)ε γιὰ μαμὴ καὶ κάθησε λεχώνα.
Ἀκούεται συχνά ἡ παρ. : Πῆ(γ)ε γιὰ μαμὴ καὶ γύρισε λεχώνα» ποὺ δὲν ἔχει νόημα. Φαίνεται γὰρ εἶναι ἀίσιπος σιμφορμὸς τῶν δύο παροιμιῶν.

Μάνα

1. Ἀκριβοπουλὸ τὴ μάνα μου μὰ ποιὸς τὴν ἀγοράζει :
Ταιριάζει περισσότερο ἢ παροιμία σὴν παραλλαγή ... τὴ γυναῖκα μου . Βλ. Γυναῖκα β.
2. Ἡ μάνα ἀ τρώει κι' ἡ θυγατέρα ν' ἀγναντεύει.

Μάρτης

1. Ὅλοι οἱ μάρτες τρώνε κρέας καὶ ὁ Μάρτης κόκκιλα.
Τὸν Μάρτη εἶνε πάντα Σιροκουσιτὴ (νηστεία).

Μεθῶ

1. Ὁ παλαδὸς εἶδε τὸν μεθυσμένο καὶ παραμέρισε. 195
Ὁ μεθυσμένος εἶνε πιὸ ἐπικίνδυνος.

Μετρῶ

1. Ὁ λύκος ἀπ' τὰ μετριμμένα τρώει.

Μέροα

1. Καινούργια μέρα καινούρια χουσιμέτια.
Χωσιμέτ (ταυρ.) δουλειά, θέλημα.

Μικρὸς

1. Ἡ μικρὴ πέτρα βαστάει τὴ μεγάλη.

Μοίρα

1. Μὴν κυττάς τὰ ποδάκια μου τὰ στραβά, κύττα τὴ μοίρα μου τὴν ἴσια.

Μοναχὸς

1. Μοναχὸς του κανείς οὔτε στὸν παράδεισο δὲν κάνει. 200

Μουντζαλιά

1. Σχράνιτς χρόνια γύρευεν ἡ μουντζαλιά τὴ λάσπη.
Γι' αὐτοὺς ποὺ ταιριάζουν σιὰ φερόσιμα κλπ.

Μουσαφίρης

1. Ὁ καλὸς μουσαφίρης εἶπε βρῆ τρώει.

Μπιστικὸς

1. Βάζει τὸ λύκο μπιστικὸ τὴν ἀλεπού δραγάτη.

Μυαλό

1. Τέτοια μυαλὰ ἔφταισες τέτοια σκούφια φόρεςες.

Μύγα

1. Ὅποιος ἔχει τὴ μύγα μυγιάζεται. 205
2. Ὅποιος ἔχει τὴ μύγα σὲ σκιαδὶ περπατεῖ καὶ σκιάζεται.

Νερό

1. Ἐκεῖ ποὺ τρέχει τὸ νερὸ θέλει νὰ τρέξει πάλι.
2. Πιὲ νερὸ νάχνης τὸ κεφάλι σου γερὸ.

Νοικοκυρά

1. Ἡ καλὴ νοικοκυρὰ εἶνε δούλα καὶ κυρά.

Νοικοκύρης

1. Κοιτὰ στὸ μουσαφίρη καλοπερνᾷ κι' ὁ νοικοκύρης.
2. Ὁ νοικοκύρης ποὺ δὲν παινέσει τὸ σπῆτι του, πέφτει καὶ τὸν πλακώνει.
3. Ὅτι ξαίρει ὁ νοικοκύρης δὲν τὸ ξαίρει ὁ μουσαφίρης.

Νοῦς

1. Ὅσο ὁ νοῦς μου στὸ χωράφι τόσο προκοπὴ σιὰ βώδια.

Ντέρτι

1. Οὔτε γιὰ ντέρτι οὔτε γιὰ μαράζι.

Ντροπή

1. Ἡ ντροπῖτσα τρώει πετρίτσα. 215
Ἑσμ. Ὅποιος ντρέεται πολλὰ καὶ στερενεται, ὅπως λέει ἄλλη παροιμία, — καὶ μένει νηστικός.

Νύφη

1. Θυγατέρα μ' μάλαμα, νύφη μ' ξενομπάλωμα.
2. Θυγατέρα μου γλυκαῖά, νύφη μου πικραγγουριά.
3. Κάνε με νύφη ἀκόμα μιὰ φορὰ καὶ ξαίρω νὰ προσκυνήσω.
4. Κάτσε νύφη καὶ πᾶς ταχυά.
Ἑσμ. Ταχυά, ταχύ = τὸ πρῶτ. Γι' αὐτοὺς ποὺ ζητοῦν παρτίλογες εὐκολίες σὲ βάρος ἄλλων.
5. Τὰ στραβὰ καρβέλια ἢ νύφη τὰ φτεάνει.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΤΕΧΝΕΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1927

Η ΠΟΙΗΣΗ :

ΣΗΜΕΡΑ, ΜΠΗΚΕ Η ΑΝΟΙΞΗ...

Σήμερα, μπήκε η άνοιξη στην κάμαρή μου. . .
 Μες στις δόξαρες φωνές παιδιών της γειτονιάς,
 μες στον θαμπόν τόν ήλιο του πρωϊού,
 και με ηύρε με τη φαντασία ξεκούραστη κι' άγνή. . .
 Είταν σχεδόν στις αναμνήσεις μου λησμονημένη
 η άγνή παιδούλα των δεκάξη ετών. . .
 Μά τόσο λίγο έζησεν η αγάπη μας
 μες στην παιδαίτικη ήρεμία της ψυχής μας. . .
 . . . Επέροναμε τὸ μονοπάτι, ἀργία, γιὰ τὸ βουνὸ
 με τάνοιξιάτικα, ἄγρια, λουλούδια.
 Ξέραμε πὼς μᾶς πρόσμενε ἡ ἀγαπημένη μας γωνιά
 κι' ὡς με νωχέλια περπατούσαμε, ἀκουγα
 ὡσάν χαρούμενο τραγοῦδι τὴ φωνή της—
 ὡσάν ἕναν Ὕμνο πρὸς τὴν Ἀνοιξη, παρθενικό. . .
 . . . Κι' ὕστερα, κάτω ἀπ' τὸν ἴσκιό τὸν βαρῦ,
 πεσμένος σὴν ὑγρὴν ἀκόμα χλόη,
 τὰ στόματά μας ἐνωμένα, κι' ἡ ἀναπνοή
 κομμένη, κι' οἱ ψυχές μας μεθυσμένες. . .
 . . . Κι' οἱ πρώτες ὑποσχέσεις. . . Καὶ τὰ λόγια μας
 τὰ σιγανά. . . Καὶ τὰ ὄνειρά μου. . .

— "Ω, τὰ ὄνειρά μου. —

ΙΣΑΝΤΡΟΣ ΑΡΙΣ

ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΑΘΗ ΝΑ ΘΕΩ-
 ΡΕΙ ΕΘΝΙΚΟΝ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΣ.

ΣΟΛΩΜΟΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ:

Η ΙΔΡΥΣΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Κάθε φορά που γίνεται λόγος γιὰ τὸν ἀ-
 ξιοθρήνητο κατήφορο πού ἔχει πάρει τὸ θεά-
 τρὸ μας, οἱ γνώμες χωρίζονται σὲ δυὸ ἀντί-
 θετα στρατόπεδα.

Τὸ ἕνα κατηγορεῖ τὶς θεατρικὲς ἐπιχειρή-
 σεις, γιατί διαλέγουν ἔργα κατάλληλα νὰ γαρ-
 γάλισουν τὴ πιο ταπεινὰ αἰσθήματα τοῦ κοσμο-
 κη. Τὸ ἄλλο καθίζει στὸ σκαμνὶ τοῦ κατηγο-
 ρουμένου τὸ κοινὸ, τοῦ ψέλνει τὸν ἀναβαλ-
 λόμενο καὶ φωνάζει πὼς αὐτὸ φταίει γιατί
 ὑποστηρίζει τέτοια ἔργα. Δηλαδή λογία,
 λόγια, λόγια καὶ ἀπὸ τὰ δυὸ μέρη, καὶ κου-
 βεντολόι χωρὶς ἀποτελέσματα πού θυμίζει τὸ
 γνωστὸ : Ποιὸ ἀπὸ δυὸ γεννήθηκε πρώτα : ἡ
 κόττα ἢ τ' αὐτὸ ;

Σ' αὐτὸ τὸ μεταξύ δόστου καὶ κατρακυλάει
 ὀρηκτικὰ ὁτὸν κατήφορο τὸ θέατρο.

Ἀμερόληπα κι' ἀκριβοδίκαια κρίνοντας
 τὸ ζήτημα—πού εἶνε ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου
 γιὰ κάθε χώρα πού θέλει νὰ ὑπάρχει καὶ νὰ
 βαραίνει στὴ ζυγαριά τῆς παγκόσμιας πνευ-
 ματικῆς ζωῆς—μπορῶ νὰ πῶ. σάν τὸν περί-
 φημο Τούρκο δικαστή : Καὶ οἱ δυὸ ἔχουν δι-
 κη, γιατί :

α) Εἶνε οὐτοπία νὰ περιμένουμε φυσίεζ γιὰ
 τὴν τέχνη ἀπὸ ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις πού ἀμε-
 σο καὶ πολὺ φυσικὸ σκοπὸ ἔχουν τὸ ἐμπορικὸ
 κέρδος.

β) Ἐσχάτη ἀφέλεια νὰ καταδικάζουμε τὸ
 κοινὸ πού ὑποστηρίζει τὰ ἡλίθια καὶ ἀνήθηκα
 ἔργα, γιατί δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε πὼς σὲ μιὰ
 κοινωνία σάν τὴν δική μας, πού δὲν ἔσωσεν
 ἀκόμα νὰ διαμορφωθῇ αἰσθητικὰ, καὶ βρι-
 σκεται ὑπὸ διαρκῆ καλλιτεχνικὴν διαμετα-
 κόμισιν, τὸ κοινὸ, δηλαδή ἡ μάζα, μοιάζει με
 τὸ μικρὸ παιδί, πού ἀσυνείδητα τὸ χέρι του
 ἀπλώνει νὰ πιάσῃ τὴ φωτιά, γιατί τοῦ χτυ-
 πάει στὰ μάτια τὸ λαμπύρισμά της.

Ἐκεῖνος πού εἶχε καὶ δὲν παύει νὰ ἴχῃ τὴν
 ὑποχρέωση, νὰ μὴν ἀφίση τὸ μικρὸ παιδί νὰ
 καί, εἶνε τὸ Κράτος. Αὐτὸ με τὴν ἐπέμβασή

του—πόσες παρόμοιες ἐσφιμάδες δὲν γράφτη-
 καν ὡς τὴ τῶρα—μποροῦσε καὶ μπορεῖ νὰ σώ-
 ση τὸ κοινὸν ἀπὸ τὴ ψυχοφθόρον ἐπίδραση,
 ἂν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴ διαπαιδαγώγηση τοῦ
 λαοῦ, ὅπως τὸ ἔχουν ἀπὸ τὰ πρώτα μελήματα
 σ' ἄλλες χώρες, ὅπου ἔφερον πολὺ καλά πὼς
 ἕνας πολίτης με διεφθαρμένη καλλιτεχνικὴ
 ἀντίληψη εἶνε κακὸς πολίτης.

Σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση πού μυρίζει ἀπο-
 σύνθεση φαίνεται αὐτὴ τὴ φορά βάσιμο, πὼς
 θὰ βάλῃ ὀριστικὰ τελεία καὶ παῦλα ἡ φρον-
 τίδα πού σύντονα πάθθηκεν γιὰ ἴδρυση Ἐ-
 θνικοῦ Θεάτρου, ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ τῆς Γεωρ-
 γίας κ. Ἀλέκο Παπαναστασίου, πού με
 τὴν πραγματοποίηση τέτοιου ὄνειρου, μπορῶ
 νὰ πῶ προαιώνιου, θ' ἀποκτήσῃ τὴν εὐγνωμο-
 σύνη ὅχι μόνον ἐκείνων πού πραγματικὰ θυ-
 σιάστηκαν στὸ βωμὸ τῆς Τέχνης, ἀλλὰ καὶ ὁ-
 λόκληρου τοῦ ἔθνους γιὰ τὸ ἀνυπολόγιστος
 ἀξίας βῆμα πρὸς μίαν ἀληθινὴ πρόοδο.

"Ἀποτεῖς ἡ κατατρεγμένη Σκηνή μας νὰ ἰδῇ
 καλλίτερες ἡμέρες." Ἀποτεῖς νὰ καθαρῶσιν μιὰ γιὰ
 πάντα ἡ κοιλιά τοῦ Ἀθῆνας με τὴν ἴδρυση τοῦ ἐ-
 πίσημου θεάτρου, πού θὰ δίνη τὴν κατεύθυνση
 σὴν αἰσθητικὴ μόρφωση καὶ θὰ ξεριζώσῃ
 τὸν κομπογιαντισμὸ, πού χρόνια τώρα ποζά-
 ρει γιὰ μεγάλη Τέχνη.

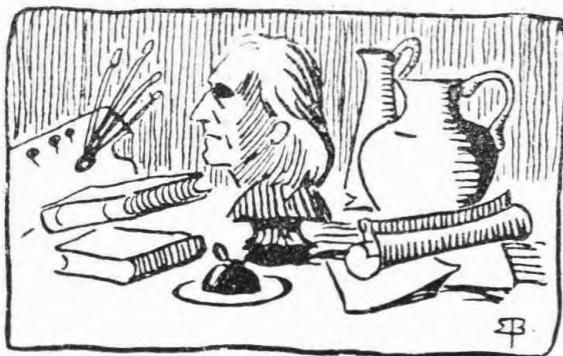
Φεβρουάριος 1927

ΠΑΝΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

Υ. Γ. Ἀπὸ τὴν Κυριακὴ πού ἀνοίγει τὸ
 Τριψίδιο ὡς τὴν τελευταία Κυριακὴ, περνᾶμε
 μίαν ἀξιοθρήνητη νεκρὴν ἐποχὴ. Σ' ὅλα τὰ
 θέατρα παίζονται τ' ἀφροστεφανώματα τῆς
 βλακειᾶς καὶ τῆς ξετσιπωσιάς πού λέγονται
 ἀποκρηάτικες ἐπιθεωρήσεις, ὅπου τὸ μὲν πνεῦμα
 λάμπει με τὴν ὀλική του ἐκλειψη, γυαλίζουν
 ὅμως διάφορα ἄκρα προβληματικῆς πλαστι-
 κότητας.

Κ' ἔτσι ἦτανε στραβὸ τὸ κλῆμα, τῶφαγαν
 κ' οἱ κατσίκες !...

Π. Κ.

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ:

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Ἄν καὶ ἡ λογοτεχνία συντελέσει καὶ συντελεῖ σὰν ἕνας καλὸς σύντροφος στὸν ἀγῶνα τῆς τέχνης—εἴτε γιατί οἱ φιλόλογοι ἐνδιαφέρονται, μέσα στὰ ἔργα των μιλιώντας γενικὰ γιὰ τὴν τέχνη, εἴτε γιατί οἱ κριτικοὶ ἐσυζητήσαν τὰ προβλήματα τῆς τέχνης, εἴτε κατέχρηναν τὴν ἀσχημια ἢ υπερασπίστηκαν τὴν ἐμορφία—ἐν τούτοις καὶ οἱ πρὸ εἰδικοί λογοτέχνες, ὅταν κριθοῦν ἀπὸ τοὺς τεχνίτες ποὺ παλαίβουν μὲ τὰ ὄπλα μέσα τῆς τέχνης τους γιὰ νὰ ἐκφραθοῦν, ποὺ ξέρουν τὰ ὅρια τῆς περιοχῆς τῆς ἰδικῆς τους τέχνης, δὲν θὰ βρεθοῦν ἐπαρκεῖς· καὶ ἐὰν κάποια φιλαρέσκεια στοὺς φιλολογικοὺς ἐπαίνοὺς τοὺς κάνουν νὰ σιωποῦν, ἀπὸ μέσα τους, ὅμως πολλὰς φορὲς μειδοῦν καὶ ἄλλες φορὲς οἰκτεῖρουν τὶς ἐξωτερικὰς φιλολογικὰς τιμὰς ποὺ οἱ λογοτέχνες μᾶς χάρισαν καὶ μᾶς χαρίζουν.

Φεύγοντας ὅμως διόλου ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς περιοχῆς μᾶς ὀρισμένης τέχνης, ξεφεύγουν στὰ οἰκόπεδα ἄλλης—ἢ ὀλοῦτα στὰ λημέρια τῆς μεταφυσικῆς, ὅπου στήνεται πολλὰς φορὲς τοῦ Κουτρούλη ὁ γάμος καὶ ὅπου ἀπολαύει κανεὶς ἕνα ἀτέλειωτο πανηγύρι. Στὴν κατηγορία αὐτὴν δὲν περιλαμβάνονται βέβαια οἱ φιλόσοφοι τῆς τέχνης, οἱ αἰσθητικοί, γιατί αὐτοὶ δὲν καταπιάνονται μὲ τὴν κριτικὴν—αὐτοὶ καταγίνονται νὰ ὀρίσουν τί εἶνε Τέχνη, τί εἶνε τὸ Ὄρατο καὶ τίς σχέσεις του μὲ τὸν ἄνθρωπο καὶ μὲ τὴν κοινωνία.

Μεγάλοι ἀγῶνες ἔγιναν πάντα μέσα στὴν ἱστορία τῆς Τέχνης γύρω σὲ τεχνίτες, ἀπὸ λογοτέχνες καὶ τεχνοκρίτες, ποὺ ὑποστήριζαν ἀντίθετες πάντα ἰδέες. Καὶ πολλοὶ ποὺ ἐχρίσθηκαν μεγάλοι καὶ ἐπλούτισαν στὸν καιρὸ τους δὲν ἐπέζησαν γιὰ πολὺ διάστημα.

Μεταξὺ τῶν μεγάλων ἀγῶνων ποὺ ἔχαμαν λογοτέχνες γιὰ ζωγράφους, εἶνε ἐκεῖνοι τοῦ Γκατιέ γιὰ τὸν Delacroix, τοῦ Charles Morice, γιὰ τὸν Carrière καὶ ἀπὸ τοὺς πρὸ κοντικούς μας τοῦ Apollinaire γιὰ τὸν Rousseau τὸν Τε-

λώνη. Στὰ χρόνια μας δὲν λείπουν βέβαια στὰ καλλιτεχνικὰ κέντρα οἱ μεγάλες συζητήσεις, γιὰ τοὺς σύγχρονους καλλιτέχνες καὶ γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῶν ταλέντων τους, ὅπως δὲν λείπουν καὶ οἱ μεγαλορρημοσύνες τῶν κριτικῶν τους.

Καὶ στὸν τόπο μας μὲ μικροσκοπικὴ ἀναλογία, βρίσκονται παρόμοιες διασκεδάσεις: Ὑπάρχουν φιλόλογοι, ποὺ ἀγαποῦν μόνον τοὺς νεκροὺς τεχνίτες γιὰ νὰ χαντακῶνουν τοὺς ζωντανούς καὶ κάνουν νεκρόφιλη κριτικὴ καὶ ὑπάρχουν ἀρνητὲς καὶ μεγαλορρημονες γιὰ τὰ καλά καὶ συμφέροντα τῆς ἀτομικῆς ἐπιδείξεώς των.

Τώρα τελευταία στὸ ζήτημα τοῦ διαγωνισμοῦ γιὰ τὸν τάφο τοῦ Ἄγνωστου Στρατιώτη, ἡ φιλολογία ἔδωσε καὶ πῆρε, σὲ διαγωνισμό, εἰδικὰ ἀρχιτεκτονικόν. Στὴν ἐπιτροπὴ ὅμως ποὺ σχηματίστηκε γιὰ νὰ κρίνῃ τὸ μέρος καὶ τὰ ἔργα, ἡ πλειοψηφία ἀπαρτίζονταν ἀπὸ μὴ εἰδικούς. Στὴν Ἑλλάδα ἡ φιλολογία παίξει μεγάλο ρόλο καὶ ἐκτοπίζει κάθε εἰδικότητα, ποὺ δὲν ἔχει γλῶσσα ἢ πένα.— Δυστυχῶς ὁ τύπος μας ποὺ παρέχει τόσες ἐκδουλεύσεις στὴν τέχνη τὶς περισσότερες φορὲς μεταχειρίζεται τοὺς φιλολόγους χρονογράφους γιὰ νὰ κρίνῃ τὴν τέχνη, καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ ζητήματα.

Εὐχόμαστε ὅμως, οἱ μεγάλες ἐφημερίδες μας νὰ ἔχουν τοὺς εἰδικούς κριτικούς τους γιὰ τὴν τέχνη, γιὰ νὰ μὴ γράφονται ἀντινομίες ποὺ νὰ κατανοῦν κίποτες ἀπίστύτες καὶ νὰ μὴν μπορῇ νὰ ξεδιαλεχτῇ τὸ καλὸ ἀπὸ τὸ ἄσχημο.

Κ. ΜΑΛΕΑΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

[Τὸν τελευταῖον αὐτὸν καιρὸ δὲν εἶχαμε νὰ ποῦμε καλὰ λόγια γιὰ τὶς ἐκθέσεις μας, καὶ αὐτὸ μᾶς λυπεῖ ἀκόμα σὲ βαθμὸ ποὺ δὲν θὰ θέλαμε νὰ ἐξακολουθήσωμε τὸν δυσάρεστο αὐτὸ ρόλο σ' ἕνα μέρος ὅπου τὰ συμφέροντά μας ἀποτελοῦν τὶς περισσότερες φορὲς τὸ ἀπαντὸν τῶν προθέσεων μας. Χωρὶς θυσιῆς δὲν γίνεται ὅμως τίποτε τὸ γενναῖο καὶ ὁ τεχνίτης μόνον θυσιῆς εἶναι προορισμένος νὰ κἀνῃ ἂν θέλῃ νὰ περισώσῃ τὰ ἱερά του. Ἡ κριτικὴ ποὺ δὲν γίνεται στὸν τόπο μας καὶ ποὺ ἔχει σκοπὸ νὰ φωτίσῃ καὶ νὰ μορφώσῃ τὸ κοινὸ καὶ νὰ ὀφελήσῃ καὶ νὰ κεντρίσῃ τὸν τεχνίτη, ἀποβλέπει πάντοτε στὸ σχετικὰ ἀπόλυτο· γι' αὐτὸ καὶ ἔχει τὸν μεγάλο προορισμὸ τῆς. Ἡ τέχνη δὲν τελειώνει, δὲν φτάνει ποτέ, γι' αὐτὸ καὶ ὁ τεχνίτης ποὺ τὸ ξέρει θέλει ὀλοένα νὰ προχωρήσῃ, γι' αὐτὸ καὶ οἱ αἰῶνες μᾶς δείχνουν τὴν προοδὸ τῆς.

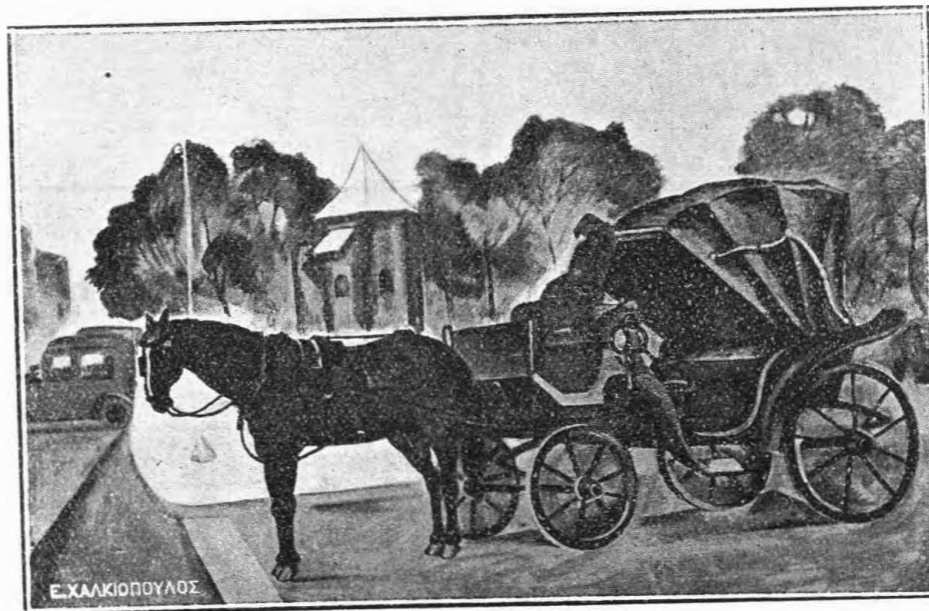
Στὸν τόπο τῶν εὐχαριστημένων, τῶν ἐπιχειρηματιῶν, γιὰ νὰ μὴ ποῦμε τίποτε περισσότερον—ἢ γρίνια μας θὰ λογαριαστῇ κάποτε σὰν μιὰ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη ποὺ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ σὲ μεγαλεῖτρο κύκλο.]

Οἱ ἐκθέσεις μας διαδέχονται καθημερινὰ ἢ μιὰ τὴν ἄλλη. Στὴν γκαλερί Στρατηγολοῦ μετὰ τὸν κ. Θεοτόπουλον ὁ κ. Βαζάντιος καὶ ὁ κ. Ρόκ. Ὅσο κι' ἂν ἀπανεύσαμε βλέποντας τὴν ἱερὴ προσπάθεια τῶν δύο αὐτῶν καλλιτεχνῶν, δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε, πῶς μᾶς παρουσίασαν κάτι τὸ πολὺ ἐνδιαφέρον.— Ἀπὸ μιὰν ἐκθεσὶν ἐνὸς καλλιτέχνη βγαίνει τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον του. Ὁ κ. Βυζάντιος, ἕνας ζωγράφος ποὺ μᾶς ἔδειξε πολλὰς φορὲς τὴν ἐργασία του, κάνοντας τὴν πρόση του αὐτὴ ἐκθεσὶν, ἐνῶ μᾶς παρουσίασε ἀναζητήσεις συνθέσεως καὶ ἀπλοῦ φιασίματος σὲ μερικὰ ἔργα του, δὲν μᾶς ἔδωσε δοστωχῶς ἔργο, ἕνα σύνολο ὅπου νὰ βλέπομε παρὰ πέρα, νὰ ἐλπίζομε, νὰ περιμένομε. Μιά ἐκθεσὶν καλλιτεχνικὴ πρέπει νὰ μᾶς κἀνῃ ἐντύπωση καὶ νὰ μᾶς πείθῃ πῶς ὁ Τε-

ση μὲ τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν ἐντονη ζωηρότητα τῶν συναισθημάτων του.

Τὸ βάθος του εἶναι πλούσιον, ἡ ἰδιοσυγκρασία του ἐκλεκτικὴ· πηγαίνει κάπου, αὐτὸ εἶναι τὸ πλέον ἐνδιαφέρον. Ἡ τωρινὴ του ἐργασία δὲν εἶναι ἕνας σταθμὸς, εἶναι ἕνα πέρασμα ποὺ δὲν θὰ θέλῃ ν' ἀναγνωρίζῃ πρὸ ἔπειτα. Ἐπει συμβαίνει, τὸ δικὸ του εἶναι ἀκόμα κρυμμένο μέσα του. Σὰν ξεγιάση ὅλες τὶς προσηλῶσεις του, δταν δὲν θυμίζει τοὺς τόσους ἄλλους ποὺ ἄθλια τὸν συντροφεύουνε στὰ ἔργα του, ὅποταν τὸ φημισμὸ βγῇ ἀπὸ τὸ καθαυτὸ ἐγὼ του, τότε ἡ δική του μανιέρα καὶ τὸ δικὸ του τὸ ἴψος θὰ τὸν ἀνταμείψῃ. Τὰ δανεικὰ φαίνονται, χροιάζονται κάποτε γιὰ νὰ σιάξομε τὴν οἰκονομικὰ μας. Ἡ ἐπιήρεια εἶνε ὀφελίμως καὶ ἀπαραίτητες, σημάδι προοδουῶν θέλετε, ποὺ πρέπει ὅμως νὰ τὶς ἀπε-

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ:

ΑΜΑΞΙ

ΑΓΗΝΟΡΑΣ ΑΣΤΕΡΙΑΔΗΣ

χνίτης εἶναι ἕνας ἀφοσιωμένος—ἕνας ποὺ ἐρχεται στὴ δημοσιότητα ἀπὸ ἀνάγκη νὰ μᾶς φανερωθῇ, νὰ μᾶς μεταδώσῃ τὸν ἑαυτὸ του, μὲ αὐστηρότητα, ἀλλὰ καὶ μὲ γενναιοδορία, χωρὶς νὰ μυρῖξῃ ταιγκουνιά κόπων καὶ φτώχεια ἐσωτερικῆς φωτιᾶς. Τὶς ἀρετὲς ποὺ ζητᾶμε αὐτὲς μᾶς τὶς ἔδειξεν ὁ κ. Ἀστεριάδης ποὺ παρουσιάσθηκε γιὰ δευτέρου φορὰ μὲ δική του ἐκθεσὶν.—Εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς νέους ζωγράφους ποὺ μᾶς ἐμπνέουν ποὺ θὰ τραβήξουν ἕνα δρόμο, τὸν δρόμο τους, ποὺ θὰ βροῦνε ὀλοένα. Στὴν ἐκθεσὶν του εἶδαμε ἐργασία, ζήτησιν, σκέψιν. Εἶδαμε ἀνώτερες προπάθειες γιὰ κάτι ποὺ ζητᾶμε καὶ σπάνια βλέπομε στὶς ἐκθέσεις μας. Ὁ κ. Ἀστεριάδης ἔχει ποῖο διακοσμητοῦ, ἀποβλέπει στὴν ἐκφρα-

ράσομε. Τὸ ἐλπίζομε ἀπὸ τὸν κ. Ἀστεριάδη.

Ἐπίσης μᾶς ἔδωσε μιὰ ἐνδιαφέρουσα ἐκθεσὶν ὁ Ρώσος ζωγράφος Μαρτζοβάνοφ, ποὺ βρίσκεται στὸ δρομὸ τοῦ κ. Ἀστεριάδη καὶ ποὺ μᾶς ἀνακούφισε καὶ αὐτὸς μὲ τὴν εὐσυνείδητη, ἐργασία του, μὲ τοὺς πόθους του, μὲ τὶς ἀνησυχίες του.—Ὁ κ. Χειμῶνας, ἕνας ὀρμιμος ἄνθρωπος, ἕνας ἐπιμελής τεχνίτης, μᾶς ἔδειξε πάλι τὴν καινούργια ἐργασία του, χωρὶς νὰ προσθέσῃ δυστυχῶς τίποτε τὸ νέο. Ἐργάζεται τίμια, δὲν θέλει νὰ γελάσῃ, μᾶς δείχνει ὅ,τι ἔχει δὲν μᾶς συγκρατεῖ ὅμως καὶ τὸ λέμε μὲ λύπη.—Ὁ κ. Γρίβας μᾶς δίνει μιὰ ἐκθεσὶν ἐμπορικὴ χωρὶς καιμιά πρόθεση τέχνης ποὺ οὔτε κἀν ψάθει. Δὲν εἶναι ἄραγε ἐνήμερος τῶν πράξεών του;

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ

Η ΜΕΛΕΤΗ:

Η ΕΛΛΑΔΑ ΓΥΡΕΥΕΙ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΗΣ

Μιά συζήτηση που διαρκεί τώρα χρόνια κάποτε έντακτη κι' άλλοτε λανθάνουσα, τελευταία έχει πάλι ανάψει. Το πρόβλημα του Νεοελληνικού πολιτισμού συζητιέται πάλι.

Απαντώντας σε κάτι δικά μου άρθρα ό κ. Καρζής έγραψε δυό άρθρα στη «Δημοκρατία» 25 και 27 Δεκεμβρίου 1926 «Η Δελφική Ελλάδα». Συνεχίζοντας τον Γιαννόπουλο και τον Ίδα, ό κ. Καρζής υποστηρίζει πως η Ελλάδα σαν ένα φαινόμενο ανάμεσα στα άλλα έθνη έχει στο παρελθόν της προεχτεινόμενα στο παρόν της, στην ιστορία της και στη γεωγραφική της θέση, μερικά στοιχεία τόσο ιδιόρρυθμα και με μιά τέτοια δυναμική αξία μέσα τους ώστε αυτά και μόνο έπαρκούν για να στηρίξουν πάνω τους και να δημιουργήσουν έναν ιδιότυπο πολιτισμό: τον άγνο νεοελληνικό πολιτισμό. Πιστεύει πως υπάρχουν μέσα στην ελληνική ιδιοσυγκρασία δυνάμεις αιώνια αναλλοίωτες και που ανήκουν μόνον σ' αυτήν. Οί δυνάμεις αυτές έπλασαν τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό κ' εκδηλώνονται όμοια και στη δημοτική παράδοση. Όμολογώ πως θα ήθελα ό κ. Καρζής να προσδιορίσει και να αναλύσει σαφέστερα ποιο είναι το περιεχόμενο αυτών των δυνάμεων και της σπειρατικής αρχής όπως την ονομάζει. Ζητεί απ' όσους δεν συμφωνούν με τη δική του αντίληψη και που τους αποκαλεί «οι Συγχρονίζόμενοι» να διατυπώσουν ευρύτατα ποιές αξίες αναγνωρίζουν στον σημερινό κυρίαρχο δυτικό πολιτισμό τον οποίο θέλουν ν' αφομοιώσει κ' η Ελλάδα; ό ίδιος όμως αποφεύγει να αναπτύξει ευρύτατα την ουσία των ιδιών του. Άρκεται, όπως άλλως τε κι' ό Ίδας, να διακηρύττει με μιά μεταφυσική σχεδόν πίστη την ύπαρξη από την αρχαία εποχή αυτών των δυνάμεων και να υποστηρίζει πως εκδηλώνονται και σήμερα με άρκ τη επιβλητικότητα στα έργα της λαϊκής δημιουργίας: δημοτικό τραγούδι, λαϊκή μουσική, λαϊκή τέχνη. Έκει άνευρίσκει μόλις παραλλαγμένες τις αξίες του αρχαίουελληνικού πολιτισμού κι' επιμένει πως πρέπει να καλλιεργήσει, αποκλειστικά κι' αναγκαστικά κι' άρκετά στατικά, μόνον αυτές τις αξίες. «Ό,τι πήραμε από τη δύση — ό κ. Καρζής δεν άρνιέται ότι πήραμε πολλά — υπήρξε ένα παραστράτημα. Ό κ. Καρζής περιφρονεί γενικά το δυτικό πολιτισμό, μα ιδιαίτερα για μας τον θεωρεί όλεθρο. Θεωρεί ότι δεν έχουμε μέσα μας μόρια συγγενικά ώστε να τον αφομοιώσουμε, κι' ότι μπορούμε μόνο να τον μιμηθούμε δουλικά και κατάσυνέπεια κομικά, καταστρέφοντας τον εαυτό μας. Μόνον όταν στηριχτούμε στις καθαρά δικές μας, άγνες, αυτοτελείς κι' έξαιρετικές μας δυνάμεις, θί δημιουργήσουμε έναν πολιτισμό και θα σταθούμε ανάμεσα στους άλλους λαούς, όχι μόνο σαν ισότιμοι, αλλά πιθανόν και πολύ άνώτεροί τους. Δεν αποκλείεται για

τον κ. Καρζή ό άγνος νεοελληνικός πολιτισμός να καταπληξει τον κόσμο και να γίνει το κέντρο όλων των πολιτισμών.

Άν και διαφωνώ ριζικά με την αντίληψη αυτή των «Αιώνιστών», όπως τους αποκαλεί ό κ. Καρζής, θεωρώσα υποχρέωσή μου, πριν εκφράσω τις αντιρρήσεις μου, να την εκθέσω όσο μπορούσα αντινεμενικότερα. Έλπίζω να μην άδίκησα σε κανένα σημείο τη σκέψη του κ. Καρζή και των συνιδεατών του. Ό κ. Καρζής δεν είχε φυσικά μόνον τον θεωρώ όμως έναν από τους αντιπροσωπευτικότερους «Αιώνιστές». Συχνά οι όπαδοί της Ίδιας θεωρίας παρεκκλίνουν σε διάφορα σημεία από τις άλύγιστες συνέπειες της θεωρίας τους και παρουσιάζουν διαφορές λεπτομερειακές ή και σημαντικές άναμεταξύ τους.... Οί άνθρωποι δεν είναι σχηματοποιημένοι. Ό κ. Καρζής όμως δεν αισθάνεται κανέναν δισταγμό, καμιά άμφιβολία. Εμφάθυνε στην ιδέα του άγνου νεοελληνικού πολιτισμού και την πιστεύει συνειδητά κι' άπόλυτα.

Ό κ. Ξενοπούλος υποστηρίζει την Ίδια θεωρία στη άρθρα του που δημοσίεψε στο «Έθνος» 5 και 9 Ιανουαρίου 1927 «Ονεοελληνικός πολιτισμός και η δήθεν χρεωκοπία του». Έύκολα διακρίνομε πως η πίστη του είχε πολύ λιγότερο συνειδητή κι' άπόλυτη. Ό κ. Ξενοπούλος συγγεί σε πολλά σημεία των άρθρων του το νεοελληνικό πολιτισμό με τη νεοελληνική πραγματικότητα... Θεωρεί άγνά ελληνικό ό,τι δημιουργήθηκε στην Ελλάδα ίσαμε σήμερα. Δεν παραδέχεται ξενικές επιδράσεις ή αν τις διακρίνει κάπου, βλέπει ότι αφομοιώθηκαν τόσο ώστε εκδηλώθηκαν ελληνικά. Άναφέρει όλα μαζί ως καθαρά ελληνικά όλα τα νεοελληνικά έργα όλων των συγγραφέων: του Παπαδιαμαντή, Χρηστογιάννου, Χατζόπουλου, Βασιλειάδη, Θεοτόκη, Παλαμά, τα δικά του κλπ. κλπ. Η συζήτηση με τον κ. Ξενοπούλο, που καθορίζει συναισθηματικά την κατεύθυνσή του χωρίς να καθορίζει θετικά τα κριτήριά του, είναι αναγκαστικά πολύ δύσκολη και περιόλιπη. Ό κ. Καρζής λέει τουλάχιστον πως αξίζει μόνον ό,τι εμπνεύστηκε άμεσα από τη δημοτική παράδοση κι' άπορρίπτει όλα τα άλλα... Ό κ. Ξενοπούλος τι θαυμάζει όλα... Για τον κ. Ξενοπούλο είχε σχεδόν άρκετό να γραφτηκε ένα έργο στην Ελλάδα για να το θεωρεί ελληνικό κι' άριστουργηματικό. Η έπειρία αυτή είχε βέβαια ευγενικότατη, αλλά κάπως υπερβολική, και ίσως όχι και τόσο άφρέλιμη. Ό κ. Ξενοπούλος ένθαρρύνει και υποστηρίζει νομίζω με τό κύρος του την υπεραγωγική των *ratés*. Θυμάμαι κάποια συνέντευξη του το φθινόπωρο στη «Δημοκρατία» όπου θαύμαζε σχεδόν χωρίς διάκριση όλα τα φεταϊνά θεατρικά έργα... Για την αντίληψη μου είναι ζήτημα αν δύο ή τρία απ' αυτά, ξεπερνώντας το άποτροπαιο των άλλων, μπορούν να θεωρηθούν όπωσδήποτε μέτρα.

Δεν συμμερίζομαι τον τυφλό θαυμασμό του κ. Ξενοπούλου για τη νεοελληνική φιλολογία ολοκληρη. Θεωρώ ότι μέσα στη νεοελληνική φιλολογία ξεχωρίζουν λίγα έργα, κι' ότι τα περισσότερα απ' αυτά τα λίγα έργα είναι μάλ-

λον άνώτερες προσπάθειες παρά ολοκληρωμένα άριστουργήματα. Θεωρώ ότι η νεοελληνική φιλολογία στο σύνολό της δεν ξεπέρασε ακόμα το στάδιο της προσπάθειας. Μέσα σ' αυτή την προσπάθεια ή συμβολή του κ. Ξενοπούλου είναι βέβαια σημαντική... προς τον έξευρωπαϊσμό της φιλολογίας μας. Ό κ. Ξενοπούλος είναι ζακυνθινός. Κι' όπως είχε γνωστό ολοκληρη ή ζωή, ή κοινωνία και ή τέχνη της Έφτανήσου πλησίασαν οργανικά τη Δύση πολύ νορίτερα από την επίλοιπη Ελλάδα. Το έργο του κ. Ξενοπούλου, που έχει κλειδίσει άρκ τι βιβλία με αξιοπρόσχητη λογοτεχνική αξία, πηγάει πολύ πιο άμεσα από την έφτανησιακή παρ' από τη δημοτική παράδοση. Και γι' αυτό τολμώ να εκφράσω τη γνώμη πως ό κ. Ξενοπούλος υποστηρίζοντας σήμερα έξαφνα τις ιδέες του Ίδα και του κ. Καρζή παρανοεί κι' ίσως άρνεϊται τον εαυτό του, και κάνει σύγχυση νεοελληνικής πραγματικότητας κι' άγνου νεοελληνικού πολιτισμού.

Έχω την έντύπωση ότι μιά παρεξήγηση έσπρωξε τον κ. Ξενοπούλο άπότομα, ενώ ποτέ άλλοτε δεν είχαν εκδηλώσει τέτοιες τάσεις προς τους Αιώνιστές, και του υπαγόρευσε τη δριμύτατη επίθεση έναντίον μου. Παρασυρμένος από την επιθετικότητά του με κατηγορεί ακόμα ότι άγνοώ τη νεοελληνική φιλολογία και ότι άδιαφορώ για κάθε τι ελληνική. Δεν άρκοουν λοιπόν 10 χρόνων μελέτες και κριτικές γύρω από τους συγγραφείς κι' από τα έργα της νεοελληνικής φιλολογίας κι' ακατάπανστης παρακολούθηση κάθε νεοελληνικής καλλιτεχνικής εκδήλωσης για να πειστεί για το έναντίον; Μπορώ να βεβαιώσω τον κ. Ξενοπούλο ότι θα περιφρονούσα βαθύτατα τον εαυτό μου αν αναγκαζόμουν να ποθεώ όμολογήσω κείνο που διακήρυσσαν χωρίς καν να διστάσουν στις συνεντεύξεις της «Δημοκρατίας» συγγραφείς που θαυμάζει ό κ. Ξενοπούλος: ότι άγνοούν την κίνηση γύρω τους. Και έδω ως μου επιτραπεί μιά παρέκβαση. Στη Δύση που ό κ. Ξενοπούλος θέλει να την υποτιμήσει, κανένας συγγραφέας φτασμένος δεν θα τολμούσε ποτέ να προβή σε μιά τέτοια δήλωση, γιατί στη Δύση υπάρχει άληθινή σύγχροση κι' αναβρασμός. Η ώθηση από τους Νέους κι' από τις νέες ιδέες είναι εκεί ακατάσχετη' επιβάλλει και στους πιο άναγνωρισμένους συγγραφείς κι' όταν δεν το κατορθώνουν να προσπαθούν τουλάχιστον να ανανεώνονται άδιάκοπα και να είναι πάντοτε ένήμεροι, γιατί ξέρουν πως μόλις σταματήσουν ή κι' επαναληφθούν πολύ φανερά, θα εκμηδυνιστούν' κάτι απ' αυτό τον παλμό χωρίς άνάπαυση ως στοιχείο του δυτικού πολιτισμού θα ήθελα να μας δονήσει κι' έδω.

Τόν παλμό αυτό δεν τον αισθανόμαστε και γι' αυτό ίσως να είναι τόσο λίγα τα έργα τα ξεχωριστά. Αυτό όμως δεν έμποδίζει να τον άναζητώ πάντα με την έλπίδα να τον συναντήσω. Δεν περίμενα από τον κ. Ξενοπούλο να μου υποδείξει πόσο είναι άπαραίτητη ή γνώση του άμεσου περιβάλλοντός μας μέσα στο όποιο ζούμε και μέσα στο όποιο πρέπει να δράσουμε. Δεν περίμενα από τον κ. Ξενοπούλο να με συμβουλέψει ποιά βιβλία πρέπει να

διαβάσω γιατί να έχω από καιρό μελετήσει. Δεν τα θεωρώ όμως άριστουργήματα' αυτή είναι νομίζω ή κυριότερή μας διαφορά με τον κ. Ξενοπούλο. Μιά διαφορά εκτίμησης πολύ περισσότερο παρά αντίληψης. Η νεοελληνική παραγωγή ίκανοποιεί σχεδόν άνεπιφύλαχτα τον κ. Ξενοπούλο' πιστεύω ότι πρέπει να ενδιαφέρει, κι' όταν ακόμα απογοητεύει, σαν κάθε τι που βρίσκεται στο πρώτο στάδιο του σχηματισμού του και που παρουσιάζει άναγκαστικά πολλές ελλείψεις.

Ό κ. Ξενοπούλος ένθουσιάζεται με τις λογογραφικές εκθέσεις και συλλογές' δεν μου ήνε δυνατό να τις κατατάξω ανάμεσα στα έργα. Είπε μόνο πολύτιμες γιατί συγκεντρώνουν ένα υλικό που θα ήταν κρίμα να χαθεί. Μέσον αυτού διαφωτίζεται μιά εποχή. Η αξία της λογογραφίας είχε προ πάντων ιστορική. Βέβαια δεν αποκλείεται ν' αποβεί και πηγή εμπνεύσης, δεν είχε όμως ούτε ή μόνη, άλλ' ούτε κι' ή κύρια πηγή. Ένα; δημιουργός μπορεί να εμπνεύσει απ' όλα, εμπνέεται όμως προπάντων από τη γύρω του σύγχρονη ζωή. Και το θέμα του το μετουσιώνει, το άπολυτρώνει από κάθε τι το πολύ τοπικό κι' εκκαιριστικό για να το μεταφέρει στους κόσμους της Τέχνης. Το περιορισμένο Pitoresque που τόσο μοιάζει να έχτιμα, όχι στα βιβλία του, αλλά στο άρθρα του, ό κ. Ξενοπούλος, ούδέποτε έπλασε ένα έργο τέχνης βιώσιμο. Διασκεδάζει τον άναγνώστη γιατί εύχαριστεί την περιέργειά του, δεν του δίνει όμως μιά βαθύτερη αισθητική συγκίνηση. Οί ήθογράφοι διηγηματογράφοι μας τόσα χρόνια καλλιέργησαν το Pitoresque. Ό κ. Ξενοπούλος ισχυρίζεται ότι τα έργα τους ζητούνται από τους ξένους εκδότες. Άς μου επιτρέψει ν' άμφιβάλλω. Μιλούν τα πράματα. Νεοελληνικά έργα έχουν μεταφραστεί έλάχιστα από ιδιαιτέρους φίλους των νεοελληνικών γραμμάτων που άπέχουν πολύ από του να είναι κορυφαίοι στα γράμματα, κι' απ' αυτά κανένα δεν έχει γίνει γνωστό σ' έναν κύκλο κάπως ευρύτερο.

Ό κ. Χάρης απαντώντας στον κ. Ξενοπούλο με τρία άρθρα όπου με έπιχειρήματα άκλόνητα για την αντίληψη μου υποστηρίζει την άποψη των Συγχρονισόμενων («Η Ζωή και ή Τέχνη στην Ελλάδα», «Δημοκρατία» 15, 16, 17 Ιανουαρίου 1927) παρατήρησε κι' όλας πόσο ψυχρά υποδέχτηκε ή διανοούμενη Ευρώπη τη μετάφραση του Παλαμά π. γ. Πέρασε σχεδόν, για να μην πω έντελώς, άπαρτήρητη. Κι' όμως όταν ένα έργο αξίζει τη διεθνή αναγνώριση, οι έφημερίδες, τα περιοδικά και οι ιδιαίτερες μελέτες, χαιρετίζουν μ' ένθουσιασμό την εμφάνισή του και το διαδίδουν άμέσως σ' όλο το άναγνωστικό κοινό που συλλογίζεται. Δεν έχει άντιληφθεί ό κ. Ξενοπούλος τί παγκόσμιος θόρυβος γίνεται γύρω από τις μεταφράσεις σ' όλες τις γλώσσες των έργων' ενός Sh. w., ενός Proust, ενός Pirandello, ενός Valery, ενός Rilke και τόσων άλλων;

Μιλώ σκληρά, τόξερω, και προσβάλλω φαντάζομαι, όχι μόνον τον κ. Ξενοπούλο αλλά και πολλούς άλλους. Δεν πιστεύω όμως στην φάρελη των ναρκισσισμών και της εύκολης ζωλακείας της φιλοτιμίας μας. Προς τι να άποκρύβωμε την

πραγματικότητα ; Μόνο άμα θά έχομε τὸ θάρρος νά τὴν ἀντιμετωπίσωμε κατάματα μπορούμε ν' ἀποχτήσωμε τὴ δύναμη νά τὴν ξεπεράσωμε. Ἀκριβῶς ὅσοι ἐνδιαφερόμαστε στὴ νεοελληνικὴ παραγωγή καὶ τὴν ἀγαποῦμε, ἔχομε, νομίζω, τὴν ὑποχρέωση νά τὴν κρινομε μὲ συμπάθεια γιὰ τὴν δυναμικότητά της, ἀλλὰ καὶ χωρὶς ψευτικὴ ἐπιείκεια γιὰ τὰ ἴσαμε σήμερον ὑποτέλειμα. Ὅσοι θέλομε νά ἐξελιχθῆ ἔχομε τὴν ὑποχρέωση νά τὴ συγκρίνομε μὲ τὰ ἀνώτερα ξένα ἔργα καὶ σ' αὐτὰ νά ἀποβλέπομε. Δὲν ὀφείλεται ἡ νεοελληνικὴ φιλολογία ὅταν ὅπως τὸ θέλει ὁ κ. Ξενόπουλος, τὴς παρουσιάσωμε γιὰ πρότυπα ἔργα χτεσινῶν συγγραφέων πού προσπάθησαν πολὺ περισσότερο παρὰ ὀλοκλήρωσαν. Τὸ πρότυπο πρέπει νά εἶναι πάντα τὸ ἀψίαστο ἀκόμα. Μὲ τὸ νά ὁμολογοῦμε ὅτι δὲν ἔχομε σήμερον διεθνεῖς συγγραφεῖς δὲν διακηρύττομε ὅτι δὲν μπορούμε ν' ἀποχτήσωμε αὐτῶν τὸν δόξαν. Κάθε συνειδητοποίηση εἶνε μιά κατάκτηση ἀναγνωρίζοντες τὴς ἐλλείψεις μας μπορούμε νά τὴς υπερνικήσωμε καὶ νά προχωρήσωμε. Ἡ κριτικὴ ὀφείλει παρακολουθώντας μὲ συμπάθεια νά ἐξασκεῖ ἕναν αὐστηρότατο ἔλεγχο. Τούλάχιστον ἐγὼ δὲν ἀντιλαμβάνομαι ἀλλοιότιχον τὸν περιορισμὸ τῆς.

Ἄλλωστε λέγοντας ὅτι κανένας συγγραφεὺς μας δὲν εἶναι ἀκόμα ἀξίος νά γίνει διεθνῆς, υπερβάλλω. Ὑπάρχει ὁ Καβάφης. Ἴσως νά ἀπατώμαι ἀλλ' ἔχω τὴν πεποίθηση ὅτι ἂν κατορθωθῆ ὁ Καβάφης νά ἀποδοθῆ πιστὰ καὶ δημιουργικὰ σὲ ξένες γλώσσες θά καταπλήξει... Γιὰ τὸν Καβάφης ἔχει μιά ἐντονη προσωπικότητα εὐρωπαϊκὰ καλλιεργημένη. Ἐξέφρασε μ' ἕναν τόνο ἐντελῶς δικό του καθολικῆς σημερινῆς ἀνησυχίας. Ἐμπνεύστηκε βέβαια καὶ ἀπὸ ἀλεξανδρινῆς τυχνοτροπίας ἀλλὰ τὴς μετουσίωσε καὶ τὴς συγχρόνισε. Ὁ Καβάφης μᾶς δείχνει τὸ δρόμο. Γιὰ ν' ἀποφύγω κάθε παρεξήγηση θέλω νά τονίσω ὅτι δὲν ἐννοῶ φυσικὰ πῶς πρέπει κανένας ν' ἀκολουθῆσει πιστὰ τὸν Καβάφη, νά γίνει δηλ. μιμητῆς του. Κάθε ἄλλο. Ὁ Καβάφης δὲν πρέπει νά διδάσκει τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν ἀνάγκη ὁ δημιουργὸς ν' ἀφομοιώσει μέσα του τὰ σύγχρονα προβλήματα, νά τὰ ζήσει καὶ νά τ' ἀποδώσει ὕστερα μὲ μιά σφραγίδα ἐντελῶς δική του καὶ πρωτότυπη. Τὸ κάτι ἐντελῶς δικό του σ' ἕναν Ἕλληνα δημιουργὸ θά εἶναι ἀναγκαστικά καὶ ἑλληνικό. Ὁ Ἕλληνας δημιουργὸς θ' ἀντλήσει πολλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἑλληνικά μοτίβα καὶ ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ψυχοσύνθεση μὰ δὲν θά σχηματίσει μόνο μ' αὐτὰ τὴν οὐσία τοῦ ἔργου του. Ἡ ἑλληνικότητα θά δίνει ἕναν ἰδιαίτερο χαραχτήρα σ' ἕνα ἔργο παγκόσμιο.

Ἡ Ἑλλάδα δὲν χωρίζεται ἀπὸ τὴς ἄλλες χώρες μὲ ἀδιάβητα τεῖχη. Αὐτὸ τούλάχιστον πιστεύουν οἱ «Συγχρονιζόμενοι». Ἐκεῖνοι στοὺς ὁποίους ὁ κ. Καρζῆς δίνει τὴ γενικὴ αὐτὴ ὀνομασία εἶναι πολὺ πιθανόν νά ἔχουν γιὰ διάφορα ζητήματα ἀντιλήψεις πολὺ διαφορετικῆς. Συμφωνοῦν ὅμως νομίζω στὴς μεγάλες γραμμῆς τῆς κατεύθυνσῆς τους. Δὲν πιστεύουν ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, μὰ οὔτε καὶ κανένας ἄλλος λαὸς, εἶναι ὁ ἐκλεκτός καὶ περι-

ούσιος λαός. Δὲν ὑπάρχουν ἐξαιρετικοὶ λαοὶ μὲ δυνάμεις μέσα τους ὑπερφυσικῆς καὶ αἰώνια ἀναλλοίωτης. Σὲ ὁρισμένους ἐποχὰς ξεχωρίζουν ὁρισμένοι λαοὶ καὶ ὁρισμένοι πολιτισμοὶ καὶ ποτὲ δὲν ξεχωρίζουν σύγχρονα δυὸ διαφορετικοὶ πολιτισμοί. Ὁ ἰσχυρότερος ἀπορροφᾷ ὅλους τοὺς ἄλλους. Ὁ ἰσχυρότερος ἀπορροφᾷ ὅλους τοὺς ἄλλους. Ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς δὲν ἀνθίσταται ἐπειδὴ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς εἶταν ὁ ἐκλεκτός λαὸς πού δὲν μπορεῖ παρὰ νά ξαναδημιουργήσῃ σήμερον ἢ αὐριο τὸν ἴδιον πολιτισμὸ. Ὅλη ἡ ἐξέλιξη τῆς ἀνθρωπότητος ἐπέβαλλε ὕστερα ἀπὸ τὸν ἰαπωνικὸ, ἰνδικὸ καὶ αἰγυπτιακὸ πολιτισμὸ νά ἐκδηλωθῆ ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, πού καὶ αὐτὸς χωρίζεται στὸν κρητικὸ, μυκηναϊκὸ, ἀθηναϊκὸ πολιτισμὸ, πού παρουσιάζουν τεράστιες διαφορῆς ἀναμεταξύ τους καὶ ἀκόμα καὶ ἀνάμεσα στὴς διάφορες ἐποχὰς τους. Καὶ ἡ ἐξέλιξη συνεχίζεται. Ἀναφάνηκε ὁ ρωμαϊκὸς πολιτισμὸς, ὁ βυζαντινὸς πού δὲν ὀλοκλήρωσε ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐνὸς πολιτισμοῦ, ὁ ἀραβικὸς καὶ τέλος ὁ δυτικοευρωπαϊκὸς καὶ τώρα καὶ ἀμερικανικὸς πολιτισμὸς.

Ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς κληρονόμησε τὴς ἀξίες τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ τὴς ἀξίες αὐτῆς τῆς ἀφομοίωσης, τῆς ἀνάπτυξης, τῆς ἀλλαγῆς, τῆς συγχρόνισῆς, τῆς ἔκτασης, τῆς ἀφίστασης καὶ νεκρωθῶνε γιὰ τὴν εἰρήνην ἢ μοιραία ὅρα ἄλλοι νά εἶναι οἱ συνεχιζόμενοι.

Γιὰ χρόνια ἡ ἀδυναμία μας νά ἀντιμετωπίσωμε τὴν πραγματικότητα ὅπως εἶναι, καὶ ἡ τάση μας πρὸς τὴν αὐτοπάτη καὶ τὸ ναρκισσοειδὲς μᾶς ἔκαναν νά πιστεύομε ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ λόγιοι ἔφεραν τὴν Ἀναγέννηση στὴ Δύση. Νεώτερες ἐρευνῆς ἀποδείξαντες τὸ ἐσφαλμένον αὐτῆς τῆς θεωρίας. Τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα διαδόθηκε στὴ Δύση ῥιζότερα καὶ περισσότερο ἀπὸ τοῦ ἀραβῆ παρὰ ἀπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ, μὰ καὶ ἂν ἀκόμα οἱ Βυζαντινοὶ μεταφῆραν πλούσιο καὶ ἀγνωστο ἴσαμε τότε ὕλικό, δὲν μεταφῆραν τίποτε ἄλλο παρὰ ὕλικό. Δὲν μπορούσαν νά μεταδώσουν μιά πνοὴ πού δὲν εἶχαν, ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα κείμενα οὐδέποτε εἶχαν ζωντανευτὴ στὸ Βυζάντιο. Τὰ ἀρχαῖα κείμενα τὴ ἐμπύρωσαν καὶ οἱ εἶσαν ἐπιμνηστικὸι καὶ ὄριμοι νά τὰ δεχτοῦν καὶ νὰ τὰ ἐμπνεύσουν καὶ ἀξία ἔχουν οἱ Ἐμπνευστῆς καὶ ὄχι οἱ ἄπλοιοι φορεῖς ψυχῶν γνώσεων. Τὸ κέντρο τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος εἶταν πιά ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη καὶ σὲ μᾶς εἶχε ἀπλωθῆ ὁ μαρσαμὸς.

Ἀρχίσαμε νά ξυπνοῦμε ἀπὸ τὸ μαρσαμὸ ὅταν ἐπικοινωνήσαμε μὲ τὸν καινούργιον αὐτὸν πολιτισμὸ. Μόλις ἦρθαν οἱ Σταυροφόροι στὴν Ἑλλάδα ἀναπτύχθηκε τὸ λαϊκὸ μυθιστόρημα. Δυστυχῶς πρὶν προφθάσωμε νά συγχωνευθῶμε μὲ τὴ Δύση καὶ νά γίνωμε καὶ μεῖς ἰσότιμα μέλη τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκογένειας, ὑπερνικῶντας τὴς τεράστιες ἐλλείψεις τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἀφομοιώνοντας τέλεια τὸν κυρίαρχον πολιτισμὸ ὑποδοκώθηκαμε στοὺς Τούρκους. Ὁ βάρβαρος κατακτητῆς δὲν μᾶς τυραννῆσε μόνο δὲν ἀναφῆρσε τίποτε μέσα μας καὶ μᾶς ἐμπόδισε γιὰ αἰῶνες τὴν ἀνάπτυξη καὶ ἀναγέννησῆ μας, μᾶς κράτησε μέσα σὲ μιά στασιμότητα καὶ σὲ μιά νεκροφόρα ἀποστασιμὸ ἀπὸ τοὺς δυτικούς λαούς.

Παντοῦ ὅπου ὁ Τούρκος εἰσχώρησε ἀργότερα ἢ καὶ καθόλου καὶ ἡ ἐπαφὴ μὲ τὴ Δύση ὑπῆρξε στενὴ καὶ διαρκῆς, βλέπομε ἕνα ξύπνημα τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων. στὴ Ρόδο, Κύπρο, Κρήτη καὶ Ἐφῆσο. Τὸ ξύπνημα εἶταν περιορισμένο μέσα σὲ μιά ἐκπαιστικὴ πολὺ στενὴ καὶ τὸ ἐπινε πάλι ὁ Τούρκος δὲν πρόφτασε νά ὀλοκληρωθῆ καὶ νά δώσῃ ἔργα ἀνάλογα τῶν δυτικῶν, ἀλλ' ἀρκεῖ, νομίζω, τὸ κρητικὸ θέατρο καὶ ἕνας Σολωμὸς γιὰ νὰ δείξουν τὴ ζωτικὴ ἀξία τῆς δυτικῆς ἐπιρροῆς. Στὴν Τουρκοκρατούμενη Ἑλλάδα δὲν ἀκούονταν παρὰ τὸ μονότονον, στατικὸ καὶ ἀρχαῖον δημοτικὸ τραγούδι.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση πού καὶ αὐτὴ ὀφείλεται πολὺ στὴν ὠθησὴ πού ἔδωσαν ἡ ὀρθὴ τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐλευθέρωσῆ μας βρεθῆκαμε ἀναγκαστικά ἀνεργάτιστοι. Αἰῶνες πολυτίμου χρόνου εἶχαν χαθεῖ. Γιὰ τὴν νῆν τ' ὀμολογοῦμε; Εἴμασταν ἕνας εὐρωπαϊκὸς λαὸς ὀπισθοδρομημένος. Τὸ λάθος δὲν εἶνε δικό μας καὶ ἂν εἶναι δικό μας εἶναι τῶν Βυζαντινῶν πού ἐνῶ οἱ ἴδιοι δὲν μπόρεσαν ποτὲ νά εἶνε οἱ ζωτικὸι συνεχιζόμενοι τῶν ἀρχαίων καὶ τοὺς μικροῦνταν μόνο δουρικὰ καὶ λόγια, δὲν θέλησαν νά παραδῶχτοῦν τὴ μοιραία μεταφορὰ τοῦ κέντρου τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν ὑπεροχὴ τῆς Δύσης. Δὲν θέλησαν νά συμμαχήσουν μὲ τὴ Δύση. Μιά τέτοια εἰλικρινὴς συμμαχία τότε εἶναι πολὺ πιθανόν νά μᾶς εἶχε λυτρώσει ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Μὰ ἐπενέβηκε προπάντων ἡ Ἐκκλησία καὶ ὑποδοκώθηκαμε στοὺς Τούρκους.

Γιὰ τὴν νῆν θέλομε νά συνεχίσωμε τὴν πλάνη πού εἶχε τέτοια νεκροφόρα ἀποτελέσματα; Οὔτε ὁ Ἰδίας, οὔτε ὁ κ. Καρζῆς, οὔτε κανένας ἀπὸ τοὺς Αἰωνιστῆς κατώρθωσε νά μᾶς πῆ πού διακρίνει τὸ ἐξαιρετικὸ τῶν ἀγῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων, καὶ νά μᾶς ὑποδείξει πότε ἐγκαταλειμμένες στὴν αὐτοτέλειά τους ἢ καὶ ἀνατολικά ἐπηρεασμένες μεγαλούργησαν, ἢ ἔστω καὶ μόνο ἀναδείχθηκαν. Ὁ μόνος δείγματα τῆς δυναμικότητάς τους ἀναφέρουν τὸ δημοτικὸ τραγούδι καὶ μερικὰ λαϊκὰ κεντήματα, ξυλογλυφίσματα κλπ. Δὲν θέλω καθόλου νά ὑποτιμῆσω τὴν ἀξία τους ἂν τὴ θεωρήσωμε ἔργα καθαρὰ λαϊκὰ φανερόντων ὅτι ὁ λαὸς μας διατήρησε μιά εὐγένειαν, ἕνα ὑπόδειγμα τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, μιά καλλιτεχνικὴ κλίση. Αὐτὴ ἡ κλίση ὁμῶς εἶναι ἐντελῶς ἀπλαστικὴ καὶ δὲν ἐπέφρασε τὸν ἑαυτὸ τῆς ἀκριβῶς γιὰ τὴς ἑλλειψῆς ἢ ἐμπνευστικῆς πνοῆς ἀπὸ τοὺς πρὸ προηγμένους. Ἀναγνωρίζω αὐτὴ τὴν ἐμπνευστικὴ καὶ τὴν ἀνάδειξη τῆς ζωτικότητάς μας παντοῦ καὶ πάντα ὅταν ἐπικοινωνήσαμε μὲ τὴ Δύση, καὶ ὅταν δημιουργήσαμε μέσα στὸ κλαῖσι τοῦ κυρίαρχου πολιτισμοῦ ἔργα πού ἀποβλέπουν νά εἶναι συντονισμένα μὲ τὴν κατεύθυνσὴν του καὶ σὰ ὅποια ἡ ἑλληνικότητα δὲν εἶταν ὁ σκοπὸς ἀλλ' ὁ ἰδιαίτερος χαραχτήρας.

Τὸ δόγμα τῆς αὐτοτέλειας καὶ τοῦ ντόπιου πράματος ἔφερε τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ...

Πουθενὰ δὲν διακρίνω μιά φυσιολογικὴ

μας ἀδυναμία νά ἀφομοιωθῶμε ὀργανικά μὲ τὴ Δύση. Μήπως, ὅπως τὸ παρατηρεῖ ὁ κ. Χάρης, ὀλοκλήρη ἢ νομοθεσία μας, ὀλοκλήρη ἢ πολιτικὴ καὶ οικονομικὴ μας ὀργάνωση, ὀλοκλήρης ὁ τρόπος τῆς ζωῆς μας, δὲν εἶναι δυτικά; Ἡ καλλιέργειά μας, ἡ μόρφωσή μας, ὀλοκλήρη ἢ Ἐπιστήμη μας, τί ἄλλο εἶναι παρὰ δυτικῆς; Οἱ μηχανικῆς κατακτήσεις (ἠλεκτρικὸ, αὐτοκίνητο, τηλέφωνο, κινηματογράφος, τηλεγράφος κλπ.) πού τόσο πολὺ χαραχτήρίζουν τὸν δυτικὸν πολιτισμὸ καὶ πού τόσο πολὺ ἐπενεργοῦν στὴν οὐσία τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης μεταφυσώθηκαν ὅλες ἐδῶ.

Μοῦ φαίνεται καὶ ἀστεῖο νά συζητιέται ὅτι μπορεῖ νά συναγωνιστῆ ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα στὴ διάπλαση τῆς ψυχοσύνθεσῆς μας ἢ προβληματικῆ καὶ πάντως ἀμυδρῆ συγκίνηση πού προκαλεῖ τὸ ἀκούσμα ἐνὸς δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Οἱ Αἰωνιστῆς γιὰ νά εἶναι συνεπεῖς μὲ τὸν ἑαυτὸ τους θά ἔπρεπε ν' ἀγωνιστοῦν γιὰ νά ἐμποδίσουν τὴν εἰσοδὴ ὅλων αὐτῶν τῶν στοιχείων ἀκόμα καὶ τοῦ ξένου βιβλίου καὶ τοῦ ξένου περιοδικοῦ, καὶ νά μᾶς ἐπιβάλλουν νά ξαναφορέσωμε τὴς λαϊκῆς ἐνδυμασίας πού εἶναι μάλιστα διαφορῆς σὲ κάθε ἐπαρχία. Φαντάζομαι ὅτι καὶ οἱ ἴδιοι ἀντιλαμβάνονται τὴν οὐτοπία καὶ τὴν ματαιότητα ἐνὸς τέτοιου ἀγῶνα.

Μὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀρχαίους ποιῶς θά μπορέσει σοβαρὰ νά ὑποστηρίξει ὅτι ἐμεῖς τοὺς κατέχομε βαθύτερα ἀπ' ὅτι τοὺς κατέχουν οἱ καλλιεργημένοι ἄνθρωποι στὴ Δύση καὶ ὅτι ἐμεῖς θά τοὺς διδάξωμε στὴ Δύση; Τὸ κλασικὸ μᾶς γυμνάσιο πού εἶχε γιὰ κύριό του σκοπὸ νά μᾶς ξανακάνει ἀρχαίους τί ἄλλο κατώρθωσε παρὰ νά προσκολληθῆ δουρικὰ στὴς λέξεις καὶ στὴ σύνταξη καὶ νά νεκρώσει τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα; Πότε ἀναστάθηκαν οἱ Ἀρχαῖοι στὴ Νέα Ἑλλάδα; Ἄν τοὺς γνωρίζωμε, τοὺ γνωρίζωμε γιὰ τὴν ἀναστήθηκα στὴ Δύση, γιὰ τὴν ὅτι δυτικὸν σχολεῖο διδάσκονται πολὺ πρὸ φωτεινὰ καὶ μὲ πολὺ περισσότερη κατανόηση παρὰ στὸ δικό μας σχολεῖο, γιὰ τὴν Δύση γράφτηκαν μελέτες, πραγματεῖες καὶ ἔργα πού μᾶς ἀποκαλύπτουν τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν πολιτισμὸ.

Παρακολούθησαν οἱ Αἰωνιστῆς τὴς παραστάσεις στὴν Ἑλλάδα τῶν ἀρχαίων δραμάτων; Ἄν εἶναι εἰλικρινεῖς μὲ τὸν ἑαυτὸ τους θά ὀμολογήσουν ὅτι τὸ πρὸ συχνὰ δὲν αἰσθάνθηκαν παρὰ δυσφορία καὶ ἀγανάκτηση καὶ ὅτι σπάνια βρῆκαν τὴς παραστάσεις αὐτῆς ἀπλῆ ἀνεχτέας. Ἄν ἐξαιρέσωμε τὸ ἀνέβασμα τοῦ Οἰδίποδα ἀπὸ τὸν κ. Πολίτη πού καὶ αὐτὸς δὲν ἔκανε τίποτε ἄλλο παρὰ ν' ἀκολουθῆσει τὸν Reinhardt, καμιά ἄλλη παραστάσις δὲν μᾶς ἔδωσε στὸ σύνολό της (δὲν μιλῶ γιὰ μερικῶν ἐξαιρετικῶν ἠθοποιῶν) μιά αἰσθητικὴ συγκίνηση. Πιστῆς καὶ δημιουργικῆς καλλιτεχνικῆς ἀναπαραστάσεις τῶν ἀρχαίων δραμάτων δίνονται ἐν τούτοις ταχτικά στὴ Δύση. Δὲν θέλω νά προδικάσω τὸ μέλλον ἀλλὰ φοβῶμαι ὅτι στὴ Δελφικῆς Γιορτῆς ἢ ἑλλειψη ἐνὸς ξένου σκηνοθέτη θά εἶναι πολὺ αἰσθητικῆ.

Μέσα στην εξάρτησή μας από τη Δύση και γι' αυτή την κατανόηση των Αρχαίων, βρίσκω μία από τις πιο τρανές αποδείξεις ότι τίποτα δεν μας χωρίζει οργανικά από τους ευρωπαϊκούς λαούς, κι' ότι για να υπερνικήσουμε την καθυστέρησή μας και να' αφομοιώσουμε στην εντέλεια τον κυρίαρχο ευρωπαϊκό πολιτισμό δεν θα συνατήσουμε ούτε τη δυσχέρεια που είναι πιθανόν να συναντούν οι πιο απομακρυσμένες ανατολικές φυλές. Τίποτα βασικό δεν εμποδίζει την απόλυτη συγχώνευση. Άλλωστε δεν είναι φανερό ότι δεχόμαστε χωρίς κανένα κλονισμό όλα, τα τόσα πολλά, που πήραμε και κάθε μέρα παίρνουμε από τη Δύση; Οι δυτικοί λαοί στηρίχτηκαν στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, τον εξέλιξαν και μας τον επιστρέφουν συγχρονισμένο. Βέβαια για να συγχρονιστούμε και μετ' ύστερα από μια στασιμότητα τόσων αιώνων χρειάζονται άλλατα, χρειάζεται ένας κόπος τεράστιος και μία εργασία ακατάπαυστη, χρειάζεται να παραδεχτούμε πως για καιρό ακόμα θα διδασκόμαστε και θα παρακολουθούμε μονάχα και δεν θα διαπρέπομε στην πρώτη γραμμή. Η πρωτοπορεία μονάχα δημιουργεί και ίσαμε να φτάσουμε στην πρωτοπορεία θα περάσουν ακόμα χρόνια.

Φοβούμαι πως αυτός ο κόπος κι' αυτή η άναμνη τροιάζουν προπάντων τους Αιωνιστές. Βαρέθηκαν τόσο καιρό να μην είχατε τίποτ' άλλο παρά μιμητές, να αγωνιζόμαστε να περάσουμε όσο είχε δυνατό πιο γρήγορα μια απόσταση πολύ έχτρινη και διακηρύχουν πως όλος αυτός ο κόπος είναι μάταιος, πως σ' αυτή την κατεύθυνση θ' είμαστε πάντα μόνο μιμητές, κι' ότι πρέπει να εμμείνομε... στη καθυστέρησή μας. Έχω έντονη την εντύπωση ότι κείνο που ζητούν να προβάλλουν ως ιδιορρυθμία μας κι' υπεροχλή μας είναι, χωρίς βέβαια συνειδητή να το ξέρουν, μόνον η καθυστέρησή μας... Πιστεύω πως το κήρυγμα τους είναι ένα κήρυγμα αλογότητης και κούρασης, ότι ζητεί να ήρωσει ως άξια τη στασιμότητα, και ότι κατ' συνέπεια οδηγεί ασφαλώς στην καταστροφή.

Οι Συγχρονιζόμενοι τουναντίον πιστεύουν στη δυναμικότητα της ελληνικής φυλής. Πιστεύουν ότι έχει μέσα τη δύναμη να ξαναερδίσσει τον χαμένο καιρό, να υπερνικήσει ότι φθοροποιό αιώνας τώρα ενσταλάττει μέσα της, και να φτάσει μια μέρα, αργότερα, στη δημιουργική πρωτοπορεία. Αρχί να μη γοητισσέεται, να έχει το θάρρος να αναγνωρίζει, να συνειδητοποιεί, και να ομολογεί ειλικρινά, όσο κι' αν είναι κάποτε πικρό, τις τεράστιες της έλλείψεις, να μην τις παρουσιάζει ως άρετες, να προσπαθεί αδιάκοπα να τις ξεπεράσει, και να εντίνει τον αγώνα της προς τον εξευρωπαϊσμό της.

Ό,τι γίνεται και σήμερα πρέπει να γίνει σε μία κλίμακα ακόμα πολύ μεγαλύτερη. Είναι ανάγκη το Κράτος να στέλνει ταχτικά πολλούς νέους να μορφωθούν έξω σε όλους τους κλάδους και να ζήσουν μέσα στην κίνηση του δυτικού πολιτισμού. Κι' όταν επιστρέ-

φουν και εργαστούν μερικά χρόνια στην Ελλάδα, πρέπει πάλι να τους στείλει να μείνουν λίγους μήνες έξω ώστε να μη χάσουν ποτέ την έλαφή και την ενημερότητα και να μην προφτάσουν να αποκοιμηθούν. Πρέπει ακόμα το Κράτος να φροντίσει να έχουνται εδώ και να επικοινωνούν με τον πολύ κόσμο οι εκλεκτότεροι αντιπρόσωποι της ευρωπαϊκής δημιουργικότητας, οι πιο συγχρονισμένοι, οι πιο δοκιμασμένοι από τον παλμό των καινούργιων αναζητήσεων. Δυστυχώς το Κράτος έχει πολύ συχνά την τάση σε παρόμοιες περιστάσεις να εκλέγει ακαδημαϊκούς που δεν φέρνουν παρά αντίληψεις ξεπερασμένες, και που μὴν έχοντας πια πέραση στον τόπο τους ξεκινούν... για την Ανατολή. Η Ελλάδα δεν θέλει αυτούς για να αναγεννηθεί, πρέπει να επικοινωνήσει με ό,τι υπάρχει ζωτικότερο. Και το ζωτικό αυτό δεν πρέπει να μείνει σ' έναν κύκλο περιορισμένο, πρέπει να διαδοθεί σ' όσο είναι δυνατό περισσότερο κόσμο.

Οι καλλιτέχνες πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι ο δεσμός της εθνικής ενότητας ανάμεσα στους ανθρώπους είναι ένας ψυχικός δεσμός πολύ πιο χαλαρός από το δεσμό της ίδιας καλλιέργειας και της ίδιας ανάπτυξης. Ο διανοούμενος ενός τόπου έχει πολλά περισσότερα σημεία επαφής με το διανοούμενο ενός άλλου τόπου παρά με τον άμορφωτο συμπατριώτη του. Βέβαια οι διανοούμενοι του ίδιου τόπου είναι πολύ πιθανόν να συννενοούνται καλύτερα ανάμεταξύ τους παρά με τους ξένους διανοούμενους, μα κι' αυτό εξαρτιέται από τις τάσεις και κατευθύνσεις τους. Οι καλλιτέχνες με όρισμένες καλλιτεχνικές πίστεις, βρίσκουν πολύ περισσότερη απήχηση στους ξένους με την ίδια καλλιτεχνική πίστη, παρά σε όσους στον τόπο τους ακολουθούν άλλους δρόμους. Πολύ υπεράνω από την εθνική συνείδηση υπάρχει μια άλλη κοινή συνείδηση, επειδή δεν έχει ακόμα εντελώς εδραιωθεί και διαπιστώσει τον εαυτό της σε εποχές πολέμων κλονίζεται ακόμα αλλά σε εποχές ειρηνικές επιβάλλεται και σήμερα τείνει ολοένα να στερεωθεί τόσο ώστε να καταστήσει πια τους πολέμους αδύνατους.

Αυτός ο υπερεθνικός δεσμός υπάρχει πολύ ισχυρότερος απ' όλους τους άλλους δεσμούς και στους ξένους διανοούμενους και καλλιτέχνες που βρίσκονται σε πολύ στενότερη έλαφή με το άμεσό τους περιβάλλον παρά ό,τι βρίσκονται οι δικοί μας διανοούμενοι και καλλιτέχνες. Την καθυστέρηση την ξεπερνούν φυσικά πρώτα οι μορφωμένοι για την «τραγωδία της Μοναξιάς» των ελλήνων καλλιτεχνών έγραψα κι' όλες πλατιά στις «Κριτικές μου Μελέτες». Βρίσκονται σε τεράστια απόσταση από το γύρω τους πλήθος. Γιατί να μην παραδεχτούν κείνο που είναι; 'Αντι να αντιδρούν ως εντίνον συνειδητά την ώθηση που τους σπρώχνει να ανήκουν πρώτα απ' όλα σαν ίσοι μετ' άλλα στη διεθνή ομάδα των εργατών του πνεύματος. Το πλήθος πρέπει να μορφωθεί, να εκπολιτιστεί, αλλά ακριβώς για να μορφωθεί δεν υπάρχει λόγος να συγκρατεί τους διανοούμενους του σε μία θανάσιμη ύπιοδορο-

μικότητα. 'Ας μὴν αντιπροσωπεύουν οι διανοούμενοι και οι καλλιτέχνες το άμεσο παρόν τους. Η Διανοήση και η Τέχνη δεν έχουν σκοπό να φωτογραφούν το γύρω τους, ορατό και ασταλαγμένο και ξεπερασμένο. Η Τέχνη ανακαλύπτει ό,τι προτιμάται άσυνείδητα άκόμα για τους πολλούς, αποκαλύπτει τις κρυφές δυνάμεις, οραματίζεται το Αύριο, η Τέχνη δεν αντιγράφει, η Τέχνη είναι προπάντων φαντασία, η Τέχνη δημιουργεί. 'Ό,τι λέγονται απ' τη Ζωή το εξελίσσει και το μετατρέπει και μετ' απ' αυτή τη μετουσιωμένη εικόνα προάγει τη Ζωή.

'Ας νιώσουν οι συγγραφείς ότι δεν παράγουν έργο Τέχνης κι' ότι ούτε ωφελούν το άναγωνιστικό τους κοινό όταν άπαι και μόνο αντιγράφουν στο κοινό τι; περιορισμένες έννοιες και τι σι κι' προβλήματα των πιο κοινών ανθρώπων. Δεν θέλω καθόλου να άνηθώ πως κι' ο πιο κοινός άνθρωπος μπορεί να επνεύσει καλλιτεχνικά ένα συγγραφέα, άρκι ο συγγραφέας να ανακαλύψει μέσα στον κοινό άνθρωπο το άγνωστο και σ' αυτόν τον ίδιο και στους άλλους, μυστικό. Αυτό το μυστικό δεν προσπάθεται ποτέ, ή σχεδόν ποτέ να άνεύσει ή ίσαμε σήμερα νεοελληνική ήθογραφία, έπεινε δουλική προσκολλημένη στην πιο έξωφρενική περιγραφικότητα της ρεαλιστικής τεχνολογίας, που σήμερα έχει εντελώς χρονοκοπήσει στην κάθε καλλιτεχνικό παραστράτημα.

Το πως θ' άπειραστί ή ρεαλιστική ήθογραφία και θ' άφτίσει το λογοτεχνικό έργο στον εκπολιτιστικό του προορισμό θ' άτι διδαχθούν οι συγγραφείς μας από τους άνωτέρους ξένους συγγραφείς που έχουν κι' όλες βρει λύσεις στο πρόβλημα, και που βρίσκονται εύτεχνο, πολύ πιο κοντά τους από το λαϊκό τραγουδιστή... Είναι δυνατό να ισχυριστεί κανένας σοβαρά ότι οι κόσμοι του δημοτικού τραγουδιού και της περιορισμένης ήθογραφίας μας συγγινούν περισσότερο και μ' άς φαίνονται πιο δικοί μας και πιο πλούσιοι από τους κόσμους ενός Proust, ενός Shaw, ενός Pirandello, ενός Rilke; Μέσα σ' αυτούς τους κόσμους που αποκαλύψαν ξένοι συγγραφείς και όπου άλληλοσυγκρούονται όλα τι κοινωνικά, καλλιτεχνικά και ψυχολογικά προβλήματα που συγγινούν το σημερινό εξελιγμένο άνθρωπο θ' άπειραστί και μετ' άς. Καμιά οργανική διαφορά δεν μ' άς το απαγορεύει. 'Απλά και μόνο θ' άς μ' άς οδηγούν άλλοι για καιρό μέσα σ' αυτούς τους κόσμους και μετ' άς ακολουθούμε ή ήθεση του μαθητή δεν είναι βέβαια εύχρηστη, αλλά άς είμαστε βέβαιοι πως μένοντες απ' έξω καταδικάζουμε τον εαυτό μας σε τέλεια άνυπαρξία. Η μίμηση είναι το πρώτο στάδιο προς την εξέλιξη μας. Πρέπει να περάσουμε απ' αυτήν για να αίστανθούμε, πρώτα σαν μιμητές κι' ύστερα σαν δημιουργοί, το ζωτικό παλμό. 'Αργότερα θ' άπειραστί θ' άπειραστί. Μόνο άφου κάνουμε δική μας, κι' αφομοιώσουμε την άνησυχία της άτμόσφαιρας των παγκοσμίων κόσμων όπου όλα σπρώχνουν σ' άδιάκοπες καινούργιες αναζητήσεις κι' άναυώσεις των αποκαλύψεων, θ' άπειραστί και

εμείς κάποτε να προτεινόμε μια δική μας, πρωτότυπη αισθητική αποκρυστάλλωση της άγωνίας που προκαλούν τα προβλήματα.

Βέβαια τι ίδια προβλήματα δεν θ' άτι δούμε εντελώς με τα ίδια μάτια των ξένων συγγραφέων κι' ούτε θ' άειραστί με έναν τρόπο εντελώς άπαράλαστο. Η αντίληψη μας και ή έκφρασή μας θ' άπειραστί άπ' άπο τη γύρω μας Φύση, από τι ιδιότυπα μοτίβα που μ' άς κληρονόμησε ή προσωπική μας παράδοση, από το κάτι λεπτομερικά διάφορο στην ψυχοσύνθεσή μας. Κι' αυτή ή καθυστέρησή μας που πρέπει τόσο γρήγορα να υπερνικηθεί δεν μπορεί παρά να δώσει κάτι ιδιαίτερο στην άτομικότητά μας. 'Αλλ' όλα αυτά τι στοιχεία δεν θ' άπειραστί προσθέτουν τίποτ' άλλο παρά ένα ξεχωριστό χρώμα σ' ένα έργο γενικά ανθρώπινο, δοκιμασμένο από το σημερινό παγκόσμιο άναβρασμό. Το έργο αυτό μπορεί να τοποθετεί σ' ελληνική πόλη, ή σ' ελληνικό χωριό, ή σ' έναν όρισμένο ξένο τόπο εντελώς φανταστικό. Δεν έχει σημασία. Η υπόθεση σ' ένα έργο Τέχνης είναι τόσο διαφορετούσα! 'Ό,τι έχει σημασία είναι ή άτομικότητα του συγγραφέα και ή προσωπική του πνοή. 'Αν έχει συνείδηση ότι σκοπός του δεν είναι να αντιγράψει, αλλά να δημιουργήσει, απ' όπου κι' αν άπείραστί την πρώτη του επνευση το θέμα δεν θ' άπειραστί τίποτ' άλλο γι' αυτόν παρά το πλαίσιο του έργου και της διάθεσής του.

Βέβαια φαντίζομαι ότι ή ζωή της πόλης, επειδή έκτις προπάντων ο συγχρονισμός άνθρώπου, θ' άτι προσφέρει πιο έντονα την πρώτη συγγίνηση που θ' άπειραστί τη δημιουργικότητά του. 'Αλλ' είναι φυσικά άπλόλυτα δικαίωτά του να δώσει ως περιβάλλον στην επνευσή του τη ζωή της επαρχίας, ή και του χωριού, άρκι να τη μετουσιώσει. Χτελόντας την ήθογραφία στις άρθρα μου που προκάλεσαν την άπάντησή του κ. Ξενοπούλου χτύπησα τη νεοελληνική περιορισμένη αντίληψη της ήθογραφίας όπως εκδηλώνεται σχεδόν σε όλα τα ήθογραφικά μας έργα... Η έννοια των λέξεων είναι συμβατική. Η λέξη ήθογραφία αντιπροσωπεύει για μ' άς κάτι πολύ όρισμένο και πολύ στενό, πολύ φωτογραφικό. 'Αν τώρα θέλει ο κ. Ξενοπούλος να ευρύνει τη λέξη και να θεωρήσει ήθογραφικά έργα ακόμα και τι ρομάντσα του Κνουτ Χάμσουν, και την Madame Bovary του Flaubert, τότε είμαστε σύμφωνοι...

'Αλλά και πάλι, ακριβώς επειδή πιστεύω ότι ο συγγραφέας είναι εντελώς ελεύθερος να άντλει απ' όπου θέλει την πηγή της εμπνευσής του διαπιστώνοντας ότι το έργο του έχει ή δεν έχει τοπικό χρώμα, δεν θ' άπειραστί θεωρήσει κριτήριο άξιας. Ένας Σαίξπηρ, ένας Racine, ένας Moliere εκδηλώνουν την άθάνατη τους προσωπικότητα, και μετ' άπειραστί αυτήν φανερόνουν και κάτι από τη ψυχοσύνθεση του τόπου τους, άντλώντας και μοτίβα και θέματα κι' υποθέσεις από συγγραφείς κι' ιστορίες και παραδόσεις άλλων λαών. 'Ο Άγγλος Shaw εμπνεύεται τ' άριστούργημά του από τη Jeanne D' Arc, ο γερμανός Rilke γράφει στο Παρίσι

τά τετράδια του Brigge, κι' ο γάλλος Morand μᾶς δίνει εικόνες ἀπ' ὅλον τὸν κόσμον...

Ὁλος ὁ κόσμος ὁ ὑπαρχτός, κι' ὁ φανταστικός, κι' ὅλες οἱ ἐποχές, τὸ χτες, τὸ σήμερα καὶ τὸ αὔριο, προσφέρουν θησαυροὺς στὸ δημιουργὸ ἀρχεὶ νὰ ξέρει νὰ ἐμυρμήσει στὸ τιλικὸ πού εἰδεῖται θὰ παραμείνει νεκρὸ στὴ νουὴ τῆς σύγχρονης ζωῆς.

Στοὺς πνευματικούς κόσμους δὲν ὑπάρχουν σύνορα οὔτε χρονικά οὔτε τοπικά. Αὐτὸ ἀλήθευε κι' ἄλλοτε. Ἀληθεύει πολὺ περισσότερο σήμερα ὅπου ἡ καταπληκτικὴ ταχύτητα τῆς συγκοινωνίας βοηθεῖ τόσο πολὺ τὴν διεθνή ἐπικοινωνία καὶ τὸ μαρμαρὸ τῆς στενῆς ἐθνικῆς συνείδησης. Αὐτὸ εἶναι πιθανὸ νὰ ἀπελπίσει τοὺς Αἰωνιστῆς, δὲν μποροῦν ὅμως ν' ἀρνηθοῦν ὅτι εἶναι πραγματικότητα. Ἡ πραγματικότητα αὐτὴ ἐνθουσιάζει τοὺς συγχρονισμένους. Θεωροῦν ὅτι ἡ ἀνθρωπότητα πού ἄλλοτε χωρίζονταν σὲ ἐπαρχίαι κι' ὄρθωνες ἐθνικά ἀντιμέτωπες τοὺς Ἀθηναίους μὲ τοὺς Σπαρτιάτες, κατὰ καταχτῆ ὅταν κατορθώνει ὁ ἀνθρώπος ἀπὸ πολιτῆς μιᾶς ἐπαρχίας νὰ αἰστανθεῖ ὅτι εἶναι πολίτης ἐνὸς ἔθνους, κι' ὅστε-ρα μιᾶς ἡπείρου, κι' ἀργότερα κάτοικος τῆς γῆς.

Σήμερα ὁ κυρίαρχος πολιτισμὸς δὲν περιορίζεται πιά σὲ μιὰ μικρὴ γωνιά τῆς γῆς ἀφίνοντας ὅλη τὴν ἄλλη ἀνθρωπότητα σὲ καταπληκτικὴ ἀπόσταση. Ἀπλώνεται σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη. Κι' ἂν κάποιες χώρες πολὺ ἀπομακρυσμένες πού ἔχουν μιὰ ἐξέλιξη καὶ μιὰ ἰστορία καὶ φύση καὶ μιὰ ἰδιοσυγκρασία πολὺ διαφορετικὴ τὸν παραλλάξουν σὲ διάφορα σημεῖα του, τὸν παραλλάξουν μόνον ἐπιφανειακὰ ἀφομοιώνοντάς τον. Οἱ παραλλαγές δὲν θὰ εἶναι ποτὲ τόσο σημαντικὲς ὥστε νὰ ἔχουν τὴ δύναμη νὰ κλονίσουν ἀλλ' οὔτε νὰ μεταβάλλουν τίποτα στὴν οὐσία τοῦ κυρίαρχου πολιτισμοῦ. Μέσα στὴν ἐνιαία καθολικὴ ἀτμόσφαιρα θὰ ἐκδηλώνονται διάφορες τοπικὲς προσωπικότητες.

Οἱ διαφορὲς στὴν προσωπικότητα θὰ ἐκδηλωθοῦν ἐμφανεστερα στὴν Ἄπω Ἀνατολὴ πού κι' αὐτὴ ἐξευρωπαϊζεται γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ συναγωνιστῆ τὴν Εὐρώπη. Ἡ Ἰαπωνία, οἱ Ἰνδίες χρόνια τώρα γιὰ νὰ διατηρήσουν τὴν ὑπαρξὴ τους καλλιεργοῦνται εὐρωπαϊκὰ. Φυσικὰ κρατοῦν μιὰ ἀρχετὴ ἐντονη ἰδιορρυθμία πού κι' αὐτὴ πάλι χάρις στὴν ἐπικοινωνία διοχετεύεται στὸν κυρίαρχο πολιτισμὸ. Ἡ σύγχρονη διανόηση καὶ Τέχνη ἔχει μέσα της μερικὰ μοτίβα ἀνατολικὰ. Ὁ κυρίαρχος πολιτισμὸς καθὼς ἀπλώνεται καὶ διαδίδεται παντοῦ ἀντλεῖ φυσικά κι' ἀπὸ παντοῦ μοτίβα διακοσμητικά. Τὰ συγχωνεύει χωρὶς καθόλου νὰ κλονίζεται ἀλλ' ἀποχτᾶ ἕνα χαραχτήρα διεθνή.

Ἐμεῖς δὲν θὰ τοῦ προσθέσουμε οὔτε αὐτὸν τὸν ἐντονο ἰδιορρυθμο τόνο πού εἶναι δυνατό νὰ τοῦ προσθέσουν οἱ χώρες τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Εἴμαστε πάρα πολὺ Εὐρωπαῖοι. Ὁ Ἕλληνας διανοούμενος καὶ καλλιτέχνης δὲν θὰ διαφέρει ποτὲ περισσότερο ἀπὸ ἕναν ἄγγλο, γερμανό, γάλλο ἢ ἰταλὸ καλλιτέχνη καὶ λογοτέχνη ἀπ' ὅ,τι διαφέρουν αὐτοὶ ἀναμεταξύ

τους. Ἀνήκομε οργανικὰ στὴν Εὐρωπαϊκὴ οἰκογένεια πού παρουσιάζει ἀνάμεσα στὶ μέλη τῆς διαφορὲς ἐντέλως ἐποχισμῶδες. Ἀκόμα κι' ὁ ρώσος διανοούμενος εἶναι πολὺ πῶ μακριὰ τῆς ἀπ' ὅ,τι εἶχατε μεῖς.

Οἱ Αἰωνιστῆς προβάλλουν συχνὰ τὸ παράδειγμα τὸν ρώσων καλλιτεχνῶν πού κατορθώσαν νὰ παρουσιάσουν ἕνα ἔργο ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸν τόπο τους πολὺ ἰδιορρυθμο. Οἱ Ρῶσοι εἶναι σλαβνοὶ ἀνήκουν σὲ μιὰ ἄλλη φυλὴ. Ὁλὴ ἡ κοινωνία τους ὁ γάμος ἔμεινε πολὺ καιρὸ ἐντὸς τῆς διάφορῆς ἀπὸ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἄλλης Εὐρώπης. Ἐνάτια στὴν πείσῃ τῆς ἀντ' ἀράσανε μὲ μιὰ ζωτικότητα πού βέβαια δὲν μποροῦσε νὰ τὴν ἐπιδίξομε καὶ πού φανερώνα μιὰ πρωτοσύνη ἀρχετὴ ξεχωριστῆ. Ἡ ἀντίδραση ξέσπασε σὲ μιὰ Ἑλληνιστικὴ μοναδικὴ ἀζόα στὸν κόσμο. Μιὰ ζωὴ καὶ μιὰ ἰδιοσυγκρασία τόσο διαφορετικὴ μποροῦν βέβαια νὰ παράγουν ἕνα καλλιτεχνικὸ ἔργο μὲ ἕντονα ἰδιότυπα στοιχεία, ἀλλὰ πού κι' αὐτὸ ὅμως δὲν ἀντλεῖ τὴν κύρια του ἀξία ἀπὸ τὴν ἰδιοτυπία του. Οἱ Ρῶσοι εἶδαν μ' ἕναν δικό τους τρόπο τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο, κι' ἐπειδὴ διαφώτισαν τὸν ἄνθρωπο ἐπιβλήθη τὸ ἔργο τους κ' ἐληφίσατε, καὶ σήμερα συγχωνεύεται ὁλόγυρα περισσότερο μέσα στὴν παγκόσμια παραγωγή.

Ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς ἔχει τὴ δύναμη ἀφομοιώνοντας ὅλους ν' ἀφομοιώνει ὅ,τι τοῦ προσφέρνεται, ν' ἀνανεώνεται ἀδιάκοπα. Δὲν ἀπορρίπτει τίποτα πρὶν τὸ δοκιμάσει δοκιμαστικὰ τὴ δέχεται ὅλα. Αὐτὸ καὶ μόνο ποῦ φαίνεται ἀρχετὸ γιὰ ν' ἀποδείξει τὴ ζωτικότητά του σὲ ὅσους διακηρύττουν τὴν παρακμὴ του. Ἀγωνίζεται μέσα τῆς μηχανῆς καὶ μέσα τοῦ πνεύματος, μέσα τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Διαίσεως καὶ τῆς Τέχνης καὶ μέσα μιᾶς δικαιοσύνης Κοινωνικῆς Ὀργάνωσης ν' ἀπολυτρώσει ὅλους τοὺς ἄνθρώπους ἀπ' ὅλα τὰ δεσμά τους. Φυσικὰ ὅλες οἱ προσπάθειές του δὲν πιτυχαίνουν· μόλις πιάσουν μερικὲς ἀλυσίδες ἐμφανίζονται καινούργιες. Ὁ ἀγώνας εἶναι τράστικος, ἀλλ' ἡ Εὐρώπη τὸν παλεύει. Κι' ἂν κούραστε, καὶ τὸ κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ μεταφερθεῖ ἄλλου, στὴν Ἀμερικὴ π. χ. δὲν ἔχει ἀπόλυτη σημασία. Ὁ πολιτισμὸς περιορίζεται σήμερα τόσο πολὺ λίγο στὸ κέντρον του! Ἡ Εὐρώπη ὕστερα ἀπὸ μιὰ κρίση κόπωσης θὰ ξαναρχίσει τὴν προσπάθειά καὶ ἂν δὲν εἶναι τότε στὴν πρώτη γραμμὴ ἡ θέση τῆς θὰ εἶναι πάντα ἐξέχουσα.

Μὰ κι' ἂν ἀκόμα συμβεῖ κείνο πού δὲν μποροῦμε οὔτε ἀμυδρὰ νὰ προβλέψομε κι' ἀφάνταστες καταστροφές ἐκμηδενίσουν τὴν Εὐρώπη τότε ἀληθινὰ δὲν ξέρω γιατί θὰ σωθοῦμε μεῖς. Ἐνόσω οἱ Αἰωνιστῆς δὲν προσδιορίζουν πεστικὰ τὸ περιεχόμενον τῶν ἑξαιρητικῶν δυνάμεων πού ἀνακαλύφτουν στὴν Ἑλλάδα ἐξακολουθεῖ νὰ μὴν διακρίνω πού θὰ στηριχτῆ ἡ Ἑλλάδα γιὰ νὰ ἀντιπεξέρθει σὲ μιὰ καθολικὴ καταστροφή καὶ πῶς δὲν θ' ἀκολουθήσει τὴν τύχη τοῦ πολιτισμοῦ στὸν ὁποῖο ἀνήκει.

Πιστεύω ὅτι ἂν ἐξολοθρευτεῖ ἡ Εὐρώπη

ΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΜΑΣ:

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Γ. ΜΑΜΜΕΛΗΣ. — Γεννήθηκε στὰ 1876, στὴ Σιγῆ, μικρὸ παράλιο χωριὸ τοῦ Κυανοῦ κόρφου. Τὶς γυμνασιακὲς σπουδὲς του ἔκαμε στὴν Πόλη καὶ ἀμέσως ἔφυγε στὴ Γερμανία, ὅπου σπούδασε τὴ γιστρικὴ.

Νεώτατος καταπιάστηκε μὲ τὴ φιλολογία καὶ τύπωσε ἐπιστημονικὲς μελέτες καὶ ἀρθρα σὲ περιοδικὰ καὶ ἡμερησίδες τῆς Πόλης καὶ στὰ 1904 τύπωσε τὸ πρῶτο του ἔργο «Πέραν τῆς ζωῆς» σὲ καθαρεύουσα.

Στὰ 1914 ἡ Μοῖρα χτυπώντας τὸν βαρεῖα, τὸν ἔθαψε σὲ μιὰν αἰώνια τραγικὴ νύχτα.

Παρασυρμένος ἀπ' τὸ ρέμα τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς, βρῖσκεται ἀπὸ πέντε χρόνια ἐξασκῶντας τὸ ἐπάγγελμά του στὴν Ἀθήνα ὅπου τὸ 1924 τύπωσε μιὰ συλλογὴ λυρικών ποιημάτων μὲ τὸν τίτλο «Ἀπ' τὰ σκότη στὸ φῶς» καὶ στὰ 1925 δεύτερη συλλογὴ ἀπὸ 41 συνθέτα μὲ τὸν τίτλο «Θαλασσινὰ» χαλκογραφημένα ἀπ' τὸν Φώτη Κόντογλου.

ΑΓΗΝΟΡΑΣ ΑΣΤΕΡΙΑΔΗΣ. — Ζωγράφος. Γεννήθηκε στὴ Λάρισα στὰ 1898. Σπούδασε στὸ Πολυτεχνεῖο Ἀθηνῶν ἀπὸ ὅπου ἀποφοίτησε στὰ 1921. Πρωτοφάνηκε στὰ 1922 μὲ συμμετοχὴ του στὴ «Θεσσαλικὴ Ἐκθεση» τοῦ Συλλόγου Φιλοτέχνων Βόλου καὶ μὲ ἀτομικὴ του ἐκθεσὴ στὸν Πιερνασσό, στὴν Ἀθήνα. Ἐπῆρε μέρος στὶς Γεν. Ἐκθέσεις τοῦ Ζαπτείου, Κήπουκλ. καὶ παραουσιᾶσε ἀρκετὰ ἔργα. Νεώτατος ἐργατικὸς καὶ ἐμπνευσμένος, πλήρης μέλλοντος καὶ ἐλπίδων. Τὰ τρία ἔργα του πού δημοσιεύσαμε καὶ τὸ Ἐξώφυλλο τοῦ «Φιλότεχνου» εἶνε ἀπὸ τὴν τελευταία ἐργασία του.

ΠΑΥΛΟΣ ΜΥΡΤΗΣ. — Κατάγεται ἀπὸ τὴ Μακρυράχη τῆς Ζαγοράς Πηλίου. Σπούδασε δικηγόρος κ' ἐξάσκησε τὸ ἐπάγγελμά του στὰ Μικτὰ Δικαστήρια τῆς Μανσούρας. Τώρα ἐγκαταστημένος στὴν Ἀλεξάνδρεια ἐμπορεύεται βαμπακία. Τ' ὄνομα του εἶνε Γεώργιος Ι. Λεχωνίτης. Πρωτοφάνηκε στὴ Φιλολογία τώρα καὶ 20 χρόνια κι' ἔχει δημοσιεύσει διήγημά του σὲ διάφορα περιοδικὰ κλπ. Πρὸ τριῶν ἐτῶν ὁ θάσος Μηλιῆδης ἔπαιξε τὸ ἔργο του «Τὰ γένεια τοῦ Λυκούργου» τρίπραχτη κωμῶδία. ἔχει ἀνέκδοτη ἐργασία μυθιστορημάτων καὶ διηγήματα — Πηλιοερέτικες ἠθογραφίες.

Β.Σ. Ι ΜΠΟΡΑΝΓΑΣ. — Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα στὰ 1906. Μένει στὸ Βόλο. Γράφει διηγήματα ἀπὸ τὸ 1924 καὶ ἔχει σκορπισμένα κάμποσα σὲ διάφορα περιοδικὰ καὶ ἡμερησίδες. Εἶνε μ' ἄλλους νέους μαζί ἀπ' τοὺς ἰδρυτῆς τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ «Φάρος» τοῦ Βόλου (1924—25) ὅπου καὶ πρωτοπαρουσιάστηκε.

ΓΕΩΡΓ. Ν. ΑΝΘΟΥΣΗΣ. — Γεννήθηκε στὴ Λάρισα στὰ 1906 καὶ μένει στὸ Βόλο. Γράφει ἀποκλειστικὰ ποιήματα ἀπὸ τὸ 1923. Εἶναι κι' αὐτὸς ἀπ' τοὺς ἰδρυτῆς τοῦ «Φάρου». ἔχει δημοσιεύσει ποιήματα σὲ περιοδικὰ καὶ ἡμερησίδες.

τίποτα καὶ καμιά αἰωνιστικὴ θεωρία δὲν θὰ μᾶς ἐμποδίσει νὰ ἐξολοθρευτοῦμε καὶ μεῖς, ἀλλ' ὅτι ἐνόσω δὲν ἐξολοθρευεῖται ἔχομε τὴ δυναμικότητα, ἂν ἐργαστοῦμε γι' αὐτὸ, νὰ διαπρέψομε, κάποτε, μέσα στὸν πολιτισμὸ στὸν ὁποῖον ἀνήκομε κι' ὅπου πρέπει νὰ καταχτήσομε μιὰ ἀξία θέση. Οἱ Αἰωνιστῆς πιστεύουν τὸ ἀντίθετο· πιστεύουν στὴν αὐτοτέλειά μας. Καὶ οἱ συγχρονισόμενοι καὶ οἱ Αἰωνιστῆς πιστεύουν ὁλόψυχα στὶς ιδέες τους καὶ θεωροῦν τὶς ιδέες τῶν ἄλλων καταστρεφτικὲς.

Προβλέπω ὅτι ἡ διαφορὰ ἀντιλήψεων πού ἐκδηλώνεται σήμερα μὲ μιὰ εὐγενικὴ συζήτηση θὰ ὀξυνθεῖ ἀρχετὴ γρήγορα σὲ ἕναν τραχὺ ἀγῶνα. Θὰ ἀντικαταστήσει τὸν γλωσσικὸ ἀγῶνα πού αὐτὸς λύθηκε πιά τουλάχιστον οὐσιαστικὰ. Ἄλλωστε στοὺς Αἰωνιστῆς ἀναγνωρίζω πολὺ φανερά τοὺς συνεχιστῆς τῶν Καθαρευουσιάνων. Γράφουν βέβαια στὴ Δημοτικὴ καὶ ἴσως μάλιστα γιὰ νὰ εἶναι συνεπῆς νὰ μείνουν πολὺ πῶ πιστοὶ στὴν ἀγνή δημοτικὴ τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, ἐνῶ οἱ Συγχρονισόμενοι θὰ θελήσουν μιὰ γλώσσα πῶ ἐξελεγμένη, πῶ ρευστῆ, πῶ εὐλύγιστη, πῶ ἀρμονισμένη μὲ τὶς ἀξιώσεις τοῦ πολιτισμένου πνεύματος. Ἡ γλώσσα ὅμως δὲν ἔχει καὶ τόση σημασία. Οἱ Αἰωνιστῆς κληρονόμησαν τὴν ἀντιλήψεις τῶν καθαρευουσιάνων καὶ τῶν Βυζαντινῶν λογίων. Δὲν θὰ τὸ παραδεχτοῦν μὰ ἂς ἀναλύσουν τὸν ἑαυτὸ τους. Πιστεύω, ὅπως οἱ Καθαρευουσιάνοι στὴν αὐτοτέλειά μας, στὴν θεωρία τοῦ περιούσιου λαοῦ, κι' αἰσθάνονται ἀκατανίκητη τὴν ἔλξη τῆς παράδοσης. Οἱ Καθαρευουσιάνοι γοητεύονται ἀπὸ τὴν ἀρχαία παράδοση, οἱ Αἰωνιστῆς ἀπὸ τὴ δημοτικὴ ἡ διαφορὰ εἶναι λεπτομερειακὴ. Καὶ οἱ δύο ἀποβλέπουν στὸ χτες στὸ ὁποῖο θέλουν νὰ μείνουν δουλικά προσκολλημένοι· ἐναντία σὲ κάθε ἐξελικτικὴ προσπάθεια θὰ προβάλλουν τὸν ὄγκο τοῦ Χτες καὶ τῆς Παράδοσης, ἀποκαλώντας τοὺς Συγχρονισόμενους ἀπάτριδες, ἄθρησκους, ἀνατρεπτικούς κ.τ.λ. Καὶ γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους πού ἐπιασε τὸ καθαρευουσιάνικο κήρυγμα θὰ πιάσει καὶ τὸ δικό τους. Τὰ ἀμόρφωτα πλήθη δύσκολα συνειδητοποιοῦν τὶς βαθύτερες τοὺς ἀλήθειες, δὲν βλέπουν πῶ πέρα, καὶ τοὺς ἀρέσουν ὅσοι ἀποτείνονται στὴ φιλαυτία τους καὶ τοὺς ζητοῦν τὸν ἐλάχιστο κόπο. Δὲν ἀνέχονται ὅσους ἀξιώνουν ἕνα ἀδιάκοπο ξεπέρασμα τοῦ Χτες καὶ τοῦ Σήμερα, κι' ἕνα τέντωμα χωρὶς ξεκούρασμα τῶν δυνάμεων πρὸς τὸ ἄφταστο ἀκόμα. Οἱ Αἰωνιστῆς θὰ ἔχουν ἀσφαλῶς μαζί τους γιὰ ἀρχετὸ καιρὸ τὴ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου.

Αὐτὸ δὲν τρομάζει τοὺς Συγχρονισόμενους· ἀκριβῶς γιατί πιστεύουν στὴ δυναμικότητα τῆς Ἑλλάδας πιστεύουν πῶς κι' ὅταν ἀκόμα δὲν θὰ τὸ ξέρει καὶ φαινομενικὰ θὰ ἀντιδρᾷ, θὰ βρῖσκει τὸ σωστό τῆς δρόμο.

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ

ΛΑΙΔΗ ΜΑΚΒΕΘ

ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ:

= 'Ο ζωγράφος κ. Ίων Δανιήλ υστερα από τις Έκθεσεις του στην Καβάλλα και Θεσσαλονίκη, εξέθεσε την καινούργια του εργασία και στο Βόλο. Για τον κ. Δανιήλ πού τον ξαίρουμε από πέτσι, όταν έκανε την έκθεσή του στα Γραφεία μας, έγραψε το περιοδικό μας. 'Η έκθεση του κ. Δανιήλ στη Θεσσαλονίκη είχε πολλή επιτυχία και στην αίθουσα της (Μαξιστίκ) οργανώθηκε στις 5 του μηνός συναυλία με τους καθηγητές του 'Ωδείου Θ)νίκης κ. κ. Μαργαρίτην, 'Αντωνόπουλον και Κοπανάν, έμίλησε δε σχετικά κι' ό δημοσιογράφος κ. Κανονίδης.

= Στην Μεγάλη Αίθουσα της 'Εξωραϊστικής 'Εταιρίας άρχισεν ή 'Έκθεση των κ. κ. Φ. Ρώκ. (ξυλογλυπτική) και Π. Βυζαντίου

(Ζωγραφική), με την προστασία του Συλλόγου Φιλοτέχνων Βόλου.

Για τους δύο αυτούς Τεχνίτες έγραψεν ό Κριτικός μας στο προηγούμενο τεύχος του περιοδικού μας. 'Η εργασία τους άποπνέει εθουνειδησία και έντιμότητα. 'Ο κ. Ρώκ εξέθεσε 40 περίπου ξυλογλυπτά του που έκαναν έντύπωση για την αλλόττητα μιά και δυναμή τους. Στο βερνισάζ έζητήθηκαν σχεδόν τίμισά.

= 'Ο φίλος μας κ. 'Ηρακλής Πασχαλίδης με τό «τραγούδι των Βαρκάρηδων του Βόλγα» που τραγουδά σε δυό Κινηματογράφους της 'Αθήνας έχει σηκώσει τον κόσμο στο πατάρι. 'Ο κ. Πασχαλίδης κατέβηκε ως τον κινηματογράφο για να γίνει γνωστός στο κοινόν που χασισωμένο από τους οδηγούς του δείχνεται τόσο επιφυλακτικό απέναντι των νεοφερμένων καλλιτεχνών όσο ανώτεροι κι' αν είναι απ' αυτούς που συνήθισα να ξαίρη.

= Στο ερχόμενο τεύχος θλί τυπώσουμε μια μονογραφία για τό Τριάντη της κ. 'Αγγελικής Χατζημυζάλη. 'Όσοι γνωρίζουν την εργασία της κ. Χατζημυζάλη και τό βιβλίο της για τή Σύρο, θλί ευχαριστηθούν καθαίνοντας πως μιά υποσχέθηκε σιγά μελετών της για διάφορους τόπους και τή λαϊκή Τέχνη.

ΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΜΑΣ:

= 'Ο κ. 'Αριστ ίδης Μικρούτσικος του 'Εκδοτικού Οίκου 'Αθηνών Γ. Τσουκαλάς (Στοι Φέξη 126) έχει την έντολή να φροντίσει για την διάδοση του περιοδικού μας στην Αίγυπτο και Κύπρο, όπου μεταβαίνει.

= 'Επίσης ό ήθοποιός κ. Ν. Κούρτελης (Παλιούρας) προσεφέρθη να φροντίσει σχετικά στην Πάτρα και τή Σύρα κι' ό κ. Θ. Κ. Δελιγιώργης στην Καβάλλα.

= Παρακαλούμε τους φίλους μας να διευκολύνουν τους αντιπροσώπους μας όσο τό δυνατόν.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΥΣ

ΣΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

Καθημερινώς 2—5 μ. μ. γυμνό

ΟΜΙΛΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Από τον Κ. ΒΑΡΝΑΛΗ

ΛΥΣΙΚΡΑΓΙΟΥΣ 10α ΛΘΗΝΑ

“ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ,”

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ:

ΠΡΟΣ ΚΡΙΝΟΥΝ 'Ο «'Αγων» του Παρισιού ΤΟ ΕΡΙΟ ΜΑΣ στο φύλλο του 12 Φεβρ. δίνει κατάλογο των περιοδικών που εκδίδονται σήμερα στην 'Ελλάδα και στην Αίγυπτο. Για τό «Φιλότεχνο» γράφει την καλύτερη κρίση και λέει πως με «μεγάλη έκλεκτικότητα φιλοξενεί τή λογοτεχνία» και πως είναι «μιά έκδοση που θα τιμούσε μιά Ευρωπαϊκή χώρα» και πως τη στιγμήν αυτή «αποτελεί μοναδικό φαινόμενο για τήν 'Ελλάδα».

Για τό τεύχος μας τ' αφιερωμένο στον Θεοτόκη γράφει πως «φροντίστηκε με πολλήν εύλάβεια, με αγάπη, με αντίληψη της παράδοσης, που αληθινά τιμει τους συνεργάτες και έμπροχωτές του Περιοδικού».

Στά όσα γράφηκαν για τό περιοδικό μας προσθέτεται τώρα κ' ή κρίση μιάς εφημερίδας γνωστής για τήν αυστηρότητά έχτίμηση.

Οί κρίσεις του «'Αγώνος» καθώς και των άλλων εφημερίδων και των σοβαρών λογίων μας μιάς συγκινούν' τις αναφέρουμε διως όχι για να παινετούμε μιά για να καταλάβουν μερικοί ντόπιοι νεοβγαλμένοι κριτικοί, γιατί δεν δώσαμε ούτε θά δώσουμε καμιά σημασία κι' άπαντηση στις βρισιές που σοριαίζουν από κάμποσο καιρό σε μερικές εφημεριδοϋλες τους.

ΜΙΑ ΣΥΣΤΑΣΗ Σε κάποιον «Λεύκωμα Πανθεσσαλικό» που βγήκε στο Βόλο, συνεργασία όλων των... λογίων του τόπου, έχουμε να κάνουμε μιά παρατήρηση. Τελείως ευχάριστο μιάς ήταν που δεν συμπεριέλαβε καθόλου στις περιγραφές του τον Σύλλογό μας, τή Σχολή του Ζωγραφικής και τό περιοδικό μας, ούτ' και κανέναν από μιάς, στον κατάλογο των φροστήρων του συνεργατών και στις εισηγογραφημένες περιγραφές του τής ντόπιας δράσης.

Μπορούσε όμως να μιάς αγνοήσει τ'είσα και να μην αναδημοσιεύσει άρθρα απ' τό περιοδικό μας, χωρίς ν' αναφέρει από που τί έφρονε. Οί συνεργάτες μας έτιμήθηκαν ως τόρα όσον τί κι' από πολλές εφημερίδες και περιοδικά που αναδημοσίεψαν έργα τους αναφέροντας όμως τιμητικά και τον «Φιλότεχνο». 'Ας προυν παρά τ'ήμα οί άγνοούντες τί έθιμα και τί νόμια κι' άς δείξουν κάποιον σεβασμό που τους βεβαιούμε δεν θλί τους βλάβη.

Η ΣΧΟΛΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ 'Ετος συμπληρώνεται από τής Ιούλιου της Σχολής Ζωγραφικής του Συλλόγου Φιλοτέχνων. 'Εφοίτησαν άρχ τοι και τ' άποτέλεσματα της εργασίας τί είδ: ό κόσμος όταν

έξετέθησαν τί έργα των μαθητών. Φαίνεται όμως πως ή Σχολή δεν θλί διατηρηθή γιατί ό Σύλλογος που έδαπάνησε γι' αυτήν άρχετες χιλιάδες δεν εινε σε θέση να εξακολουθήσει να τήν συντηρή. Είχε υπ' όψει του πως βάζοντας μπρός τή Σχολή και δίνοντάς της έπιχορήγηση ένα χρόνο, θλί προκαλούσε έν τώ μεταξύ τό ένδιαφέρον για ένα έργο τέτοιας πολλαπλής ώφελιμότητας. Δυστυχώς οί σκέψεις μας δεν βγήκαν σωστές και τόρα ή Σχολή, αφού έρουφίξε τό Ταμείο του Συλλόγου, κινδυνεύει να κλείσει προς δόξαν των 'Αρχόντων και των Φιλοτέχνων μας.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ & ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ:

'Αναγέννηση: Μηνιαίο περιοδικό Διευθυντής Δ. Γληνός. 'Οδός Λέγκα 4 'Αθήνα. Χρονιά Α. ' αριθ. 5.

'Αγών: 'Ανεξάρτητον έβδομ. φύλλον. πολιτ. οίκον. κοινόν. καλλιτ. 'Ιδρ.—Διευθ. Π. Ι. Πετρούδης. 'Ετος Β. ' 143 rue d' Alesia, Paris (XII)

'Αλεξανδρινή Τέχνη: Μηνιαίο λογοτ. καλλιτ. περιοδικό. Διευθ. Α. Γ. Συμεωνίδης. 'Αλεξάνδρεια. 'Ετος Α. ' αρ. 3.

'Ελληνικόν Θέατρον: Καλλιτεχνική θεατρική εφημερίδα. Διευθ. Π. Καλογερίκος. 'Οδός Στρατιωτικού Συνδέσμου 14 (Λεξαιμένη) 'Αθήνα.

Διδασκαλικόν Βήμα: 'Επίσημον όργανον της διδασκαλικής άμοσπονδίας. 'Αθήναι Δελιγιώργη 27 α. 'Ετος Γ. ' αριθ. 119.

'Ερευνα: Μηνιαία έκδοση. 'Αλεξάνδρεια. Τυπώναι αξιόλογες μελέτες λογίων και έπιστημόνων.

'Ερμής: Μηνιαίο περιοδικό μελέτης και έρευνας. Διευθ. Α. Μαρσέλο. 'Αλεξάνδρεια. 'Εξδ. Κατίσι. «Ν. Ζωή» 'Ετος Α. ' αριθ. 3.

'Ισις: 'Εβδ. έφημ. πολιτική, φιλολογική, καλλιτεχνική. 'Ετος Γ. 'Αλεξάνδρεια.

Παναγύπτια: 'Εβδ. είνον. περιοδικό. 'Ιδρυτής Στ φ. Πάργας—Ν. Γουμάλης. 'Εκδίδεται από τή «Γράμματα»—'Αλεξάνδρεια τόμος Α. ' αρ. 18.

Φάρος: Μηνιαίον είνον. περιοδικό. 'Όργανο του 'Ελλ. Συλλ. «'Αλεξανδρινή Βιβλιοθήκη» 'Ετος 7 αρ. 134.

Νεοελληνική Τέχνη: Βγαίνει κάθε μήνα. 'Αθήνα. 'Ετος Α. ' αρ. 1 Φεβρ. 1927.

Νέα Τέχνη: Μηνιαίο λογοτεχνικό περιοδικό. Διευθ. ό Μάιος Βαϊάνος. Περίοδος Β. 'Ετος Δ. 'Αθήνα 'Ιαν.-Φεβρ. 1927.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ :

[Ὁ «Φιλότεχνος» ἀνοίγει τὴν στήλην αὐτὴν ὅπου θὰ σημειώνεται ὅλη μας ἡ Καλλιτεχνικὴ κίνησις, Ἀθηναίων καὶ ἑπαρχιῶν. Θὰ εἶναι ἕνας εἶδος Ἀπολογισμοῦ καὶ ἕνα εἶδος Guide, γιατί θὰ προαναγγέλλοιμε Συναυλίαις, Ἐκθέσεις, Διαλέξεις κλπ. πού θὰ μαθαίνοιμε ἐγκαίρως.]

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1927

ΕΚΘΕΣΕΙΣ :

ΚΑΚΙΑ ΝΑΤΑΡΙΔΟΥ
Φ. ΑΡΙΣΤΕΥΣ
ΑΓΓ. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ
ΜΙΝΑ ΚΩΛΕΤΗ
ΤΖΕΝΗ ΜΑΝΟΥΣΗ
Γ. ΡΟΪΛΟΣ

Πορτσόζ
Οἶκος Τσαμπουρτζή
Στοά Στρατηγοπούλου
»
»
»
»
Λύκειον Ἑλληνίδων

ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ :

- ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ Récital *Ρένας Παπαδοπούλου* (πιάνο).
Ἀθήνα : 6-2-27 [Προγρ. Μοτσαρτ, Γκοντόφσκυ, Σοπέν, Ντεμπουσό, Λίστ
ΑΓΓΙΚΟΝ Η. Σύν. Ὁρχ. Λαϊ. Σύν. Διευθ. *Bustinduy*. Σύμπρ.
Ἀθήνα : 6-2-27 **Φ. Βολωνίη**, (βιολί),
[Προγρ. Νβόρακ, Σοροθά, κ.λ., Σωσσόν, Παγκανίνι. Καλομοίρης
ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ Η. Σύν. Σ. Σ. Διευθ. *Μπούνικωφ*. Σύμπρ. *Κ Νικολάου*
Αθήνα : 8-2-27 (τραγοῦδι). [Προγρ. Μότσαρτ, Μπούνικωφ, Σχορίαμπιν].
» 10-2-27 Récital *A. Shattuck* (πιάνο). [Προγρ. Λίστ - Μπουζόνι,
Μπάξ, Ραχμανίωφ, Γκλουκ. Σαίν Σάνς]
ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ Récital *Ηλέκτρας Γεωργά* (τραγοῦδι) σύμπρ. *Ρένας Πα-*
Ἀθήνα : 12-2-27 *παδοπούλου* (πιάνο) [Προγρ. Ἰταλικὴ Μουσική].
ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ Récital Βασιλείων *Θ. Ἀμούργη* (ἀποσπάσματα μελοδρα-
Ἀθήνα 13-2-27 μάτων). Σύμπραξις *Χ. Καλομοίρη* (πιάνο).
ΕΘΝ. ΘΕΑΤΡΟΝ « Ἀρλεζιάνα » Διευθ. Ὁρχ. *Μητρόπουλος*. Χοροδίας *Σκλάβος*.
Ἀθήνα 13-2-27
ΑΓΓΙΚΟΝ Θ. Σύν. Ὁρχ. Λαϊκῶν Σύν. Διευθ. *Φ. Οἰκονομίδης*.
Ἀθήνα 13-2-27 Σύμπραξις *Ε. Ἀποστόλου - Βαφειάδου* (τραγοῦδι).
ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ Σουλ. Σύν. Récital *G. Bouillon* (βιολί) σύμπρ. *Δ. Μη-*
Ἀθήνα : 26-2-27 *τροπούλου* (πιάνο) [Ταρτίνι, Μπράμς, Παγκανίνι, Πουνιάνι]

ΑΝΑΓΕΛΛΟΝΤΑΙ :

ΘΕΑΤΡΟ ΚΟΓΟΠΟΥΛΗ Récital *Β. Φρήμαν* [Φρίνκ, Σοπέν, Λιάδωφ, Λια-
Ἀθήνα 23-27 πούκωφ, Ντεμπουσό, Ἀλμπενιτς].